

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Helen Sool

ÜHE OSANIKUGA ÄRIÜHINGUTE JUHTIMISE LIHTSUSTAMINE

Magistritöö

Juhendaja: *dr. iur.* Andres Vutt

Tartu

2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÜHE OSANIKUGA ÜHINGUTELE KOHALDUVA REGULATSIOONI LIHTSUSTAMISE ALUSED JA LÄBIVIIMINE	9
1.1. Tegevus ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamiseks käsoleva ajani Euroopa Liidu liikmesriikides ja Euroopa Liidus	9
1.1.1. Lihtsustamine erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides	9
1.1.2. Lihtsustamine Euroopa Liidu tasandil SUP direktiivi ettepanekuni	12
1.1.3. Lihtsustamispuüdlused Euroopa Liidu tasandil SUP direktiivi ettepanekuga....	15
1.2. Ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamisega seotud probleemid SUP direktiivi eelnõu näitel.....	20
1.2.1. Üldised probleemid	20
1.2.2. Kontsernidega seotud probleemid	24
2. JUHTIMISMUDELI JA OTSUSTE VASTUVÕTMISE LIHTSUSTAMINE ÜHE OSANIKUGA ÜHINGUTES	28
2.1. Juhatuseta juhtimismudel kui osanike võimalus ühingat lihtsustatult juhtida.....	28
2.2. Osanike(u) koosolek ja osanike(u) otsuste vastuvõtmine lihtsustatud korras	32
2.2.1. Osaniku õigus osaleda otsuste tegemisel.....	32
2.2.2. Otsuste lihtsustatud korras vastuvõtmise võimalused Eestis ning Ühendkuningriigis	34
2.2.3. Piirangud otsuste vastuvõtmise korra valimisele	40
2.2.4. Osanike koosolekute läbiviimise lihtsustamine infotehnoloogiliste lahendite abil	42
2.3. Muud probleemid seoses osanike otsusega SUP direktiivi eelnõu näitel	45
3. OSANIKE ÕIGUS ANDA JUHATUSELE JUHISEID	48
3.1. Kontsernidega seotud regulatsioon liikmesriikides ja Euroopa Liidu tasandil.....	48
3.2. Emaühingu kui ainuosaniku õigus anda tütarühingu juhatusel juhiseid	52
3.3. Emaühingu ja kontserni huvidega arvestamine juhiste andmisel	55

3.4. Vastutus	61
3.5. Edasine võimalik tegevus Euroopa Liidu tasandil.....	64
KOKKUVÕTE	67
SIMPLIFYING THE MANAGEMENT OF SINGLE-MEMBER COMPANIES. SUMMARY.	75
KASUTATUD ALLIKAD	80
Kasutatud kirjandus	80
Kasutatud normatiivallikad.....	83
Kasutatud kohtupraktika	84
Muu kirjandus	85
KASUTATUD LÜHENDID	88

SISSEJUHATUS

Riigi õiguskeskkond ja majanduse konkurentsivõime on tingimata tegurid, mis on üksteisega tihedalt seotud, mistõttu võib riikide vahel tekkida konkurents kõige ettevõtjasõbralikuma ja konkurentsivõimelisema õiguskeskkonna loomiseks.¹ Ka Eestis algatatud ühinguõiguse revisjoni lähteülesandes on välja toodud, et rahvusvaheliste arengute arvesse võtmiseks ning Eesti ühinguõigusliku keskkonna ettevõtjate tänapäevastele vajadustele sobivamaks muutmisel vajab Eesti ühinguõigus revisjoni, millega töötatakse võimalusel välja lihtsamad lahendused võrreldes kehtiva õigusega.² Seega on lihtsustamine Eesti ühinguõiguses aktuaalne.

Lihtsamate lahenduste väljatöötamise kitsamaks eesmärgiks on see, et äriühingud saaksid ilma liigse aja- ning rahakuluta, sh ilma välise õigusabita viia probleemideta läbi ühingu jaoks olulisi ning vajalikke toiminguid, olgu selleks siis ühingu asutamine, otsuste vastuvõtmine või muud toimingud ühingu juhtimisel. Juhul, kui tegemist on ühingute piiriülese tegevusega, peavad osanikud ühingu juhtimisel end välisriigis toimivate seadusemuudatustega kursis hoidma.³

Eesti ühinguõiguses eksisteerib aktsiaseltsiga võrreldes paindlikuma regulatsiooniga äriühingu õiguslik vorm – osaühing. Seejuures on oluline välja tuua, et kõige rohkem eksisteerib nn ühemehe osaühinguid – umbes 70% kõigist Eestis registreeritud osaühingutest, millest 2013. aasta seisuga olid omakorda 74% sellised, kus osanik ja juhatus langevad kokku.⁴ Arvestades seda, kui suure osa kõigist osaühingutest moodustavad ühe osanikuga osaühingud, analüüsibki käesolev magistritöö ühinguõigusliku keskkonna lihtsustamist eelkõige ühe osanikuga äriühingute näitel.

Euroopa Liidu (edaspidi: EL) tasandil on samuti ühe osanikuga äriühingutega seotud aspektidele tähelepanu pööratud ning leitud, et esineb vajadus täiendada lihtsustamise järele.⁵ Magistritöös võetakse lihtsustamise üheks aluseks Euroopa Komisjoni poolt 9. aprillil 2014

¹ M. Käerdi jt. Ettevõtja õigus. Tegevuskava ettevõtlusealase õiguskeskkonna rahvusvahelise konkurentsivõime parandamiseks. – Juridica 2006/4, lk 227-228.

² K. Feldman (koost.). Ühinguõiguse revisjoni lähteülesanne. Tallinn: 2016, lk 24. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_lahteulesanne_loplik_10.5.2016.pdf (05.04.2018).

³ Näiteks olukorras, emahing soovib asutada tütarühingu mõnes teises EL liikmesriigis.

⁴ K. Feldman (koost.), lk 72.

⁵ Communication from the Commission. Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. Brussels, 3.3.2010 COM(2010) 2020, lk 15. – <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (22.03.2018); Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: European Company Law and Corporate Governance – a Modern Legal Framework for more Engaged Shareholders and Sustainable Companies, Strasbourg, 12.12.2012 COM(2012) 740 final, lk 5. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0740&from=EN> (30.03.2018).

avaldatud ühe osanikuga osaühingute (*Societas Unius Personae* – SUP) direktiivi ettepanek (edaspidi: SUP direktiivi ettepanek), mille eesmärgiks on lihtsustada väikese ja keskmise suurusega ettevõtete (edaspidi: VKE) piiriülest tegevust, seda eelkõige tütarühingu asutamiseга välismaal.⁶ Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arvates tuleks samuti väikeettevõtetele sobivat ühinguvormi analüüsida hetkel seaduses sätestatud äriühingu vormidest väljaspool.⁷ Seepärast ongi magistritöö autor võtnud ühinguõiguse normide esimeseks lihtsustamise võrdluseks ühinguvormi, mida on EL tasandil proovitud sisse viia. Hoolimata sellest, et eeltoodud ettepanekut ei ole veel vastu võetud ning on ebatõenäoline, et seda ka tehakse, kuna liikmesriigid ei suuda olulistest küsimustest kokku leppida, on SUP direktiivi ettepanekus välja toodud põhimõtted magistritöö autori arvates üheks heaks võimaluseks, kuidas liikmesriigid võiksid ühe osanikuga ühingute juhtimist lihtsustatud ühinguvormi abil paindlikumaks muuta. Seetõttu on SUP direktiivi eelnõus välja toodu magistritöö autori arvates mõistlik isegi juhul, kui direktiivi vastu ei võetaks. Teiseks võimaluseks, kuidas ühinguõiguse norme lihtsustada ning mida ka magistritöö autor analüüsib, on see, kui kõik normid muudetakse lihtsamaks ning nende kasutamisele ei seata erinevaid piire tulenevalt nt osanike hulgast (üks või enam), nagu see on näiteks SUP vormi puhul.

Magistritöös analüüsitakse muuhulgas, kas ühe osanikuga ühingutele kohalduv õiguslik regulatsioon peaks olema lihtsam ning paindlikum võrreldes mitme osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooniga. Seoses ühinguõiguse revisjoniga on vajadusele lihtsama regulatsiooni järele tähelepanu pööranud muuhulgas näiteks Notarite Koda, tuues välja, et ühe osanikuga ühingute puhul võiks kaaluda teatud formaalsete nõuete kaotamist, nt osanike otsusega seonduvalt.⁸ Ka Riigikohus on välja toonud, et väiksemate ühinguvormide jaoks tuleks koormavad piirangud kaotada ja reegleid lihtsustada, mh on eraldi välja toodud võimalik vajadus teatud ulatuses spetsiifiliste kontsernireeglite lisamiseks seadusesse.⁹ Kuna magistritöö maht ei võimalda kõikidel huvirühmade poolt välja toodud probleemidel peatuda, on

⁶ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osaühingute kohta, COM/2014/0212 final, 2014/0120 (COD). – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52014PC0212> (02.04.2018); Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osaühingute kohta”, COM(2014) 212 final, 2014/0120 (COD). – ELT C 458/19. – http://publications.europa.eu/resource/cellar/6d6dee57-874d-11e4-b8a5-01aa75ed71a1.0007.03/DOC_1 (02.04.2018).

⁷ Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettepanekud. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/eesti_kaubandus-toostuskoja_ettepanekud.pdf (10.04.2018).

⁸ Notarite Koda. Ettepanekud ühinguõiguse kodifitseerimise ettevalmistamiseks, 04.07.2014 nr 4-1/131-1, lk 5. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/notarite_koja_ettepanekud.pdf (10.04.2018).

⁹ Riigikohus. Arvamus ühinguõiguse kodifitseerimise kohta, lk 1-2. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/riigikohtu_ettepanekud.pdf (10.04.2018).

magistritöö autor teinud valiku ühe osanikuga osaühingute puhul analüüsivatest nüanssidest, lähtudes järgnevatest kaalutlustest.

Ühingu juhtimise hindamine majanduskeskkonna vajadustele vastavuse osas on tähtis, kuna magistritöö autori arvates on tõenäoline, et ühingud, mida juhitakse kasutades parimaid, kaasaegseid lahendusi, on konkurentsivõimelisemad ning jätkusuutlikumad võrreldes teiste ühingutega. Samuti võiks magistritöö autori arvates olla lihtsustatud lahenduste kasutamine ühe osanikuga ühingute juhtimisel põhjendatud lähtuvalt sellest, et ühe osanikuga ühingutes ei ole tarvis leida tasakaalu enamus- ja vähemusosanike vahel, mistõttu on kaitstavaid huvisid vähem, eelkõige tuleb lähtuda võlausaldajate kaitsest. Seega keskendub autor ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamise hindamisel ühingu juhtimisele. Seejuures on osaühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamisega võrreldes aktsiaseltsidele kohalduva regulatsiooniga tegeldud ka lähiaastatel, kui lihtsustamispüüdluste juures toodi välja, et seadus peaks lähtuma põhimõttest, et osaühingu vormi kasutamise korral peaksid olema võimalikud vähemalt kõik need lahendused, mida seadus võimaldab aktsiaseltsi puhul, nt osakapitali tingimuslik suurendamine; lisaks peaks olema võimalik osanikel omavahelisi suhteid, õigusi ja kohustusi põhikirjaga suuremas ulatuses ümber kujundada, kui aktsiaseltsi puhul.¹⁰ Küll aga ei keskendunud eeltoodud lihtsustamiskava ühingu juhtimisele nende nüansside osas, mis käesolevas töös välja tuuakse, vaid suures osas hoopiski aktsiaseltsidele kohalduvate normide laiendamises ka osaühingutele, mistõttu lisati osaühingu regulatsiooni täiendavaid norme.

Magistritöö peamiseks eesmärgiks on välja selgitada, mis on ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamise eesmärgid ning kas need eesmärgid on Eesti ühinguõiguses saavutatud. Magistritöö käsitleb ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni probleemkohti, keskendudes ühingu juhtimisele osanike ning juhatuse tasandil. Eeltoodud eesmärgist lähtudes on magistritöö autor püstitanud hüpoteesi, et ühe osanikuga ühingutele kohalduvas juhtimisalases regulatsioonis on konkurentsivõimelisema õiguskeskkonna saavutamiseks tarvis läbi viia muudatusi. Teiseks hüpoteesiks on see, et selleks, et ühingutel oleks lihtsam juhtida teises liikmesriikides asutatud tütarühinguid, ei piisa kui liikmesriigid võtavad üksikult vastu uusi regulatsioone – tarvis on luua ühine regulatsioon liikmesriikide üleselt.

¹⁰ Seletuskiri äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu juurde, 785 SE. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9335e955-8011-4483-a232-359d10580407/%C3%84riseadustiku%20ja%20asja%C3%B5igusseaduse%20muutmise%20seadus> (18.04.2018). Eeltoodud äriseadustiku muudatusi on käsitletud ka õiguskirjanduses, nt M. Ots. Start-up ettevõtja kapitali kaasamist lihtsustavad äriseadustiku muudatused. – Juridica 2015/1, lk 3-9.

Magistritöö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis käsitletakse magistritöös ühe osanikuga ühingute lihtsustamise aluseid ja läbiviimist, keskendudes tegevusele lihtsustamiseks käesoleva ajani ning lihtsustamisega seotud probleemkohtadele. Lähtuvalt sellest, et SUP direktiiviga sooviks EL seadusandja lihtsustada ühingute piirülest tegevust tütarühingute asutamisega teises liikmesriikides, on magistritöös muuhulgas käsitletud ema- ja tütarühingute poolt moodustavate kontsernide asutamisega seotud probleeme.

Teises peatükis käsitletakse ühe osanikuga ühingute juhtimist, sh juhtimisstruktuuri ilma juhatuseta ning otsuse vastuvõtmist, analüüsides osanike võimalust võtta otsuseid vastu ka ilma üldkoosolekut kokku kutsumata, kasutades otsuste vastuvõtmiseks alternatiivseid võimalusi, nt otsuste vastuvõtmist kirjalikult, ning võrreldes Eestis kehtivat regulatsiooni teistes riikides kehtiva regulatsiooniga.

Kolmandas peatükis on autor välja toonud SUP direktiivist tuleneva ainuosaniku õiguse anda juhatusale juhiseid. Kuivõrd osaniku õigus anda juhatusale juhiseid näitab EL seadusandja soovi lihtsustada kontsernide juhtimist, siis on magistritöö autor analüüsinud kontsernides juhiste andmise ja järgimise tõttu tõusetuvaid küsimusi ning nende lahendusi, sh ka seda, kuidas peaks EL seadusandja edasi liikuma, et liikmesriikidele parimaid lahendusi pakkuda.

Käesolevas magistritöös kasutatakse uurimisküsimustele vastamiseks võrdlev-analüütilist meetodit. Eeltoodu tähendab seda, et eelkõige on magistritöö autor analüüsinud SUP direktiivi ettepaneku regulatsiooni ja võrrelnud seda Eestis kehtiva regulatsiooniga. Samuti on magistritöö autor valikuliselt välja toodud probleeme võrreldes teistes liikmesriikides kehtiva regulatsiooniga, seda eriti osanike otsuste vastuvõtmise osas. Magistritöö autor on teadlikult analüüsinud erinevate riikide regulatsiooni, et leida kõige konfliktsemaid olukordasid ning parimaid lahendusi, mida Eesti õigusesse võiks sisse viia. Lisaks on magistritöös analüüsitud erinevate õigusteadlaste välja toodud probleemikohti ning nende mõju lihtsustamispuudlustele, eelkõige EL tasandil. Samuti on magistritöö autor kasutanud vähemal määral ka ajaloolist meetodit, tuues kontsernidega seonduva juures välja EL puudlused kontsernidega seotud küsimusi EL tasandil juba pikka aega reguleerida.

Uurimisküsimustele vastuste leidmisel kasutatakse allikatena nii Eesti kui ka teiste riikide õigusakte, kirjandust ning vähesel määral ka kohtupraktikat. Kuivõrd käesolev magistritöö põhineb osaliselt SUP direktiivi eelnõul, siis on eeltoodu näol tegemist ühe magistritöö olulise allikaga. Lisaks sellele on magistritöö autor kasutanud töös *European Company and Financial Law Review*'s avaldatud õigusteadlaste teadusartikleid ja arvamusi SUP direktiivi eelnõu kohta.

Samuti tuginetakse lähiminevikus EL tasandil institutsioonide ja teiste ühinguõiguse spetsialistide avaldatud seisukohtadele ning artiklitele. Seejuures keskendub suurem osa kasutatud kirjandusest spetsiifiliselt SUP direktiivi eelnõule ning sellega seotud nüanssidele; väiksem osa kirjandusest aga muudele lihtsustamisvõimalustele, sh osanike koosolekule ja otsuse vastuvõtmisele ning kontsernihuvi ja juhiste andmisega seonduvale kas üldiselt EL tasandil või teatud riikide tasandil.

Magistritöö autorile teadaolevalt on SUP direktiivi ettepanekuga seoses Eestis analüüsitud äriühingute elektroonilist asutamist ja selle mõju Eesti õigusele.¹¹

Märksõnad: äriühinguõigus, osaühingud, juhtimine.

¹¹ S. Vellemaa. Äriühingute elektrooniline asutamine ühe osanikuga osaühingute (SUP) direktiivi ettepaneku kohaselt ning selle mõju Eesti õigusele. Magistritöö. Tartu: 2016. – http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51642/vellemaa_siim.pdf?sequence=1&isAllowed=y (05.04.2018).

1. ÜHE OSANIKUGA ÜHINGUTELE KOHALDUVA REGULATSIOONI LIHTSUSTAMISE ALUSED JA LÄBIVIIMINE

1.1. Tegevus ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamiseks käesoleva ajani Euroopa Liidu liikmesriikides ja Euroopa Liidus

1.1.1. Lihtsustamine erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides

Ühe osanikuga ühingute asutamise võimalus ei ole tänapäeval EL liikmesriikides enam uus nähtus. Küll aga võib ühingute asutamine oma olemuselt ehk ühingule ning selle asutamisele esitatavatelt nõuetelt liikmesriigiti erineda. Üheks erisusi tekitavaks põhjuseks võib lugeda ka seda, et konkurentsivõime suurendamiseks on mitmetes riikides võetud siht viia sisse järjest enam uusi lihtsustatud lahendusi just ühe osanikuga ühingute jaoks. Kuivõrd uusi kõikehõlmavaid lahendusi ei ole veel EL tasandil välja töötatud, siis tekivadki liikmesriikides erinevused.

Omaette küsimuseks on see, kas seesugused liikmesriikide regulatsiooni erinevused toovad kaasa regulatiivse konkurentsi EL tasandil. Kuigi üldine tendents näitab seda, et miinimumkapitali suurust piiratud vastutusega eraõiguslikes äriühingutes üldjuhul langetatakse, mis on samuti üks näide lihtsustamisest, leidub lähiminevikus ka juhtumeid, kus miinimumkapitali suurust on algselt küll langetatud, kuid siis on seda otsustatud taaskord tõsta. Nii näiteks on tehtud Austrias. 2014. aastal tõsteti üldine miinimumkapitali nõue 10 000 euro pealt taas 35 000 euro peale. Küll aga jäeti alles väikeste ühingute jaoks atraktiivne võimalus asutada ühingut 10 000 euro suuruse miinimumkapitaliga, millest 5 000 eurot peab olema tehtud rahalise sissemaksena, arvestades, et taoline võimalus on ette nähtud piiratud perioodiks – 10 aastaks alates asutamisest, misjärel on ühingul kohustus tagada tavalise ehk 35 000 euro suuruse miinimumkapitali täitmine.¹² Hoolimata Saksamaa ja Austria riikide kõrvuti asetsemisest ei tekkinud aga märkimisväärselt suurt regulatiivset konkurentsi kahe riigi vahel.¹³ Seega ei pruugi regulatiivne konkurents ja sellega kaasnev oht ühingute asutamiseks madalama osakapitali nõudega riikides olla tegelikult tänapäeval enam põhjuseks, miks äriühingute osakapitali nõuet liikmesriikides alandatakse. Eeltoodule sarnaselt ei pruugi autori hinnangul ka muud lihtsustamiseks tehtud lahendused olla tingitud regulatiivsest konkurentsist

¹² S. Schmidt. Austria's Limited Liability Companies: "Less Light". – <http://roadmap2015.schoenherr.eu/austrias-limited-liability-companies-less-light/> (05.04.2018).

¹³ L. Hornuf, J. Lindner. End of Regulatory Competition in European Company Law? – Andrassy Working Paper Series No. 33, lk 8 – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2494309 (18.04.2018).

liikmesriikide vahel, vaid pigem siiski liikmesriikide soovist aidata kaasa majanduse arengule ühingute asutamise ja juhtimise lihtsustamise läbi.

Siiski leidub ka liikmesriike, milles on lihtsustatud vormid sisse viidud ning need on ka tervikuna edaspidi kasutusele jäänud. Näiteks on Saksamaal *Unternehmergeellschaft* (edaspidi: UG) *haftungsbeschränkt*. UG näol ei ole tegemist iseseisva ühinguvormiga, vaid see on üks *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (edaspidi: GmbH) vorme, mistõttu kohalduvad UG-le ka GmbH sätted, välja arvatud juhul, kui seaduses on sõnaselgelt välja toodud teisiti.¹⁴ UG-d eristab GmbH-st eelkõige asutamisel nõutav miinimumkapitali suurus (GmbHG¹⁵ §5a lg 1). Samuti on UG puhul kohustuslik reservide olemasolu – peale seda, kui ühing on registreeritud ja ühingul tekib kasum, peab 25% kasumist kantama reservidesse, mille kasutamiseks on ette nähtud omakorda kindlad reeglid (GmbHG § 5a lg 3). Reservide kogumise kohustuslikkus lõpeb, kui reservide suurus on saavutanud 25 000 euro taseme ehk GmbH miinimumkapitali nõude (GmbHG § 5a lg 5, § 5 lg 1). Siiski ei ole seadusega garanteeritud, et UG-l oleks kohustus toota teatud perioodi jooksul niipalju kasumit, et saavutada reservide suuruseks eelmainitud 25 000 eurot. Seda seetõttu, et UG-del on tihti üks osanik, kes on samaaegselt ka UG juhatuse liige ning saab tasu ühingu juhtimise eest, mistõttu ei pruugi ta olla huvi selle vastu, et ühing kasumit teeniks.¹⁶ Sellisel juhul ka reservide kogumise kohustus ühingu jaoks ei lõppe.

Küll aga ei puuduta lihtsustamisprotsess ainult n-ö väikeseid ühinguid, vaid ka suuremaid, mis Eesti õiguses vastavad aktsiaseltsile. Näiteks Prantsusmaal on lihtsustatud vormidest võimalik välja tuua *Société par actions simplifiée* (edaspidi: SAS). Tegemist on sisuliselt *Société Anonyme* (edaspidi: SA) lihtsustatud vormiga, kuna SA-le kohalduvad sätted kohalduvad üldjuhul ka SAS-le, välja arvatud juhul, kui Prantsuse äriseadustikus, *Code de Commerce*'s¹⁷ on sõnaselgelt välja toodud teisiti (C. com § L227-1 lg 3). Seega on SAS-i puhul tegemist paindlikuma ühinguvormiga kui seda on SA. Paindlikkus seisneb näiteks selles, et SAS-i asutajatel on võimalik enda soovide järgi põhikirjas kindlaks määrata tingimused, kuidas

¹⁴ H. Boschma, H. Schutte-Veenstra, Will the SUP be an Effective Legal Form for SMEs as Well as for Subsidiaries within the European Union? – European Journal of Comparative Law and Governance 2017/4 (3), lk 256.

http://booksandjournals.brillonline.com/docserver/journals/22134514/4/3/22134514_004_03_s003_text.pdf?expires=1524050719&id=id&accname=guest&checksum=C8B5225A5477BE3B351755CEB72F743A (18.04.2018).

¹⁵ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/> (02.04.2018).

¹⁶ C. Teichmann. Modernizing the GmbH: Germany's Move in Regulatory Competition. – European Company Law 2010/1 (7), lk 22.

¹⁷ Code de Commerce (C. com), Version consolidée au 14 avril 2018. Arvutivõrgus: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379> (18.04.2018).

ühingut juhitakse (C. com § L-227-5), kui seaduses ei ole teisiti välja toodud. Samuti võivad olla SAS-i asutajateks nii füüsilised kui ka juriidilised isikud. Eeltooduga seoses on õiguskirjanduses rõhutatud, et just juriidiliste isikute lubamine ühingu osanike hulka suurendab SAS ühinguvormi kasulikkust ka kontsernide jaoks.¹⁸ Küll ei ole selles aga midagi uutset Eesti jaoks, kuna äriseadustiku (edaspidi: ÄS) kohaselt võib osaühingu asutajaks olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik. Prantsusmaa näitel võiks aga Eesti seadusandja kaaluda, kas lihtsustamine peaks olema suunatud ainult väiksemate ühingute, mis enamasti kasutavad osaühingu vormi, jaoks või tuleks lihtsustamist kohaldada kõikide ühingute suhtes, nt ka aktsiaseltside suhtes.

Nagu eeltoodust selgub, on SAS ja UG näol tegemist vastavalt SA ja GmbH lihtsustatud vormidega, millele on seadustes ette nähtud teatud erisused võrreldes n-ö algse vormiga. Seega ei ole seadusandja sooviks olnud muuta tervikuna seda, mis õigusesse on juba sisse viidud. Kuigi tegemist on lihtsustatud vormidega, siis on ühingu asutajal siiski kohustus valida, kas asutatakse n-ö algne vorm või lihtsustatud vorm. Lubatud pole olukord, kus näiteks UG vormi kasutamisel ei märgita ära ühingu ärinimes lihtsustatud vormi kasutamist (GmbHG § 5a lg 1). Kui Eesti või EL seadusandja sooviks on samuti ühingute asutamisel võimaldada lihtsustatud lahenduste kasutamist, siis on oluline esmalt langetada valik kahe järgneva variandi vahel. Esiteks, kas tuleks luua üks paindlik ühinguvorm, mida ühingul oleks võimalik vastavalt vajadustele ja olukorrale näiteks põhikirja alusel kohandada või alternatiivselt luua mitmeid erinevaid, sh lihtsustatud, ühingu vorme, millest oleks ühingu asutaja(te)l vajadusel võimalik endale kõige sobivam ühinguvorm leida.¹⁹

Seega on ka Eesti seadusandjal valida, kas muuta ühinguvormi(e) tervikuna lihtsamaks või näha ette teatud lihtsustatud vormid, mille kasutamine on vaid teatud tingimustel võimalik. Magistritöö autor on seisukohal, et Eesti seadusandja on hetkel osaühingu näol loonud pigem paindliku ühinguvormi, mida oleks ühingul endal võimalik vastavalt vajadustele muuta, kasutades selleks võimalust ette näha vastavad sätted põhikirjas. Samuti on näiteks ÄS § 140' kohaselt osaühingut võimalik asutada sissemaksleid tegemata, seejuures peab aga asutajaks olema kindlasti füüsiline isik. Seega hoolimata asjaolust, et Eesti ühinguõiguses on olemas paindlik ühinguvorm osaühingu näol, tekib siiski õigustatud küsimus, kas osaühingu vormi

¹⁸ H. Boschma, H. Schutte-Veenstra, lk 254.

¹⁹ H. J. de Kluiver, Towards a Simpler and More Flexible Law of Private Companies: A New Approach and the Dutch Experience. – European Company and Financial Law Review 2006/3 (1), lk 50. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=981447 (18.04.2018).

kõrvale oleks tarvis näiteks lihtsustatud ühinguvormi, mille miinimumkapitali nõue olekski jäädavalt üks euro ning mida saaksid samaaegselt asutada ka juriidilised isikud.

Nagu eeltoodud Saksamaa ja Prantsusmaa näidetele näha on, siis võivad riigid suhtuda tervikuna ühinguõiguse regulatsiooni lihtsamaks muutmisesse pigem skeptiliselt, olgu selle põhjuseks siis pikad ajaloolised traditsioonid, mis takistavad muutuste sisseviimist, või poliitilised otsused, ning eelistatakse luua n-ö lihtsustatud vorme selle asemel, et muuta regulatsiooni tervikuna. Kuivõrd autori hinnangul on osaühingu osanikel võimalik juba praegu omavahelisi suhteid, õigusi ja kohustusi põhikirjaga paindlikult ümber kujundada, pooldab autor lähenemist, et Eestis puudub siseriiklikult vajadus n-ö lihtsustatud vormi järele ning eelistatav on regulatsiooni muutmine tervikuna. Kuivõrd lihtsustatud vormide kasutamisele on tihti ette nähtud piirangud, näiteks sõltuvalt osanike arvust, siis oleks regulatsiooni tervikuna muutes võimalik suuremal hulgal ühingutel lihtsustatud regulatsiooni kohaldada. Lisaks sellele on vajadusel võimalik ka ühe ühinguvormi sees erisusi ette näha, näiteks eelpool väljatoodud näide osaühingu asutamise kohta sissemakseid tegemata.

1.1.2. Lihtsustamine Euroopa Liidu tasandil SUP direktiivi ettepanekuni

Ühinguõiguse regulatsiooni lihtsustamine võib toimuda ka EL tasandil. Üht või teistmoodi on EL tasandil ühinguõigust mõjutanud nii direktiivid, mille liikmesriigid peavad oma riigisisesele õigusele üle võtma, EL-ülelised ühinguvormid kui ka Euroopa Kohtu lahendid, eelkõige need, mis puudutavad ühingute asukohavahetust.²⁰ EL-ülelised ühinguvormidest on olemas näiteks Euroopa äriühinguna *Societas Europaea*²¹ (edaspidi: SE), kuid puudub SE-ga võrdväärne lihtsustatud ühinguvorm. Samas on lihtsustatud ühinguvormi näol tegemist ainult ühe võimalusega ühinguõiguse lihtsustamiseks. Teiseks võimaluseks on see, kui kõiki norme üldiselt lihtsustatakse. Eeltoodud Saksamaa ja Prantsusmaa näidete puhul eelistatakse aga liikmesriikides üldjuhul lihtsustatud vormide loomist.

Oluline on välja tuua, et Euroopa Komisjon on samuti pühendunud VKE-de ärikeskkonna parandamisele ja seeläbi ettevõtluse edendamisele. Eeltoodud eesmärgile on tähelepanu pööratud näiteks EL-i kümneaastases majandusstrateegias „Euroopa 2020“, samuti ka näiteks

²⁰ EKo 09.03.1999, C-212/97, *Centros Ltd vs. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen*; EKo 5.11.2002, C-208/00, *Überseering BV vs. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)*; EKo 30.09.2003, C-167/01, *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam vs. Inspire Art Ltd*.

²¹ SE-d reguleerib Euroopa Liidu Nõukogu määrus nr 2157/2001, 8. oktoober 2001, Euroopa äriühingu (SE) põhikirja kohta. – EÜT L 294, lk 1-21.

Euroopa äriühinguõiguse ja äriühingu üldjuhtimise tegevuskavas, kus on välja toodud, et EL tasandil esineb vajadus ühingute piiriülest tegevust ja võimalusi lihtsustada, seda eriti VKE-de jaoks²². Eeltoodu näitab, et lihtsustamine on aktuaalne ka EL tasandil, mitte ainult liikmesriikides. S. Harbarthi sõnul on Euroopa Komisjoni eesmärk vägagi tervitatav ning seda mitte ainult seetõttu, et VKE-del on majanduses üldiselt suur osatähtsus, vaid ka seetõttu, et VKE-del on oluline roll majanduses täita ka innovaativuse tõstmisel (näiteks IT-sektoris).²³ Lisaks on õiguskirjanduses välja toodud ka seda, et võrreldes siseriiklikult tegutsevaid VKE-sid nendega, mis tegutsevad rahvusvaheliselt, on just viimaste puhul näha nii suuremat käibe kasvu kui ka suuremat hulka uute töökohtade loomist.²⁴ Eeltoodud arvamused näitavad, et juhul, kui VKE-de tegevust, näiteks piiriülest, lihtsustada, siis võib see kaasa tuua positiivseid tagajärgi EL majanduse jaoks.

VKE-d leiavad aga, et nende jaoks on piiriülene tegevus kulukas, mistõttu investeerib välismaale ainult väike osa VKE-dest.²⁵ Kulukaks muudab investeerimise eelkõige liikmesriikide ühinguõiguse erinev regulatsioon. Lisaks usaldavad nii koostööpartnerid kui ka kliendid välismaiseid ettevõtteid vähem kui siseriiklikke ettevõtteid, mis võib omakorda ettevõtte majandustulemustele halvasti mõjuda, mistõttu piiriülest tegevust pigem välditakse. Kui ühelt poolt on Euroopa Komisjoni sooviks VKE-de jaoks ärikeskkonda parandada ning teiselt poolt on ettevõtete enda jaoks muudatused vajalikud, et näiteks rohkem välismaale investeerida, siis tekib küsimus, mis takistab lihtsamate lahenduste juurutamist ka EL tasandil, miks pole ühinguõiguslike norme EL tasandil suuremas ulatuses lihtsustatud või miks näiteks SE kõrvale ei ole juba loodud liikmesriikide ülest lihtsustatud ühinguvormi. Piiriülese tegevuse kulude vähendamine seadusandliku regulatsiooni abil on magistritöö autori arvates üks võimalus, mida tuleks kindlasti proovida läbi viia, et VKE-de piiriülest tegevust suurendada.

Tegelikult on lihtsamaid lahendusi võrreldes kehtiva õigusega proovitud juurutada ka EL tasandil ning seda juba aastakümneid. EL tasandil võeti 21. detsembril 1989. aastal vastu direktiiv 89/667/EMÜ ühe osanikuga äriühingute kohta²⁶, mida on korduvalt muudetud ning

²² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: European Company Law and Corporate Governance – a Modern Legal Framework for more Engaged Shareholders and Sustainable Companies, lk 5.

²³ S. Harbarth. From SPE to SMC: The German Political Debate on the Reform of the “Small Company”. – European Company and Financial Law Review 2015/12 (2), lk 230-231.

²⁴ S. Rammeloo. The 2015 Proposal for an EU Directive on the *Societas Unius Personae* (SUP) – Another Attempt to Square the Circle. – The Dovenschmidt Quarterly 2015, lk 54-55. – https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/doqu/2015/2/DOQU_2211-9981_2015_003_002_003.pdf (18.04.2018).

²⁵ S. Rammeloo, lk 54.

²⁶ Kaheteistkümnes nõukogu äriühinguõiguse direktiiv 89/667/EMÜ, 21. detsember 1989, ühe osanikuga osaühingute kohta. – ELT L 395, lk 40-42.

mis kodifitseeriti 2009. aastal (direktiiv 2009/102/EÜ).²⁷ Enne eeltoodud direktiivi vastuvõtmist oli osades EL liikmesriikides võimalik ühe osanikuga ühinguid asutada; samas osades riikides kehtis aga senimaani eeldus, et ühingu asutamiseks on tarvis rohkem kui ühte osanikku. Viimati nimetatud eeldus oli tingitud levinud põhimõttest ehk ühingu kui „lepingu“ jaoks on tarvis vähemalt kahte osapoolt.²⁸ Õiguskirjanduses on samuti välja toodud, et ühe osanikuga ühingute loomine oli oluline ka selleks, et juhtimise efektiivsust tõsta seeläbi, et ühingud ei pidanud enam juhtimisse kaasama „kunstlikke“ osanikke vaid selleks, et kindlustada, et siseriiklikes seadustes ette nähtud osanike arv ühingu oleks tagatud.²⁹

Kuigi ühe osanikuga äriühingute direktiivi vastuvõtmine lahendas probleemi, et osades liikmesriikides ei olnud võimalik enne ühe osanikuga ühinguid asutada, on magistritöö autori arvates oluline rõhutada, et direktiivi 89/667/EMÜ vastuvõtmise järgselt pidid aga ühe osanikuga ühingud tegutsema siiski veel siseriiklikult tasandil, mistõttu polnud VKE-de piiriülese tegevuse soodustamine veel päevakorrale tõusetunud. Seda seetõttu, et ühingute piiriülese liikumise tunnustamiseni ei olnud direktiivi vastuvõtmise ajal veel Euroopa Kohtu praktikas jõutud.³⁰

Hetkel on probleemne aga see, et praegu kehtiv ühe osanikuga äriühingu direktiivi 2009/102/EÜ artikkel 2 lg 2 sätestab, et kuni kontserne reguleerivate liikmesriikide õiguse sätete kooskõlastamiseni võivad liikmesriigid kehtestada erinormid või karistused juhtudeks, kui a) füüsiline isik on mitme äriühingu ainuosanik või b) ühe osanikuga äriühing või muu juriidiline isik on äriühingu ainuosanik. Artikkel 2 lg 2(a) kohaselt on seega liikmesriikidel õigus piirata seda, mitu ühingu üks füüsiline isik asutada võib. Küll pole aga Eestis seesugust piirangut seatud ning üks füüsiline isik võib asutada nii palju osaühinguid, kui ta soovib. Kontsernide asutamisele olulisemaks piiranguks peab autor aga artikkel 2 lg-t 2(b), mille kohaselt võib liikmesriik seada piiranguid mh juhaks, kui ühe osanikuga emaühing on tütarühingu ainuosanik. Kuigi see, et direktiiviga on ette nähtud võimalus erinormide või karistuste sisse viimiseks siseriiklikusse õigusesse ei tähenda seda, et kõik siseriiklikud piirangud oleksid automaatselt lubatud, kuna piirangud peaksid siiski olema proportsionaalsed võrreldes avaliku huviga, mida piirangute abil kaitsta püütakse, on aja jooksul selliseid

²⁷ Euroopa parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2009/102/EÜ, 16. September 2009, mis käsitleb äriühinguõiguses reguleeritavaid ühe osanikuga osaühinguid (kodifitseeritud versioon) (EMPs kohalduv tekst). – ELT L 258, lk 20-25.

²⁸ D. R. Jovic. A Single Member Company – Convenient or not for the Founders. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization* 2005/1 No. 3, lk 210-211. – <http://facta.junis.ni.ac.rs/eao/eao2005/eao2005-03.pdf> (18.04.2018).

²⁹ M. Eroglu. Single-Member Companies in Turkish Law. – *Legal Hukuk Dergisi* 2008 (64), lk 3. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1158421 (18.04.2018).

³⁰ S. Rammeloo, lk 54-55.

piiranguid siiski mitmetes teistes liikmesriikides, näiteks Poolas ja Belgias, ette nähtud.³¹ Kui siseriiklikusse õigusesse on sisse viidud näiteks piirang, et juhul, kui emaühing on tütarühingu ainus osanik, siis peab emaühing kandma ka kogu tütarühingu poolt tekitatud kahju, kaotab mõtte ka ühingute piiratud vastutus, mis on üheks põhjuseks, miks tütarühinguid üldse luuakse. Kuivõrd Eesti õiguses vastutavad ühingud oma kohustuste eest iseseisvalt, siis Eesti seaduses sellist piirangut sätestatud ei ole.

Kokkuvõttes võib küll EL seadusandja sooviks olla ka varem olnud lihtsamate lahenduste EL tasemel juurutamine, kuid kuna EL seadusandja on samaaegselt ette näinud ka võimaluse kehtestada kontsernide asutamist või juhtimist sätestavaid piiranguid siseriiklikul tasandil, siis ei ole regulatsioon tegelikult ühingute piiriüleseks tegevuseks tütarühingute asutamisega välismaal märkimisväärselt lihtsustunud. Samuti ei taga liikmesriikide õiguskorras eksisteerivad erinevad piirangud piiriüleseks tegevuseks kindlustunnet ning ühingud peavad end välisriikide õigusega kurssi viima. Kuna SUP direktiivi eelnõus praegu kehtiva ühe osanikuga äriühingu direktiivi artikkel 2 lg-s 2 sätestatud ei sisaldu, siis oleks SUP direktiiv edasimineku ka selles osas ning vähendaks omakorda tütarühingute asutamisel ilmnevat probleeme ning kulusid, mis võivad tekkida eeltoodud piirangute tõttu.

1.1.3. Lihtsustamispuüdlused Euroopa Liidu tasandil SUP direktiivi ettepanekuga

SUP direktiivi ettepaneku eesmärgiks on lihtsustada ühingute piiriülest tegevust tütarühingu asutamisega välismaal. Muuhulgas peaks SUP direktiiviga asendatama ka varasem direktiiv ühe osanikuga äriühingute kohta.

SUP-i näol oleks tegemist piiratud vastutusega äriühinguga, millel on üks osanik – seega ühingu ainus osa oleks ainuosaniku omandis.³² Magistritöö autori arvates on selgelt näha, et põhimõtteliselt on üritatud *Societas Privata Europaea*'dele³³ (edaspidi: SPE-dele) kohalduvat direktiivi eelnõud n-ö taaselustada erinevusega, et SUP direktiivi ettepanek hõlmab endas ainult ühe osanikuga ühinguid. Seetõttu pole SUP direktiivi ettepanekus oluline ka näiteks

³¹ C. Teichmann. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment. – European Company and Financial Law Review 2015/12 (2), 226-227.

³² Muuhulgas plaaniti SUP direktiivi ettepaneku esimese osa norme kohaldada ka aktsiaseltside suhtes, kui liikmesriik on ette näinud võimaluse, et aktsiaseltsil saab olla samuti vaid üks aktsionär.

³³ Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company (presented by the Commission), Brussels, COM(2008) 396/3. – http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/epc/proposal_en.pdf (18.04.2018). Eelnõud ei ole õnnestunud liikmesriikide erimeelsuste tõttu vastu võtta.

vähemusosanike kaitse, mis oleks rohkem kui ühe osanikuga ühingute puhul aktuaalne ning õigusliku regulatsiooni seisukohalt väga oluline teema. Küll on aga nii SPE kui ka SUP ühinguvormide loomise soovi (vähemalt) üheks ajendiks olnud asjaolu, et VKE-de piiriülest tegevust soodustada, lihtsustades ja muutes kulutõhusamaks tütarühingute riigiülest loomist.

Lisaks eeltoodule on erinevuseks ka see, et SUP ühinguvormi näol oleks tegemist siseriikliku ühinguvormiga; SPE näol oleks tegemist olnud aga üle-euroopalise ühinguvormiga.³⁴ SUP direktiivi ettepaneku põhjendustes on ka välja toodud, et liikmesriikidele jääks vabadus selles osas, mil viisil ja millises ulatuses sooviksid liikmesriigid SUP-ide asutamise ja tegevuse suhtes ühtlustatud norme kohaldada. Seejuures oleks liikmesriikidel kaks võimalust.³⁵ Esiteks võiks liikmesriik otsustada kohaldada SUP direktiivi kõigi ühe osanikuga osaühingu suhtes. Alternatiivselt võiks liikmesriik ette näha SUP-i loomise eraldi vormina teiste ühe osanikuga piiratud vastutusega äriühingu vormide kõrval. Mõlemal juhul oleks SUP-i näol tegemist aga siseriikliku ühinguga, kuna mõlema eeltoodud variandi puhul oleks SUP-ga seotud küsimuste reguleerimiseks tarvis rakendada täiendavat siseriikliku regulatsiooni, kuna direktiivis ei ole kõik vajalikud valdkonnad kaetud. Samuti on mõlemal juhul piiratud lihtsustatud võimaluste kasutamine siiski ühe osanikuga ühingutele.

Valdkondadest, mis on direktiivi eelnõus kaetud ning mis oleksid olulised ka lihtsustamise kohapealt, peab magistritöö autor oluliseks välja tuua, et SUP direktiivi eelnõuga oleks reguleeritud peaaegu täielik loobumine miinimumkapitalinõudest, samuti ei ole SUP direktiivi ettepaneku kohaselt ühingul kohustuslik koguda reserve. Lisaks on SUP direktiivi eelnõuga ette nähtud võimalus registrijärgse asukoha ning juhatuse asukoha lahususeks ning SUP-i registreerimine üksnes interneti teel. Siiski on oluline välja tuua, et juhul, kui ainoosanikul tekiks vajadus muuta ühing mitme osanikuga ühinguks (näiteks juhul kui, välja anda on tarvis uusi osasid), tuleks SUP muuta tavaliseks siseriiklikuks ühinguks.

Lisaks eeltoodud reguleeritud valdkondadele on ka mitmeid küsimusi, mida SUP direktiiv ei käsitleks. Näiteks kui SUP ei oleks võimeline täitma enam sellele kehtestatud reegleid (näiteks ühe osaniku nõue), siis seda, mis ajaperioodi jooksul peaks ühing olema ümber kujundatud siseriiklikuks ühinguks, mis oleksid sanktsioonid vastava tähtaja rikkumise korral jne SUP direktiivi eelnõu ei reguleeri. Seega on põhimõtteliselt SUP direktiivi eelnõus reguleeritud ainult neid valdkondi, mida EL seadusandja on pidanud kindlasti tarvilikuks EL tasandil

³⁴ A. Kravets. Discussion Report: The Proposal for a Directive on the Single-Member Private Limited Liability Company. – European Company and Financial Law Review 2015/12 (2), lk 128.

³⁵ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osaühingute kohta, COM/2014/0212 final, 2014/0120 (COD).

käsitleda. Küsimus on selles, kas selline valitud valdkondade reguleerimine on hea lahendus. Autori hinnangul sõltub vastus eeltoodud küsimusele eelkõige sellest, millised valdkonnad on jäetud reguleerimata, mis omakorda tähendab seda, kas valdkondade reguleerimata jätmine mõjutab direktiivi eesmärkide täitmise võimalikkust või mitte. Kui direktiiv sisaldab olulistes küsimustes liialt palju viiteid riigisisesele õigusele, siis kokkuvõttes ei pruugi EL-tasandil ühtseid norme, mida kõik liikmesriigid järgida saaksid ning mis liikmesriikides ühinguõiguse ühtlustamisele kaasa aitaks, siiski tekkida.

28. mail 2015 avaldatud SUP direktiivi eelnõu kompromisettepanek (edaspidi: SUP direktiivi kompromisettepanek) oli aga mitmetes aspektides algsest ettepanekust erinev.³⁶ SUP direktiivi kompromisettepanekus jõudsid liikmesriigid mitmetes olulistes nüanssides kokkuleppele seeläbi, et paljud küsimused jäid liikmesriikide riigisisese õiguse otsustada, mistõttu vähenes direktiiviga potentsiaalselt reguleerivate valdkondade arv veelgi. Just viimati mainitu on õiguskirjanduses kõneainet pakkunud. Näiteks C. Teichmann ja A. Fröhlich on välja toonud, et kui direktiivi kompromisettepanekus oleks samuti suudetud jõuda konsensussele algsest esitatud SUP juhtimisstruktuuri osas, sh säilitatud nt osaniku õigus anda juhatusse juhiseid, siis oleks tegemist olnud VKE-de jaoks suure edasiminekuiga just tütarühingute asutamises.³⁷ Magistritöö autori arvates ongi näiteks küsimused juhtimisstruktuuri osas sellised, mis on olulised ning mille puhul ei tohiks direktiiv viidata liigselt riigisisesele õigusele, kuivõrd nii ei ole võimalik saavutada ka direktiivi eesmärki, milleks on mh piiriülese tegevuse soodustamine.

Samas isegi juhul, kui liikmesriigid lõpuks SUP direktiivi vastuvõtmises üldse kokkuleppele ei jõua ning direktiivi ei õnnestu vastu võtta, on magistritöö autor seisukohal, et direktiiv võib siiski riikidele mõju avaldada. Riigid võivad olla huvitatud lihtsustatud võimaluste juurutamisest oma ühinguõiguses, et rahvusvaheliste arengutega kaasas käia ning SUP direktiivi eelnõus välja toodu on üheks võimaluseks, kuidas norme lihtsustada. Samuti on SUP direktiivi eelnõu andnud liikmesriikidele mõista, et kui EL sooviks on lihtsustamise soodustamine ning kui EL sooviks tulevikus veel liiduülest ühinguvormi ühe osanikuga ühingute jaoks luua ning teiste liikmesriikide enda õigusnormid oleksid rangemad kui liiduülese ühinguvormi puhul, võib ühingutel tekkida soov just liiduülest ühinguvormi kasutada. Selleks,

³⁶ Outcome of Proceedings: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Single-Member Private Limited Liability Companies – General Approach. Interinstitutional File: 2014/0120 (COD). – <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9050-2015-INIT/en/pdf> (02.04.2018).

³⁷ SUP direktiivi kompromisettepanekust selgub, et osaniku õigus anda juhatusse juhiseid (artikkel 23) on kustutatud. Vt täpsemalt A. Fröhlich, C. Teichmann. How to make a Molehill out of a Mountain: The Single-Member Company (SUP) Proposal after Negotiations in the Council. 11/2015 working paper, lk 24. – http://www.jura.uni-wuerzburg.de/fileadmin/02130100/Teichmann_Froehlich_SUP.pdf (26.03.2018).

et säiliks ettevõtete soov kasutada siseriiklike ühinguvorme, peavad siseriiklikud ühinguvormid suutma oma tingimuste osas konkureerida (sh tulevaste) liiduülest ühinguvormidega.

Hoolimata sellest, et SUP direktiivi eelnõu vastuvõtmine on ebatõenäoline, kuna liikmesriigid ei suuda olulistes küsimustes kokku leppida, on magistritöö autori arvates uue, lihtsustatud liiduülese ühinguvormi loomine või olemasolevate liiduülestele vormidele kohalduva regulatsiooni lihtsustamine siiski oluline ja seda seetõttu, et vältida liikmesriikide regulatsiooni erinevusest tingitud äriühingute erinevates riikides asutamise ja opereerimisega seonduvad suuri (eelkõige õigus-) kulusid. Lihtsustamise juures on P.-H. Conac välja toonud, et ühingu asutamise lihtsustamine ei tähenda seda, et nii ühingu asutamine kui ka hilisem ühingu tegevus oleks võimalik ilma vastava välise õigusabita.³⁸ Tema arvates ei tooks ka nt SUP vormi kasutamine kaasa vajaduse vähenemist kohalike juristide või notarite järele, küll aga vähendaks SUP vormi kasutamine vajadust füüsiliselt kohtuda välismaa juristide või notaritega, et ühingut väljaspool koduriiki asutada. Just eeltoodu oleks see, mis VKE-de jaoks võrreldes praeguse olukorraga parem oleks. Seega avaks nt SUP vormi kasutamine võimaluse minna kohaliku juristi või notari juurde ning saada sealt õigusnõu, mida on tarvis ka SUP-i asutamiseks välismaal. Kui SUP direktiivi vastu ei võetaks, siis ei aitaks P.-H. Conac'i väljatoodud lihtsustamise eesmärki täita ka see, kui liikmesriigid ise siseriiklikult SUP direktiivi ettepanekus välja toodud lahendusi rakendaksid. Selleks, et piiriülest tegevust lihtsustada, peaks regulatsioon EL tasandil olema harmoniseeritud. Magistritöö autor nõustub eeltoodud seisukohaga.

Kui lihtsustamise käigus otsustatakse luua uus lihtsustatud ühinguvorm, siis on omaette küsimuseks aga see, kas ühinguvormina oleks mõistlik luua eraldi vorm ühe osanikuga ühingutele, arvestades seda, et ühingutel võib tekkida soov või vajadus kasvada. S. Harbarth on näiteks välja toonud, et mitme osanikuga ühinguvorm võib osutada vajalikuks olukorras, kui majanduslikes raskustes olev äriühing otsustab oma majanduslikke probleeme lahendada just uute osanike kaasamisega.³⁹ Majanduslikult raskes olukorras ühe osanikuga ühingu sundimine muutmaks oma vormi uute osanike kaasamisel võib aga ühingu olukorda veelgi halvendada. Seda eriti olukorras, kus SUP muutmise protsess teiseks ühinguvormiks võib olla raskemgi kui algselt ühe osanikuga ühingu loomine.⁴⁰ Osanike kaasamise vajadus võib esineda näiteks ka

³⁸ P.-H. Conac, *The Societas Unius Personae (SUP): A "Passport" for Job Creation and Growth*. – *European Company and Financial Law Review*, 2015/12 (2), lk 156.

³⁹ Harbarth, S, lk 230-231, 234.

⁴⁰ K. J. Hopt, *Corporate Governance in Europe A Critical Review of the European Commission's Initiatives on Corporate Law and Corporate Governance*. Working Paper No. 296/2015, lk 36-37. – http://www.ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/SSRN-id2644156.pdf (02.04.2018).

iduettevõtete puhul, kes algselt oma tegevust alustades ei ole kindlad, kui suureks neil on võimalik oma ettevõtet kasvatada, kuna see ei olene mitte ainult ettevõttest endast, vaid ka teenuse või toote tarbijatest. Seesuguste iduühingute puhul ei tohiks majandusliku edu saavutamise takistuseks saada aga see, et nad on valinud lihtsustatud ühinguvormi, mille hilisem ümberkujundamine on keerukas ning kallis.

Magistritöö autor on seisukohal, et ühinguvorm, milles osanike arv on jäetud lahtiseks (st üks või enam osanikke), pakuks ärikeskkonnale vajalikku paindlikkust rohkem ning ei tooks kaasa olukordi, kus ühingud võivad olla sunnitud oma ühinguvormi muutma vaid seetõttu, et neil on soov või vajadus kasvada. Oleks ebaloogiline, et kui ühinguvormi vastuvõtmise näol oleks tegemist positiivse arenguga õigusmaailmas, siis miks ei võiks suuremad äriühingud saada samuti eeltoodud muutusi kasutada. Samas tuleb sellisel juhul tähelepanu pöörata ka vähemusosanike kaitsele, mistõttu võib vähemalt poliitiliselt olla kergem vastu võtta regulatsioone, mis puudutavad ühe osanikuga ühinguid.

Kuigi SUP direktiivi kohaselt võib ühing välja anda ainult ühe osa (art 15 lg 1), mis toob paratamatult kaasa osanike arvu piiramise, siis on autori arvates siiski positiivne, et SUP-i ainus osa võib kuuluda korraga rohkem kui ühele osanikule ja neid osanikke vaadatakse suhetes SUP-iga kui üht osanikku (art 15 lg 3). Seega ei oleks justkui SUP-i näol tegemist mitte ühe osanikuga ühinguga, vaid rohkem siiski „ühe osaga“ ühinguga. Samas on välja toodud, et selline olukord võib tekitada suuri probleeme seoses osanike õiguste, kohustuste ja kaitsega.⁴¹ Näiteks võib üks osa kuuluda mitmele isikule pärimise teel. Sellisel juhul peavad isikud ise otsustama, kuidas oma õigusi ühise osa suhtes teostada. J. L. Hansen on aga vastupidiselt seisukohal, et selline olukord ei peaks siseriiklikus õiguses probleeme kaasa tooma, kuna osa omamine mitme osaniku poolt on enamike riikide regulatsioonidesse, kui mitte kõikidesse, sisse viidud ja seega lubatud ning tegelikult ei erine olukord suuresti sellest, kui ainsa osa omanik on juriidiline isik.⁴² Samuti ei ole ühinguõiguse reguleerimisesemeks see, kuidas peaksid osanikud otsuseid langetama, kui üks osa kuulub samaaegselt mitmele osanikule. Magistritöö autor nõustub J. L. Hanseni seisukohaga ning toob lisaks välja, et ka Eesti õiguses on ühe osa kuulumine mitmele isikule võimalik (ÄS § 165 lg 1), näiteks ühiselt abikaasade ühisvarana.

⁴¹ K. J. Hopt, lk 36-37.

⁴² J. L. Hansen. The SUP Proposal: Registration and Capital (Articles 13-17). – European Company and Financial Law Review, 2015/12 (2), lk 186.

Osade kuulamise võimalikkus mitmele isikule ei vähenda alljärgneval põhjusel aga probleemi, et ühingul peaks olema siiski soovi ja vajaduse korral võimalik osanikke kaasata, et osakapitali suurendada. SUP direktiivi ettepaneku artikkel 17 lg 2 kohaselt peab olema osakapitali hiljem võimalik suurendada ning kuna direktiivi eelnõu ei sisalda eeltoodud täpsustavaid sätteid, siis peaks osakapitali hilisem suurendamine toimuma siseriiklike normide kohaselt, mis Eesti kontekstis tähendab seda, et osakapitali on võimalik suurendada nii uute osade väljalaskmise teel kui ka olemasolevate osade nimiväärtuse suurendamise teel (ÄS § 192' p 2). Magistratöo autor toob välja ka selle, et kui Eesti õiguse kohaselt on juba võimalik osakapitali suurendada nii uute osade väljalaskmise teel kui ka olemasolevate osade nimiväärtuse suurendamise teel, siis traditsioonilise arvamuse kohaselt on osade arvu ning osakapitali suuruse vahel seos ning mõned liikmesriigid ei pruugi aktsepteerida seda, et osade arvu on võimalik muuta osakapitali hulka suurendamata ning samuti ka vastupidi.

Kuivõrd SUP ei võiks anda välja rohkem kui ühte osa (art 15 lg 1), siis ei oleks võimalik ka uute osade väljalaskmine kolmandatele isikutele ning osakapitali on võimalik suurendada ainult osade nimivääruste suurendamisega. Seega on Eestis küll võimalik ühingusse kapitali kaasamine juba olemasolevate osanike poolt, kuivõrd osakapitali on võimalik suurendada olemasolevate osade nimiväärtuse suurendamise teel, kuid olemasolevad osanikud ei pruugi kapitali täiendavast kaasamisest aga huvitatud olla. Seetõttu leiab autor kokkuvõttes, et osade nimiväärtuse suurendamise puhul ei ole tegemist ammendava lahendusega juhul, kui ühing soovib kasvada. Tarvilik võib olla siiski uute osanike kaasamine ning ühingu suurendamine, mistõttu peaks olema võimalik sama ühinguvormi kasutada hoolimata sellest, kas ühingul on üks või enam osanikke.

1.2. Ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamisega seotud probleemid SUP direktiivi eelnõu näitel

1.2.1. Üldised probleemid

Hoolimata küllaltki suurest toetusest ühe osanikuga ühingute võimalikult lihtsa asutamise osas, on mitmete riikide õiguskirjanduses välja toodud mitmeid allpool käsitletavaid probleemkohti seoses SUP direktiivi ettepanekus välja toodud tingimustega. Esiteks on mitmed organisatsioonid, näiteks Austria riigi töötajaid esindav organisatsioon *AK Europa* on leidnud, et eelnõu koostamisel on arvesse võetud ainult ettevõtjate huvide tagamist, mitte aga töötajate, võlausaldajate ja avalikkuse huve, mis peaks tegelikkuses aga rangelt keelatud olema, kuna

ühinguõigus peaks tagama keskkonna, mis peegeldab kõikide osapoolte huvisid.⁴³ Seejuures on üldjuhul ettevõtjate huvides mitte temaga seotud isikute kaitse, vaid hoopis õiguslik keskkond, milles lahendused oleksid ettevõtja jaoks võimalikult lihtsad ja odavad.⁴⁴

Eeltoodust tõusetub küsimus, kuid võrd peaksid ühinguõiguse normid üldse töötajaid kaitsma või peakski olema regulatsiooni peamiseks eesmärgiks tegelikult ettevõtjate jaoks lihtsa õiguskeskkonna tagamine. Magistritöö autori hinnangul peaksid osapoolte huvid olema regulatsiooniga tasakaalustatud, kuid alltoodud näitel toob autor välja, et teatud juhtudel võib õiguskirjanduses SUP direktiivi eelnõu kohta välja toodud kriitika olla alusetu.

Kolmandate isikute kaitsega seoses on välja toodud seda, et ühe euro suuruse miinimumkapitali nõue ja kohustuslik reservide kogumise keeld kujutavad endast sisuliselt täielikku vastutuse piiramist, mis võib omakorda tähendada seda, et turuosalised võivad nõuda ettevõtte omanikult isiklike tagatise, et kolmandatele isikutele kindlustunnet tagada, mis omakorda kaotaks aga piiratud vastutuse eelised.⁴⁵ Magistritöö autori arvates ei ole ettevõtte omanikult isiklike tagatiste nõudmine majandus- ja kutsetegevuses harv nähtus, seda näiteks ka Eestis osaühingute puhul, kus ometigi on miinimumkapitali nõue suurem kui üks euro. Samuti ei sõltu miinimumkapitali nõude suurusest see, kui palju ühingul endal tegelikult finantsressursse on. Seega ei ole magistritöö autori hinnangul õige kokkuvõttes väita, kui SUP direktiiv edendaks piiratud vastutuse eeliste kaotamist ning tooks kaasa täieliku vastutuse piiramise.

Eeltoodule lisaks on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee välja toonud ka probleemid registrijärgse asukoha ja juhatuse asukoha lahususega, mh selle, et direktiiv hõlbustaks ning suurendaks väidetavalt postkastifirmade loomist ning suurendaks probleeme kohtukutsete kättetoimetamisel.⁴⁶ Omaette küsimuseks on see, kas eeltoodud probleemid siiski üldse tekiksid, kuid võrd näiteks Saksamaa kogemustele tuginedes on esindatud seisukoht, et isegi SUP direktiivi vastuvõtmise järgselt, st juhatuse ja registrijärgse asukoha lahususe tunnustamise järgselt, ei oleks olnud kindel, kas emaühingud oleksid kasutanud võimalust asutada (*incorporate*) kõik oma tütarühingud samas liikmesriigis. Kui Saksamaal asutamiskohateooria (*real seat doctrine*) kaotati, oli ka Saksa seadusandja sooviks ühelt poolt see, et kõik Saksa emaühingud asutaksid kõik oma välis-tütarühingud Saksa ühingutena. Eeltoodud soov ei läinud

⁴³ AK Position Paper. Proposal for a Directive of the European Commission on single-member private limited liability companies (*Societas Unius Personae* - SUP), 2014, lk 4. – http://www.akeuropa.eu/_includes/mods/akeu/docs/main_report_en_341.pdf (02.04.2018).

⁴⁴ A. Vutt. Aktsiakapitali õiguslik reguleerimine: eesmärgid ja moodustamine. Magistritöö. Tartu: 2005, lk 3.

⁴⁵ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osaühingute kohta”.

⁴⁶ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osaühingute kohta”.

aga täide, kuna seesugune kontsernistruktuur kahjustataks tütarühingute aktsepteerimist võõrustaja riigis.⁴⁷

Hoolimata sellest, et registrijärgse asukoha ja juhatuse asukoha lahususe võimalus kaotati kompromisettepanekuga ning antud küsimus jäi kompromisettepaneku kohaselt riigisisese õiguse lahendada, on tegemist Eestiski praegu aktuaalse teemaga.

Nimelt on Eesti ühinguõiguses küllatki uus nähtus see, et äriühingu juhatuse asukoht võib asuda ka välisriigis. Kuna juriidilise isiku enda kohta kehtivaid asukohareegleid ei ole muudetud ning juriidilise isiku asukoht peab TsÜS § 29 lg 1' kohaselt asuma Eestis, siis on Eestis samamoodi aktsepteeritud registrijärgse asukoha ja juhatuse asukoha lahusus. Seega järgitakse Eesti ühinguõiguses juba käesoleval hetkel eeltoodud SUP direktiivi ettepanekus väljatoodud registrijärgse asukoha ja juhatuse asukoha lahusust.

Eestis peab äriühing registrijärgse asukoha ja juhatuse asukoha lahususe puhul määrama kontaktisiku (ÄS § 63').⁴⁸ Sellisel juhul loetakse kontaktisiku aadress ka äriühingu aadressiks (ÄS § 63' lg 2 viimane lause). Selliselt proovitakse tagada ka seda, et tahteavaldused või dokumendid, mis kontaktisiku poolt vastu võetakse, loetakse kättesaaduks ka äriühingu poolt. Magistritöö autori hinnangul ei ole aga praktikas tahteavalduste või dokumentide kättetoimetamine kontaktisikule hästi tagatud. Näiteks ei pruugi äriühing endale üldse kontaktisikut määrata. Kontaktisiku mitterääramise korral on ÄS § 59 lg 7 kohaselt registripidajal võimalik määrata kontaktisiku määramiseks tähtaeg ning kui eeltoodud tähtaja jooksul kontaktisiku ei määrata, võib registripidaja otsustada mh äriühingu sundlõpetamise. Kuna eelmärgitud tähtaeg ei tohi olla lühem kui üks kuu, siis sellises olukorras võib ühing siiski üle kuu aja ilma kontaktisikuta olla. See omakorda tähendab, et sellise ajavahemiku jooksul on tahteavalduste ja dokumentide kättetoimetamine, sh täiendava tähtaja andmise määrase, ühingule suure tõenäosusega raskendatud, kuna kättetoimetamiseks tuleb kasutada teisi vahendeid kui kontaktisik. Eeltoodud probleem võib samamoodi esineda ka sundlõpetamise määrase kättetoimetamisel. Seetõttu on autor arvamusel, et praegu sätestatud regulatsioon, millega on sanktsioonina kontaktisiku puudumise eest registripidajal õigus algatada sundlõpetamise menetlus, ei ole heaks lahenduseks ning ei pruugi oma eesmärki saavutada, kuivõrd sundlõpetamise määrase kättetoimetamine võib samuti võtta kas väga kaua aega või osutada võimatuks. Sellisel juhul on äriühing siiski registrisse kantud ning kolmandatel isikutel

⁴⁷ P. Kindler. *The Single-Member Limited Liability Company (SUP). A Necessary Reform of EU Law on Business Organizations*. München: C. H. Beck; Oxford: Hart Publishing; Baden-Baden: Nomos, 2016, lk 36.

⁴⁸ Vt täpsemalt Äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. – <https://www.employers.ee/wp-content/uploads/Ariseadustiku-jt-seaduste-muutmise-SE-SK.pdf> (13.04.2018).

ei ole teavet selle kohta, et tegelikult võib dokumentide kättetoimetamine ühingu keeruliseks osutada. Seetõttu võiks magistritöö autori hinnangul Eesti seadusandja kaaluda alternatiivse, lihtsama menetluse loomist juhuks, kui ühing kontaktisikut ei määra ning seetõttu esineb vajadus ühingu sundlõpetamiseks. Eelkõige esinebki selline vajadus tulenevalt kolmandate isikute kaitsest, mistõttu peaks seadusandja regulatsiooni lihtsustamise vajadusse tõsiselt suhtuma.

Lisaks sellele on kontaktisikule äriseadustikus ette nähtud kõrgendatud nõudmised ning kontaktisikuks ei saa hakata igaüks (ÄS § 63' lg 2 teine lause). Selliste nõuete rakendamise teel peaks olema suurem võimalus tagada, et isik, kellele hakatakse tahteavaldusi kätte toimetama, on ka usaldusväärne. Samas võib eeldada, et ÄS § 63' lg 2 teises lauses märgitud isikud ei ole nõus ilma tasuta kontaktisiku rolli täitma. Seega peab äriühing sõlmima kontaktisikuga lepingu, mille kohaselt kontaktisik osutab äriühingule teenust. Näiteks olukorras, kus äriühing ei tasu õigeaegselt saadava teenuse eest, võib olla lepingus ette nähtud võimalus leping üles öelda. Sellisel juhul muutub registrikaardil olev info kontaktisiku kohta ebaõigeks. Omaette küsimuseks on aga see, kuidas eeltoodut registris kajastada. Vastavalt ÄS § 33 lg 1 on tüüpiliseks juhuks see, kui äriregistri kanne tehakse ettevõtja avalduse alusel. Seega järeldab magistritöö autor, et kontaktisikul endal ei ole õigust ega kohustust muutunud andmeid kandeavaldusena äriregistrile esitada, kuna see kohustus on siiski äriühingu juhatusel. Eeltoodu tõttu tuleks ette näha kindel regulatsioon, kuidas ja mis aja jooksul peab äriühingu juhatuse muutmiskande esitama, samuti peaks ette nägema võimalikud sanktsioonid eeltoodud kohustuse rikkumise puhuks, mis äriühingute motivatsiooni muutmiskannet esitada tõstaksid. Praktikas tekib aga ka kontaktisikul endal huvi, et ta ei oleks enam registrikaardile kontaktisikuna kantud. Sellises olukorras võib kontaktisik hoolimata sellest, et tal ei ole õigust kandeavaldust esitada, siiski registripidajat informeerida, et tema ning äriühingu vaheline leping on lõppenud. Selliselt saab registripidaja kätte informatsiooni, et äriregistri kanne on ebaõige ning seejärel on registripidajal alatatada järelevalvemenetlus kande muutmiseks ÄS § 61 kohaselt.

1.2.2. Kontsernidega seotud probleemid

Euroopa Komisjon on välja toonud, et üheks SUP direktiivi eesmärgiks peaks olema ka ühe osanikuga tütarühingute loomine kontsernide siseselt.⁴⁹ Eeltoodud eesmärki kinnitab ka see, et SUP direktiivi ettepaneku artikkel 8 kohaselt on SUP-i võimalik asutada ka juriidilise isiku poolt. Seega olekski võimalik kontsernide juhtimismudeleid SUP-taolise ühinguvormiga lihtsustada seeläbi, et juriidilisest isikust emaühingul oleks võimalik ise tütarühinguid juhtida, olles näiteks tütarühingu juhatuse liige (kui see on riigisisese õiguse kohaselt võimalik) või andes tütarühingu juhatusele juhiseid. Kui arvestada seda, et ühing moodustab õiguslikus mõistes kontserni juba hetkel, kui ta moodustab välismaale esimese tütarühingu, on C. Teichmanni ja A. Fröhlichi arvates direktiivi fookus kontsernidele ka VKE-de jaoks suur edasimineku õigusliku keskkonna arendamises, kuna seniajani on VKE-d võrreldes suurte ühingutega halvemas olukorras.⁵⁰

Põhjuseks, miks ühingute tegevust soovitakse laiendada just tütarühingute asutamise kaudu võib olla näiteks see, et emaühing kui selline on juba klientidele tuttav. Klientidele tuttava ärinimega ühing ei pea uue liikmesriigi turule sisenedes niivõrd palju toote/teenuse reklaamimisele tähelepanu pöörama, mistõttu on ühingul võimalik keskenduda rohkem näiteks toote/teenuse edasi arendamisele või ühingu juhtimisele üldisemalt. Samuti on tütarühingute asutamisel eelised filiaalide asutamise ees. Seda seetõttu, et filiaali näol ei ole tegemist juriidilise isikuga ning filiaali tegevusest tulenevate kohustuste eest vastutab välismaa äriühing ise (ÄS § 384 lg 2), mistõttu ei paku filiaali asutamine ettevõtjale ka piiratud vastutuse eeliseid, mida tütarühingu asutamine aga pakuks. Samas võib filiaalide asutamine välisriikides keeruline olla. Näiteks uuringus, mis tehti filiaalide asutamise kohta välismaal, proovisid uurimuse läbiviijad asutada filiaale kümnes erinevas liikmesriigis. Uuringu tulemusena selgus, et ainult viies liikmeriigis oli võimalik filiaali registrisse kanda ilma probleemideta.⁵¹ Kuigi filiaalide ja tütarühingute loomisele välisriigis võivad kohalduda erinevad normid, on tavaliselt tütarühingu loomisele esitatavad nõuded rangemad kui filiaalide loomisele esitatavad nõuded. Kuivõrd VKE-de jaoks võib tütarühingute moodustamine olla välismaale liialt keerukas ning ühingud võivad keerukuse tõttu jätta tütarühingud asutamata, on magistr töö autori hinnangul kontsernidega seonduvate reeglite loomine, täpsemalt käesoleva magistr töö näitel kontsernide

⁴⁹ European Commission, Memo, Proposal for a Directive on single-member private limited liability companies – frequently asked questions, Brussels, 9 April 2014. – http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-274_en.htm (18.04.2018).

⁵⁰ C. Teichmann, A. Fröhlich. Legal Development. *Societas Unius Personae* (SUP). Facilitating Cross-Border Establishment. – Maastricht journal of European and comparative law 2014/21, lk 540.

⁵¹ M. Becht, L. Enriques, V. Korom. *Centros* and the Cost of Branching. – Journal of Corporate Law Studies 2009/9, lk 177. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1433311 (18.04.2018).

juhtimisega seoses juhiste andmise õiguse ning kontsernihuvi tunnustamine, EL tasandil vajalik.⁵²

Samas on kontsernidega seonduva reguleerimine olnud EL-s arutelu all ka juba palju varem ning pole seetõttu uus teemakäsitlus. Näiteks alguses SE-d reguleeriva akti eelnõus oli kontsernidega seonduvale pühendatud terve peatükk.⁵³ Küll aga ei leidnud eeltoodud ja mitmed teisedki ettevõtmised liikmesriikide toetust, kuna enamik liikmesriike oli (2015. aasta seisuga) arvamisel, et kontsernidega seonduva üldise regulatsiooni jaoks puudub EL-s vajadus ning võlausaldajate ja vähemusosanike kaitseks arvati olevat piisavad ka olemasolevad riiklikud regulatsioonid, äärmisel juhul toetatakse vajadust üksikute spetsiifiliselt kontserne reguleerivate sätete järgi.⁵⁴ Eeltoodust tulenevalt ongi magistritöö autori arvates kontsernidega seonduvalt SUP direktiivist tulenevalt üks keskseid küsimusi see, millises ulatuses tuleks kontsernidega seonduvat reguleerida, st kas direktiivis oleks tarvis reguleerida vaid üksikuid, spetsiifilisi kontserne reguleerivaid sätteid või tuleks sisse viia terviklik kontserniõiguse regulatsioon.

P.-H. Conac on arvamisel, et SUP ühinguvormi puhul on õiguskindluse tagamiseks oluline ühtlustada peamisi nõudeid.⁵⁵ Magistritöö autor nõustub väljatoodud seisukohaga ning lisab, et kui SUP direktiivi eelnõus ei reguleeritaks olulisi valdkondi, on oht, et ühingutel võib tekkida probleeme sellest, kui paljudes küsimustes kohaldatakse siseriikliku õigust. Siseriikliku õiguse kohaldamisel ei pruugi ettevõtted panna tähele liikmesriikide ühinguõiguses toimunud muutusi ning võivad seetõttu käituda muutustega mittekooskõlas olevalt. Näiteks võibki selline probleem tekkida juhiste andmisel, mistõttu seda edaspidi ka magistritöös täpsemalt analüüsitakse. Kui juhiste andmise õigus, mis kompromisettepanekuga direktiivist kaotati, oleks siiski SUP direktiivis alles, siis oleks tagatud ka õiguskindlus selles küsimuses. Seetõttu on magistritöö autori arvates väga oluline, et peamised nõuded, eelkõige need, mis on kontsernide juhtimise seisukohast vaadatuna olulised, nagu näiteks magistritöö näitel juhiste andmine ning millede puhul liikmesriikides erinev regulatsioon kehtib, oleksid direktiivis reguleeritud. Kuivõrd EL-i tasandil toimuv näitab, et juba spetsiifilisi kontserne reguleerivaid sätteid on raske vastu võtta, kuna liikmesriigid ei suuda tingimustes kokku leppida, siis on

⁵² Magistritöö autor on käesolevas töös analüüsinud kontsernidega seonduvalt nende juhtimist, mistõttu on võimalik põhjalikke järeldusi ainult eeltoodud valdkonnas teha.

⁵³ Proposal for a Council Regulation embodying a Statute for the European Company, COM/70/600FINAL, ptk VII. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:51970PC0600> (02.04.2018).

⁵⁴ Forum Europaeum on Company Groups. Proposal to Facilitate the Management of Cross-Border Company Groups in Europe. – *European Company and Financial Law Review*, 2016/12 (2), lk 300. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2886365 (18.04.2018).

⁵⁵ P.-H. Conac, lk 160

magistritöö autor seisukohal, et vähemalt esialgu peaks kontsernidele kohalduva kõikehõlmava regulatsioonile eelistama üksikuid, kuid see-eest olulisi kontsernidega seonduvaid valdkondi reguleerivaid sätteid. Selliselt ei muutuks EL tasandil regulatsiooni maht väga suureks ning liikmesriikidele jääks õigus teatud vähemolulisi küsimusi ise otsustada, kuid seejuures oleks siiski kõige olulisemates küsimusteks õiguskindlus tagatud, mis omakorda aitaks kaasa SUP direktiivi eelnõu eesmärkide, st piiriülese tegevuse, soodustamisele.

Teiseks oluliseks küsimuseks kontsernide reguleerimisega seoses on see, kas SUP vorm peaks või ei peaks olema võimalus kontsernidele asutada sadade töötajatega tütarühinguid. Näiteks on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee välja pakkunud, et SUP vormi peaks olema võimalik kasutada ettevõtetel, mis täidavad direktiivi 2013/34/EL (edaspidi: raamatupidamisdirektiiv) artikkel 3 lg-s 2 sätestatud kriteeriumid bilansimahu, netokäibe ja keskmise töötajate arvu osas.⁵⁶ Sellisel juhul oleks tarvis reguleerida direktiivis ka teavitamiskohustust nende kriteeriumite täitmise kontrollimiseks ning sanktsioone juhuks, kui ei täideta kas teavitamiskohustust või rikutakse sätestatud kriteeriumeid. Küll aga oleks sellisel juhul jällegi küsimuseks see, et kui SUP vormi vastuvõtmise ja rakendamise puhul oleks tegemist positiivse arenguga õigusmaailmas, siis miks ei võiks suuremad äriühingud samuti eeltoodud muutusi kasutada. Samuti tekib küsimus sellest, kas raamatupidamisdirektiivi artikkel 3 lg-s 2 sätestatud kriteeriumid on õige mõõdupuu, mille puhul öelda, et SUP vormi kasutamine ei peaks neid kriteeriume ületavatele ühingutele enam võimalik olema.

Magistritöö autor on kokkuvõtlikult seisukohal, et kui EL tasandil lepatakse lõpuks teatud lihtsustatud ühinguvormi loomises kokku, siis selleks, et lihtsustamisest tõesti ka majanduskeskkond võidaks, ei tohiks ühinguvormi kasutamise takistuseks olla see, kas osanikke on üks või mitu, kui palju on ühingus töötajaid, milline on netokäibe või bilansimaht jne. Magistritöö autor mõnab, et ilmselt on SUP ühinguvormi rakendamise majanduslik võit suurem VKE-de jaoks kui suurte kontsernide jaoks, kuna just VKE-de puhul võib (kõrgete) kulude kandmine, mis ühingute asutamise ja juhtimisega erinevates liikmesriikides seonduv olla see, mis nende riigiülest tegevust takistab. Samas ei tohiks see, kelle jaoks on majanduslik võit suurem, olla määrav selles osas, kellele ühinguvormi rakendamist võimaldada. Samuti

⁵⁶ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osahingute kohta”; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/34/EL, 26. juuni 2013, teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ EMPs kohaldatav tekst (raamatupidamisdirektiiv). – ELT L 182, lk 19-76. Raamatupidamisdirektiivi artikkel 3 lg-2 sätestatu kohaselt on väikesed ettevõtjad need ettevõtjad, kes oma bilansipäeval ei ületa kolme järgmise kriteeriumi seast vähemalt kahte piirmäära: a) bilansimaht: 4 000 000 eurot; b) netokäibe: 8 000 000 eurot; c) keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul: 50.

oleks magistritöö autori hinnangul nt raamatupidamisdirektiivis väljatoodud kriteeriumitest lähtudes pärsitud ettevõtete soov olla majanduslikult edukas, kuivõrd vastasel juhul eeltoodud kriteeriumid suureneksid ning selliselt kaoks võimalus lihtsustatud ühinguvormi kasutada. Seetõttu ei ole analoogselt sellega, et ühinguid eristada sõltuvalt osanike arvust heaks lahenduseks ka see, kui ühinguvormi kasutamisele seatakse muid piiranguid, mis seavad ohtu ühingute soovi kasvada ning seeläbi majandust elavdada.

2. JUHTIMISMUDELI JA OTSUSTE VASTUVÕTMISE LIHTSUSTAMINE ÜHE OSANIKUGA ÜHINGUTES

2.1. Juhatuseeta juhtimismudel kui osanike võimalus ühingut lihtsustatult juhtida

Liikmesriikides on erinevatel ühingutel erinevad juhtorganite struktuurid. Levinud on nii ühetasandiline juhtimismudel, mis tähendab, et juhtimises ei eristata juhatust ja nõukogu kui ka kahetastandiline juhtimismudel, mille puhul eristatakse juhatust ja nõukogu. ÄS § 189 lg 1 sätestab, et osaühingul peab olema nõukogu, kui see on ette nähtud osaühingu põhikirjas. Seega on Eestis osaühingute puhul võimalik ka ühetasandiline juhtimismudel. Lisaks saavad osanikud teostada oma õigusi osanike koosolekul (ÄS § 170), kuigi osanike koosoleku näol ei ole tegemist Eesti õiguses esindusorganiga.

Õiguskirjanduses on aga välja toodud, et ühe osanikuga ühingutes võiks juhtimismudel olla eeltoodust veelgi lihtsam.⁵⁷ Ka magistritöö autor nõustub, et kuna ühe osanikuga tütarühingute puhul puuduvad vähemusosanikud, siis peaks olema juhtimine sellistel juhtudel paindlikum. Paindlikuma juhtimise all on magistritöö autori arvates võimalik mõista nii seda, kui ühingu puuduks juhatuse ning ühingut juhiksid ainult osanikud, kui ka seda, et osanikel oleks lihtsamad ja paindlikumad võimalused otsuste vastuvõtmiseks. Viimati öeldu tähendab seda, et näiteks oleks osanike poolt otsuste vastuvõtmine lihtsam, kui osanikel oleks võimalik otsuseid vastu võtta ka teistmoodi, kui osanike koosolekul.

Lihtsustamisega seonduvat esimest küsimust, juhatuse vajalikkust ühingu, on analüüsitud ka mõndades EL liikmesriikides, näiteks Ühendkuningriigis, kus jõuti järeldusele, et juhatuse kaotamine juhtimismudelitest ei ole hea lahendus.⁵⁸ Ühendkuningriigis peab eraõiguslikes äriühingutes olema juhatuse, mis koosneb vähemalt ühest juhatuse liikmest (CA⁵⁹ § 154 lg 1). Seega on ette nähtud osaniku, kui ühingu omaniku, huvide ning juhatuse liikme, kui ühingu nimel otsuseid tegeva isiku, kohustuste eristamine.⁶⁰ Samamoodi on ette nähtud ka Eesti õiguses. ÄS § 180 lg 2 kohaselt võib juhatusel olla üks liige (juhataja) või mitu liiget. Seega isegi ühe osanikuga osaühingus peab olema juhatuse vähemalt üheliikmeline, seejuures juhatuse liige võib, aga ei pea (ÄS § 180 lg 2 teine lause) olema osanik.

⁵⁷ Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law, Brussels: 2011, lk 67-68. – http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/reflectiongroup_report_en.pdf (19.04.2018).

⁵⁸ H. J. de Kluiver, lk 56-57.

⁵⁹ Companies Act (CA) 2006. 2006 c. 46. – <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (02.04.2018).

⁶⁰ J. Davies. A Guide to Directors' Responsibilities under the Companies Act 2006, lk 9. <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/business-law/tech-tp-cdd.pdf> (27.03.2018).

Samuti on eelmainitud analüüsi läbi viidud näiteks Hollandis, kus leiti, et ühingus peaksid olema siiski eraldi nii juhatus kui ka osanike koosolek. H.-J. de Kluiver on arvamisel, et selline juhatusest ja osanike koosolekust koosnev struktuurimudel ei tekita üldiselt igapäevapraktikas ühingule probleeme, isegi kui tegemist on ühe osanikuga ühinguaga.⁶¹ Samuti on H.-J. de Kluiver välja toonud, et juhul, kui ühingat juhiks ainult osanike koosolek ning juhatust ei oleks, siis oleks raskem tagada põhimõtet, et juhtorgan, mis ühingat tegelikult juhib, peaks tegutsema ühingu huvides.

Magistritöö autori arvates on huvide lahususe põhimõtet keeruline tagada ka olukorras, kui ainuosanik on samaaegselt juhatuse liige, nagu see võib olla näiteks nii SUP direktiivi eelnõu kohaselt. Magistritöö autori hinnangul tõusetub sellisel juhul küsimus, kuidas erinevad põhimõtteliselt olukorrad, kui ainuosanik on samaaegselt ka juhatuse liige ning olukord, kui ühingul pole juhatust, vaid ühingat juhibki osanike koosolek (ühe osanikuga ühingu puhul ainuosanik). Isegi kui eeltoodud olukordades tõesti ei ole võimalik huvide lahusust tagada, siis on muus osas olukorrad siiski erinevad. Näiteks kui ainuosanik on juhatuse liige, aga ei soovi seda enam olla, siis on võimalik lahendada olukord uue juhatuse liikme valimisega. Kui ühingat juhibki ainult osanik ning juhatust pole, ei ole osanikul võimalik end niisama lihtsalt ühingu juhtimisest taandada. Sellisel juhul oleks tarvilik üle minna uuele juhtimismudelile, milles eristatakse juhatust ja osanike koosolekut. Küll võib selline ühingu vormi muutus aga keeruline olla, mistõttu on autor arvamisel, et nii kaua, kui on võimalik, et osanik on samaaegselt soovi korral ka juhatuse liige, nagu nt SUP direktiivi eelnõuga ette nähakse, ja saab maksimaalselt ühingu juhtimises osaleda, siis ei ole tarvis kehtivat juhtimismudelit muuta.

Kui eeltoodud EL liikmesriikides ei ole võimalik, et ühingat juhivad osanikud ilma juhatusega, siis teatud USA osariikides on aga ette nähtud võimalus, et ühingat võivad juhtida osanikud ilma juhatusega. Näiteks on see nii Delaware'i osariigis.⁶² Seega võib sisuliselt äriühinguid jagada kaheks sõltuvalt sellest, kas nad on osanike juhitud (*member-managed*) või eraldi juhatuse juhitud (*manager-managed*). Seejuures on juhatuse juhitud ühingutes ühingu nimel õigus üldjuhul tegutseda ainult juhatuse liikmetel.⁶³ Küll ei tähenda see automaatselt seda, et ainult juhatuse liikmetel oleks ka õigus otsuseid vastu võtta, kuna oluline on eristada otsustusõigust ning esindusõigust.

⁶¹ H. J. de Kluiver, lk 56-57.

⁶² Limited Liability Company Act, title 6, § 18-402. - <http://delcode.delaware.gov/title6/c018/index.shtml> (11.04.2018).

⁶³ T. E. Rutledge. The Lost Distinction Between Agency and Decisional Authority: Unfortunate Consequences of the Member-Managed vs Manager-Managed Distinction in the Limited Liability Company. – Kentucky Law Journal, 2004/2005/93, No. 3, lk 741.

Osanike juhitavus tähendab vastupidi aga üldjuhul seda, et igal ühingu osanikul on ühingu nimel tegusemiseks esindusõigus. Näiteks on osades USA osariikides ühingu osanikel esindusõigus pelgalt seetõttu, et nad on osaniku staatuses.⁶⁴ Seega on osanike juhitavates ühingutes esindusõigus ning otsustusõigus samadel isikutel, st osanikel.

Lisaks USA osariikidele on ka teatud EL liikmesriikides, näiteks Leedus, taoline võimalus ette nähtud. Leedu nn väikestes ühingutes⁶⁵ võib olla kaks juhtorganit: osanike koosolek ja juhatuse liige või ainult üks juhtorgan – osanike koosolek. Viimati nimetatud juhul valivad osanikud ühe osaniku, kes ühingut esindab. Sellisel juhul ei ole ühingut esindama valitud osanik iseseisev juhtorgan vaid ainult esindab osanike koosolekut.⁶⁶

Kui osaühingut juhivad ainult osanikud, siis tekib küsimus, kuidas kolmandad isikud, nt need, kes ühinguga tehinguid sõlmivad, saavad kindlad olla, et osanikel on ka ühingu esindusõigus. Näiteks enamikes USA osariikides peab olema põhikirjas välja toodud, kas ühing on otsustanud juhtimismudelina kasutada juhatuse juhitavust või osanike juhitavust, mis omakorda annab kolmandatele osapooltele vähemalt võimaluse end ühingu juhtimismudeliga kurssi viia, kuigi on kaheldav kas igapäevastes tehingutes sellist võimalust kasutatakse.⁶⁷ Samas ei ole juhtimismudeli avalikustamiskohustus välja toodud kõikides osariikides, erinev võib olla ka kohustuse sisu eeltoodud infot avalikustada. Seejuures rõhutab magistritöö autor, et pelgalt juhtimismudeli avalikustamine ei võimaldaks siiski kindlaks teha, kas konkreetsel osanikul on esindusõigus, kuivõrd esindusõigust võib olla võimalik ka piirata. Seejuures võib osariigiti erineda, kuidas osanike esindusõigust on võimalik piirata ning kuidas eeltoodud piirangud tuleb avalikustada.

Esindusõigusega seonduv võib ka Eestis probleemiks osutada, kuna tulenevalt direktiivi 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta artiklist 14 on liikmesriikidel kohustus võtta vajalikud meetmed tagamaks, et äriühingud avalikustaksid muuhulgas andmed nende isikute kohta, kellel on seadusjärgse organina või sellise organi liikmena õigus esindada äriühingute tehingutes kolmandate isikutega või kohtus, seejuures peab avalikustamisest ilmnema, kas äriühingut esindama volitatud isikud võivad seda teha üksinda või ühiselt.⁶⁸ Äriseadustikus on eeltoodu tõttu säte, mis toob välja, et registrikaardile kantakse muuhulgas

⁶⁴ T. E. Ruthledge, lk 737.

⁶⁵ Inglise keeles *Small Partnership*, leedu keeles *mažosios bendrijos*.

⁶⁶ D. Aukstuolyte. New Legal Form – Small Partnership. – <https://www.ebn.lt/news-and-events/news/new-legal-form-small-partnership/> (19.04.2018).

⁶⁷ T. E. Rutledge, lk 744.

⁶⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/1132, 14. juuni 2017, äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta (kodifitseeritud) (EMPs kohalduv tekst). – ELT L 169, lk 46-127.

kokkulepped osanike esindusõiguste kohta või ühingu juhatuse liikmete ja likvideerijate volitused ühingu esindamisel. Seejuures on ÄS § 181 lg 1 kohaselt ühine esindus kolmandate isikute suhtes kehtiv ainult juhul, kui see on kantud registrisse. Seega peab Eestis olema avalikustatud, kes võivad tehinguid ühingu nimel teha. Seejuures kehtib kanne kolmanda isiku suhtes ÄS § 34 lg 2 kohaselt õigena, välja arvatud juhul, kui kolmas isik teadis või pidi teadma, et kanne ei ole õige. Eeltoodu tähendab seda, et kolmandad isikud, kes näevad äriregistrist isikut juhatuse liikmena, võivad seda uskuda ega pea uurima lähemalt isiku suhteid äriühinguga.⁶⁹

Juhul, kui ühingu juhiks ainult osanikud ning juhatuse puuduks, siis tekib küsimus, kuidas on võimalik tagada registrikaardil esindusõiguslike isikute, mh esindusõiguse piirangute avalikustamine. Nimelt on osanike nimekirja pidamine juhatuse ülesanne (ÄS § 182 lg 1). Küll pole aga osanike nimekirjal kolmandate isikute suhtes õiguslikku tähendust.⁷⁰ Samuti pole osanike nimekirja ka avalikult üleval, sellega tutvuda soovijatel on eelkõige vajalik õigustatud huvi olemasolu (ÄS § 182 lg 2). Õigustatud huvi nõude olemasolu tõttu ei saa osanike nimekirjaga tutvuda igaüks, mistõttu pole tagatud täielik avalikustamiskohustuse täitmine. Samuti ei oleks lahenduseks see, kui osanike esindusõigus oleks välja toodud pelgalt põhikirjas, nagu see osades USA osariikides peab olema, sest Eestis ei ole põhikirjal kolmandate isikute suhtes õiguslikku tähendust. Osade omajate äriregistrisse kandmise kohustust ÄS §-st 145 aga hetkel ei tulene.

Kohustust osanikke kui esindusõiguslike isikuid avalikustada oleks võimalik täita näiteks sellega kui, osanike nimekirja peaks äriregister ning osanikud kantaks äriregistrikaardile. Sellisel juhul oleks ka eeltoodud informatsioonil kolmandate isikute suhtes õiguslik tähendus ÄS § 34 mõttes. Seega, kui osanike nimekirja peaks äriregister, oleks võimalik olukord, et ühingu ei ole juhatust, kuid ühingu nimel tehinguid tegema õigustatud isikud ehk sellisel juhul osanikud oleksid siiski avalikustatud.

Alternatiivselt analüüsis autor ka järgnevat võimalust avalikustamiseks. Eesti ühinguõiguses on olemas täisühing ja usaldusühing, millel ei ole eraldi juhtorganeid ning nende juhtimisega tegelevad liikmed ise. ÄS § 9 lg 2 kohaselt peab ärinimi peab sisaldama täiendit „täisühing“, usaldusühingu ärinimi täiendit „usaldusühing“, lg 3 kohaselt on lubatud ka lühendid. Seega on täis- või usaldusühinguvormi kasutamine ärinimest näha ning seega on teada ka

⁶⁹ RKTko 3-2-1-116-10, p 26.

⁷⁰ Vt täpsemalt K. Rammo, K. Koll, I. Niklus. Osaühingu osanike nimekirja õiguslik tähendus ja selle pidamine. Tallinn: 2011. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/osauhingu_osanike_nimekirja_oiguslik_tahendus_ja_selle_pidamine_0.pdf (11.04.2018).

juhtimisstruktuur. Küll aga on magistritöö autori arvates vähe usutav, et kui osanikel oleks võimalik osaühingut ise juhtida, siis selline juhtimisstruktuur peaks seaduse kohaselt ärinimes olema välja toodud. Samuti ei oleks eeltoodud lahendusega võimalik tagada, et ärinimes oleks välja toodud ka kokkulepped ühingu esindamisel, nt et osanikud võivad ainult koos ühingut esindada. Lisaks aitaks ärinimi küll vajadusel tuvastada juhtimisstruktuuri, kuid see, kes osanikud hetkel on, ärinimes ei kajastuks. Samuti ei täidaks ärinimes avalikustamine kuidagi registrikaardil avalikustamise nõuet. Seega pole juhtimisstruktuuri kajastamine ärinimes võimalikuks lahenduseks.

Eeltoodust lähtub, et põhiliseks probleemiks olukorras, kus osanikud juhiksid ühingut, olles samaaegselt ka ühingu esindusorganiks, on esindusõiguse põhimõttega seotud asjaolud, eelkõige see, kuidas registrikaardil on võimalik avalikustada isikud, kes võivad ühingu nimel tehinguid teha. Kuigi on olemas võimalusi näiteks äriregistris olevate osanike andmete õigusliku tähenduse andmiseks ÄS § 34 mõttes, siis arvestades esiteks seda, et läbitöötatud kirjandusest ei selgunud magistritöö autorile, et ühingud ise tunnevad Eestis vajadust juhtimisstruktuuri muutmisele seeläbi, et võimalik oleks ühingut juhtida ilma juhatuse kui juhtorganita ning ka teistes analüüsitud EL liikmesriikides on arutelude tulemusena jõutud järeldusele, et praktikas ei kujuta kahetasandiline juhtimismudel suuri probleeme, samuti on nii SUP direktiivi eelnõu põhjal kui ka Eestis kehtiva õiguse kohaselt võimalik osanikul olla samaaegselt juhatuse liige, järeldab magistritöö autor, et vähemalt esialgu peaks Eesti seadusandja keskenduma rohkem lihtsustamisele, mille järele on praktikas juba vajadus tõusetunud. Seetõttu käsitletaksegi järgnevalt osanike otsuste vastuvõtmist lihtsustatud korras ning osanike õigust anda tütarühingu juhatusele juhiseid kui võimalusi, mis praktikas magistritöö autori hinnangul ühingu juhtimist rohkem lihtsustada aitaksid.

2.2. Osanike(u) koosolek ja osanike(u) otsuste vastuvõtmine lihtsustatud korras

2.2.1. Osaniku õiguse osaleda otsuste tegemisel

Mujal maailmas on õiguskirjanduses varemgi juhitud tähelepanu asjaolule, et selleks, et kaasaegse ärikeskkonnaga kaasas käia, on tarvis ka osanike koosoleku kontseptsiooni sisse viia muutused.⁷¹ Eeltooduga seoses tõusetub ka küsimus, kas Eesti ühinguõiguses oleks osanike(u) koosoleku ja osanike(u) otsuste vastuvõtmise korras tarvis midagi muuta, näiteks kas

⁷¹ N. H. A. Samat, H. M. Ali. A legal perspective of shareholders' meeting in the globalised and interconnected business environment. – *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2015/172, lk 764. – <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281500467X> (19.04.2018).

ühinguõiguse normid, mis on eelkõige mõeldud mitme osanikega osaühingutele, peaksid täies ulatuses kohalduma ka ühe osanikuga ühingutele. Pealtnäha on just ühe osanikuga ühingud need, milles peaks olema võimalikult lihtne otsuste vastuvõtmise protsess. Näiteks ei ole ühe osanikuga ühingus võimalik olukord, et osanike vahel tekivad erimeelsused, mis võivad otsuste vastuvõtmist takistada või raskendada.

Oluline on välja tuua ka seda, et osalemine osanike koosolekul ja otsuste vastuvõtmisel muul viisil (ÄS § 148 lg 5 ja § 170 lg 3) ning hääleõigus (ÄS § 148 lg 5, § 169) on osanike juhtimisega seotud õigused, kuid mitte kohustused. Selleks, et osanikel oleks võimalik aga oma eeltoodud õigusi teostada, on esiteks tarvis, et peetaks kinni nõuetest, mis osanike õiguste teostamist kaitsevad ning võimaldavad. Magistritöö autori arvates on heaks näiteks välja tuua see, mis on tagajärjeks juhul, kui osaühingu juhatus jätab osaniku hääletamise võimalusest teavitamata, kui otsust soovitakse vastu võtta koosolekut kokku kutsumata, järgides ÄS § 173 lg-tes 1-4 sätestatud nõudeid. Riigikohus on välja toonud, et eeltoodud juhul ei ole alust lugeda osaniku häält vastuhääleks. Vastuhäälena on võimalik käsitleda ainult ÄS § 173 lg 2 teises lauses sätestatud olukorda, kui osanik ei osale hääletamisel vaatamata sellele, et talle anti selline võimalus. Riigikohus on rõhutada, et vastasel juhul võiks osaühingu juhatus hääletusest alati välja jätta vähemusosanikud, kellest võib tõenäoliselt arvata, et nad hääletavad otsuse vastu, kuid kelle hääled otsuse vastuvõtmist ei mõjutaks.⁷² Eeltoodu riivaks aga Riigikohtu hinnangul ebaproportsionaalselt osaniku üht olulisimat õigust – osalemisõigust. Eeltoodud lahend näitab, et osanike koosolekute ning otsuste vastuvõtmisega seotud normidest tuleb kinni pidada, kuna vaid seeläbi on võimalik tagada osalemisõiguse kaitse.

Osalemisõiguse kaitse juures on aga küsimus ka selles, kas teatud juhtudel on või peaks olema osanike koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine kõrvaldatav. Eeltoodut on ka Riigikohtus lahendis 3-2-1-44-17 käsitletud, analüüsides ÄS § 172' tõlgendamist, mis näeb ette teatud võimalused osanike koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise kõrvaldamiseks. Riigikohtu hinnangul on eelnimetatud normis kaks võimalust rikkumise kõrvaldamiseks: esiteks see, kui kõik osanikud on kohal ning ka nõus koosolekut pidama, hoolimata sellest, kas see osanik, kelle suhtes kokkukutsumise korda rikuti, hääletab otsuse vastu või poolt ning teiseks see, kui need osanikud, kelle suhtes kokkukutsumise korda rikuti, otsuse hiljem heaks kiidavad.⁷³ Magistritöö autor on arvamusel, et on positiivne, et osanikul on soovi korral võimalik koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine kõrvaldada otsuse heakskiiduga. Heakskiit ei ole osaniku

⁷² RKTko 3-2-1-76-14, p 30.

⁷³ RKTko 3-2-1-44-17, p 15.

jaoks tülikas protsess, kuna heakskiitu ei pea väljendama osanike koosolekul, st kui osanikul ei ole võimalust koosolekul osaleda, aga ta siiski soovib otsusele oma heakskiidu anda, siis on see võimalik. Omaette küsimus on selles, kas sellises olukorras antud heakskiit on piisavalt informeeritud, kuna kui osanik koosolekul ei osale, on väiksem võimalus, et ta koosolekul toimuvast ka aimu saab (samas ÄS § 170' lg 5 alusel on siiski võimalik osanike koosolekust osa võtta).

Samas isegi juhul, kui koosoleku kokkukutsumisel ning otsuste tegemisel järgitakse seaduses sätestatud nõudeid, ei ole võimalik garanteerida, et osanikud osanike koosolekutel ning otsuste vastuvõtmisel osalevad. Sellisel juhul tekib küsimus, mida on võimalik teha selleks, et osanike soovi osanike koosolekutel osaleda suurendada. Selleks, et osanikel oleks võimalus ja soov õigust hääletamiseks ja otsuste tegemiseks kasutada, on magistritöö autori arvates oluline, et osanike koosolek ning osanike otsuste vastuvõtmine toimiks võimalikult lihtsalt ja osanike jaoks mugavalt, arvestades seejuures kõigi osapoolte huve. Üleliia reguleeritud otsuste vastuvõtmise protsessi tulemusena võib väheneda osanike soov otsuste vastuvõtmise protsessis osaleda. Samas tuleb aga tagada, et lihtsustatud juhtimisreeglite tulemusena ei teeks ühe osanikuga ühingud rohkem ning tõenäolisemalt võlausaldajaid kahjustavaid tehinguid ja toiminguid kui mitme osanikuga ühingutes n-õ tavalisi reegleid järgivad osanikud. Magistritöö autor on arvamusel, et juba praegu võib teatud sätete tõlgendamine tekitada kohtute jaoks probleeme (või vähemalt on tekitanud). Eeltoodu näitab ka seda, et kui kohtunikud ei ole üksmeelel, kuidas sätteid tõlgendada, siis ilmselt tekib samasugune arusaamatus ka ühingu osanike ja juhatuse liikmete seas. Seega on lihtsustamise juures oluline ka see, et uute sätete sisseviimisega õiguslik regulatsioon osapoolte jaoks liialt mitmetimõistetavusi kaasa ei tooks. Eesmärgiks peab olema selguse ning õiguskindluse loomine kõigi seotud osapoolte suhtes.

2.2.2. Otsuste lihtsustatud korras vastuvõtmise võimalused Eestis ning Ühendkuningriigis

Lihtsustamisega seonduvalt võib osanike otsuste vastuvõtmisega seotud küsimusi esitada mitmeid. Esiteks näiteks küsimus sellest, missuguses vormis on osanikul üldse õigus otsuseid vastu võtta. Näiteks Ühendkuningriigis võib lihtsustatud vormina välja tuua ühehäälsed nõusolekud, samuti on olemas nn ringotsused.

Ühehäälnne nõusolek kui otsuste vastuvõtmise viis on aluse saanud mitmetest lahenditest näiteks *Re Duomatic Ltd*, kust selgub, et ühehäälnse nõusoleku näol tegemist osanike otsusega, mis võetakse vastu ilma formaalselt osanike koosolekut kokku kutsumata, seejuures on aga oluline välja tuua, et selleks, et eeltoodud viisil oleks võimalik otsust vastu võtta, peavad olema täidetud kindlad eeldused.⁷⁴ Esiteks peavad kõik osanikud andma otsustavas asja osas oma nõusoleku, mh peab nõusolek olema tõeline, st tegemist ei tohi olla eeldusega, et osanikud võiksid nõustuda. Lisaks sellele peab nõusolek olema teadlik. Teiseks peab osanikel olema üldse õigus sellist asja otsustada. Seejuures on aga kohtupraktika aja jooksul ühehäälnse nõusoleku kui otsuste vastuvõtmise viisi kasutusala kitsendanud.⁷⁵ Kaalutud on ka eeltoodud printsiibi lisamist *Companies Act*'i, kuid selleks, et printsiipi oleks võimalik paindlikumalt rakendada, ei ole seda siiski siiani tehtud.⁷⁶

Ühehäälnse nõusoleku printsiip on olnud aluseks ka nn ringotsuse vastuvõtmise kujunemisele. Selleks, et nn ringotsust vastu võtta, edastatakse otsus kõikidele osanikele, et nad otsuse heaks kiidaksid. Kui kõik osanikud on oma nõusoleku andnud, siis loetakse otsus vastuvõetuks nagu oleks see vastuvõetud reeglite kohaselt kokku kutsutud osanike koosolekul.⁷⁷

Nn ringotsusel ning ühehäälnsel nõusolekul on siiski kaks põhimõtteliselt erinevust. Esiteks, on ühehäälnne otsus *common law* printsiip, nn ringotsuse näol on tegemist aga teatud riikide jaoks seadusest tuleneva regulatsiooniga. Teiseks eristab kahte eeltoodud otsuse vastuvõtmise viisi ka see, mis vormis peab olema nõusolek antud. Kui ühehäälnse nõusoleku puhul ei ole tingimata vajalik, et nõusolek oleks kirjalik, siis nn ringotsuse puhul peab nõusolek olema kirjalik.⁷⁸ Eeltoodust tulenevalt on magistritöö autori arvates on just kirjaliku vorminõude puudumine esimeseks võimaluseks, kuidas ühtehäälnsete otsuste vastuvõtmise korda lihtsustada.

Companies Act'i kohaselt on Ühendkuningriigis eraõiguslikul juriidilisel isikul õigus vastu võtta otsuseid kas osanike koosolekul või kirjalikult (CA § 281). Tegelikult on Ühendkuningriigi õiguses ette nähtud veel kolmaski võimalus otsuste vastuvõtmiseks. Nimelt on erand välja toodud ühe osanikuga ühingute osas, kes põhimõtteliselt võivad ka ühingu otsusest teatada ning seega võtta otsust vastu ka teisiti kui kirjaliku otsusena või otsusena osanike koosolekul (CA § 357). Nagu öeldud, on eeltoodud võimalus ette nähtud ainult

⁷⁴ N. H. A. Samat, H. M. Ali, lk 766.

⁷⁵ Vt täpsemalt K. Saunders, R. Walker. *Duomatic Principle*. https://www.stevens-bolton.com/cms/document/Duomatic_principle.pdf (19.04.2018).

⁷⁶ J. C. Hardman. *The Duomatic Principle*. LL.MR thesis, Glasgow: 2017. – <http://theses.gla.ac.uk/8200/1/2017hardmanllm.pdf> (19.04.2018).

⁷⁷ N. H. A. Samat, H. M. Ali, lk 766.

⁷⁸ N. H. A. Samat, H. M. Ali, lk 766.

ainuosanikele ning seda ei ole võimalik kasutada, kui tegemist on mitme osanikuga ühinguga, ning seda isegi juhul, kui kõik ühehäälselt otsusega nõus oleksid. Seega on Ühendkuningriigi seadusandja taolise lihtsustatud viisil otsuste vastuvõtmise kohaldamisala selgelt piiranud.

CA § 357 ei reguleeri täpsemalt, kuidas otsusest teatamine toimuma peaks. Seega on põhimõtteliselt võimalik ka olukord, et ainosanik teavitab otsusest näiteks e-maili teel või telefoni teel. Eeltoodu tähendab põhimõtteliselt seda, et osanikul on võimalik juhatusale lihtsalt teavitada, millisel seisukohal ta on ning juhatusel ei ole võimalik osaniku seisukohale mingit vorminõuet kehtestada, nt ei saa juhatus nõuda, et teavitus peaks olema edastatud kirjalikult. Samuti on magistritöö autori arvates võimalik sellises olukorras põhimõtteliselt igat osaniku poolt juhatusale edastatud korraldust käsitleda osaniku otsusena.

Samas on ühingul aga kohustus ainosaniku otsuseid dokumenteeritult säilitada ning on märgitud, et eeltoodud viisidel, näiteks e-maili teel või telefoni teel otsustest teavitamise talletamine võib raskeks osutada.⁷⁹ Näiteks juhul, kui osanik edastab oma otsuse telefoni teel suuliselt, siis peab juhatus otsuse siiski kuidagi dokumenteeritult vormistama. Eeltoodud nõue on aga kindlasti vajalik, kuna kui juhatus näiteks telefoni teel edastatut ei dokumenteeriks, ei oleks võimalik hiljem vaidluse korral tõendada, mida osanik siiski ütles ja missuguse otsuse ta vastu võttis. Samuti aitab dokumenteerimise nõue juhatuse vahetusel uuel juhatuses end kurssi viia varasemalt osaniku poolt vastu võetud otsuste osas. Sama kehtib ka juhul, kui peaksid vahetuma osanikud. Omaette küsimuseks on aga see, kas osanikul peaks olema võimalus kontrollida, kas see, mis juhatus dokumenteeritult talletas, on seesama, mis otsuse osanik vastu võttis.

Vahekokkuvõttena võib öelda, et Ühendkuningriigi näitel välja toodud kaks parimat lihtsustamise võimalust, st kohtupraktikast tulenev ühehäälese nõusoleku puhul kirjaliku vorminõude puudumine, ning äriseadustikust tulenev ainosanikuga ühingutes ühingule otsusest teavitamine vabalt valitud vormis, võivad olla võimaluseks ka Eestis allpool välja toodavat otsuste vastuvõtmist lihtsustada. Kui analüüsida ainosanikuga ühinguid, siis nende puhul tähendabki ühehääline nõusolek ainosaniku nõusolekut, mistõttu on väljatoodud kaks lihtsustamisvarianti ühe osanikuga ühingute puhul sisuliselt samad: kirjalik vorminõue otsuste vastuvõtmisel puudub.

⁷⁹ Company Law Made Easy – Decisions by Shareholders, 2010. – <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=8b7cc8c5-2aca-488d-ac85-6fb61591b367> (25.03.2018).

Äriseadustikust tuleneb, et osanikud võivad Eestis võtta otsuseid vastu kolmel viisil. Esiteks on võimalik otsuseid vastu võtta osanike koosolekul (ÄS § 170-172'). Osanike koosolekul otsuste vastuvõtmine on põhiliseks võimaluseks enamikes riikides, nagu ka välja toodud, siis Ühendkuningriigis. Osanike koosoleku puhul on oluline välja tuua, et muuhulgas on ÄS § 170' järgi võimalik hääletada elektrooniliselt. Kuivõrd osanike koosolek on magistritöö autori hinnangul kolmest Eestis kehtivast otsuste vastuvõtmise viisist niikuinii osanike ning ühingu jaoks kõige koormavam läbiviimisele kehtiva rohke regulatsiooni tõttu, keskendub magistritöö autor käesolevas töös pigem kahele alternatiivsele võimalusele.

Nn ringotsustele on Eestis kõige lähedasem olukord teine otsuste vastuvõtmise viis ehk otsuste vastuvõtmine ilma koosolekut kokku kutsumata, korraldades hääletamise kirja teel (ÄS § 173 lg-d 1-4, edaspidi kirjalik hääletamine).⁸⁰ See tähendab seda, et osanikel on võimalik hääletada kirja teel või näiteks ka e-posti vahendusel. Hääletamise viis sõltub sellest, millise hääletamisprotseduuri juhatus on valinud.⁸¹ Seejuures on ilma koosolekut kokku kutsumata võimalik kõikide otsuste vastuvõtmine, ka põhikirja muutmine (ÄS § 175 lg 1). Riigikohus on välja toonud ka selle, et kirjalikku hääletamist ei välista see, kui otsuste vastuvõtmise ajal kehtinud kostja põhikiri sellist otsuse vastuvõtmise viisi ette ei näinud, kuna selline võimalus võib tuleneda ka seadusest.⁸² Seejuures on aga ÄS § 173 lg-tes 2-4 ette nähtud rida nõudeid, mida tuleb otsuse vastuvõtmiseks täita. Kui eeltoodud nõudeid rikutakse, siis on tegemist olulise rikkumisega ÄS § 177' lg 1 mõttes, mis toob omakorda kaasa otsuse tühisuse, samas ei ole oluliseks rikkumiseks otsuse eelnõu seaduses ettenähtud korras saatmata jätmine siis, kui eelnõu on siiski muul tuvastataval viisil toimetatud kõigi osanikeni.⁸³

Kolmandaks otsuste vastuvõtmise variandiks on erandina ka kirjalik ühehäälneline otsus muid formaalsusi järgimata (ÄS § 173 lg-d 6 ja 7). Formaalsuste puudumise all mõeldakse eelkõige seda, et puudub näiteks vajadus saata osanikele otsuse eelnõud, nagu see ÄS § 173 lg 2 järgi tarvilik on. Küll ei ole formaalsuste puudumise all aga võimalik Eesti seadusi hinnates mõista seda, et järgida ei tuleks otsuse kirjalikku vorminõuet, nagu see on võimalik näiteks Ühendkuningriigi kohtupraktikas ühehäälnelise nõusoleku puhul või CA § 357 kohaselt. Magistritöö autori arvates ongi just vorminõue peamine erinevus, mis ühehäälnelset otsust Eestis ning ühehäälnelset nõusolekut Ühendkuningriigi kohtupraktikas eristab. Eeltoodust järeldub, et

⁸⁰ ÄS § 173 lg 4' sätestatud notariaalset vormi on praktikute seas kritiseeritud. Vt lähemalt nt: K. Madisson. Riigikogu keeras äriseadustiku muutmisega vindi üle, 2008. – <http://www.sorainen.com/et/Publications/legal-blogs/1442/riigikogu-keeras-ariseadustiku-muutmisega-vindi-ule> (04.04.2018).

⁸¹ K. Saare jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Juura: 2015, lk 197.

⁸² RKTko 3-2-1-76-14, p 29.

⁸³ RKTko 3-2-1-76-14, p 30.

Eesti õiguses reguleeritud ühehääline otsus muid formaalsusi järgimata on ainuosaniku jaoks tegelikult võrreldes näiteks Ühendkuningriigiga piiratum lahendus, mistõttu tuleb hinnata, kas Eestis kehtivat regulatsiooni tuleks veelgi tervikuna lihtsustada.

Õiguskirjanduses on välja toodud, et võimalus võtta otsust vastu ühehäälese nõusoleku abil on kõige praktilisem valik just väikeste ühingute jaoks, kus ühingu juhatuse liikmed on ühtlasi ka ühingu ainsad osanikud.⁸⁴ Ka Eestis on ühehääline otsus parem valik just väikeste ühingute jaoks. Kirjalike ühehäälsete otsuste puhul võib probleem tekkida eelkõige juhul, kui tegemist on suure ühinguga, millel on palju vähem osanikke. Seejuures, kui osa osanikke hääletab otsuse vastu või kui osa osanikke jätab hääletamata, ei ole otsust ÄS § 173 lg 6 ja 7 järgi võimalik vastu võtta. Seega võiks magistriltõõ autori arvates ühehäälese otsuse abil otsuste vastuvõtmine olla veelgi lihtsustatud olukordades, kus niikuinii on väiksem tõenäosus, et otsuse vastuvõtmine ei ole ühehäälese nõusoleku abil võimalik. Samuti on magistriltõõ autori hinnangul mõistlik kirjaliku vorminõude puudumist rakendada just juhul, kui osaühingul on ainult üks osanik seetõttu, et kui ühingus on mitmeid osanikke ning kõik hakkavad „vabas vormis“ otsuseid vastu võtma, võib ka juhatusel tekkida otsuste dokumenteerimisel küsitavusi ning esineb suurem oht, et teatud osanike arvamus võib n-õ protsessis kaduma minna. Seega pakub magistriltõõ autor välja, et Eesti seadusandja võiks kaaluda otsuste vastuvõtmise lihtsustamiseks CA §-ga 357 analoogse otsuste vastuvõtmise korra sisseadmist juhul, kui osaühingul on ainult üks osanik. Seejuures tuleks kindlasti sisse viia ka sätted, mis näevad juhatusele ette kohustuse dokumenteerida, sest vaid seeläbi on võimalik regulatsiooniga seotud probleeme ennetada.

Kui Eesti seadusandja jaoks aga siiski eeltoodud otsuste dokumenteeritult säilitamisest ei piisa, tuleks magistriltõõ autori arvates siiski üle vaadata otsuse kirjalikule vastuvõtmisele kohalduv vorminõue seetõttu, et arvestada sellega, et EL määruse kohaselt (edaspidi: eIDAS määrus) on võimalik anda erinevaid e-allkirju, mis tehnoloogia arenguga kaasas käies ka Eestis aktuaalseks muutunud on.⁸⁵

E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse (edaspidi: EUTS) § 24 lg 1 kohaselt loetakse digitaalallkirja eIDAS määruses sätestatud kvalifitseeritud e-allkirjaks. E-allkiri on aga eIDAS määruses kasutusel olev ja kõiki allkirjade tasemeid hõlmav üldmõiste. eIDAS määruse

⁸⁴ N. H. A. Samat, H. M. Ali, lk 766

⁸⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 910/2014, 23. juuli 2014, e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ. – ELT L 257, lk 73-114.

artikkel 25 lg 2 kohaselt on kvalifitseeritud e-allkirjal käsitsi kirjutatud allkirjaga samaväärne õiguslik toime.

ÄS § 173 lg-te 6 ja 7 kohaselt tuleb üldjuhul ühehääline kirjalik otsus vormistada kirjalikult ja allkirjastada osanike poolt. Erandjuhul, kui osanike otsus on aluseks juhatuse liikme valimisele, siis peab ühe osaniku allkiri olema notariaalselt kinnitatud. Eeltoodud allkirja notariaalset kinnitamist asendab otsuse digiallkirjastamine. Seega on seadusandja soovinud ette näha just osanike otsustele, mis on aluseks juhatuse liikme valimisele, kõrgendatud vorminõude, seda siis vastavalt notariaalse kinnitamise või digiallkirjastamise vormis. Samuti tuleb välja tuua, et ka mujal äriseadustikus on notariaalse kinnitamise vorminõue (nt ka § ÄS § 33 lg 2) võrdustatud digitaalallkirjastamisega (ÄS § 33 lg 11). Seega on äriseadustiku koostajad lähtunud põhimõttest, et otsuse digiallkirjastamise näol on tegemist notariaalse kinnitamisega võrdustatud vormiga, mis annab autori arvates tunnistust ka sellest, et tegelikult soovitakse digitaalallkirja ühinguõiguses käsitleda kõrgendatud vorminõudena. Seega peaks seadusandja üle vaatama, kas tavalise ühehääelse osanike otsuse puhul on samuti kõrgendatud vorminõue põhjendatud või peaks olema võimalik anda ka muid e-allkirju.

TsÜS § 78 lg 4 kohaselt asendab tehingu kirjalikku vormi, mis puhul peab tehingu dokument olema tehingu teinud isikute poolt omakäeliselt allkirjastatud, ka tehingu notariaalne tõestamine või notariaalne kinnitamine kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Samas sätestab TsÜS § 80 lg 1, et tehingu kirjaliku vormiga loetakse võrdseks tehingu elektrooniline vorm, mis lg 1 p 3 kohaselt hõlmab mh seda, et tehing peab olema tehingu teinud isikute pool elektrooniliselt allkirjastatud. Kuivõrd elektrooniline allkirjastamine on laiem mõiste kui digitaalallkirjastamine, siis on justkui TsÜS § 80 lg-s 1 sätestatud vorminõue leebem kui TsÜS §-s 78 sätestatud vorminõue ning eeltoodud sätete vahel on vastuolu.

Seejuures pooldab magistritöö autor põhimõtet, mille kohaselt oleks võimalik otsuse allkirjastamisel kasutada ka muid e-allkirja vorme kui digitaalallkiri. Näiteks Smart-ID ei ole veel võrdne digitaalallkirjaga, kuna selle puhul ei ole sertifitseerimisprotsessi veel lõpule viidud.⁸⁶ Muude allkirjade kasutamise lubamise põhjuseks peaks magistritöö autori arvates olema see, et asjaajamine ühingu sees peaks olema osanike jaoks lihtsam kui näiteks asjaajamine riigiga (nt registriga). Eraõiguslikes suhetes peaks poolte vahel privaatautonomia olema üldiselt suurem, kui see võiks olla suhetes riigiga. Eeltoodu tõttu on autori hinnangul põhjendatud ka otsuste allkirjastamisel muude e-allkirja vormide kasutamine.

⁸⁶ L. Kask. E-Eestist e-Euroopasse: elektrooniline allkiri riigisiseses ja piiriüleses suhtluses. – Juridica 2017/10, lk 678.

Selleks, et eeltoodud aga praktikas rakendada, peaks seadusandja ÄS § 173 lg-st 6 ja 7 kaotama kirjaliku vorminõude otsuse allkirjastamiseks, mis TsÜS §-ga 78 koostoimes välistab madalama tasemega e-allkirjade kasutamise. Osanikule jääks kohustus üldjuhul ÄS § 173 lg-test 6 ja 7 tulenevalt otsus allkirjastada kas e-allkirjaga või omakäeliselt. Sellisel juhul oleks muude otsuste puhul, kui need, mis on aluseks juhatuse liikme valimisele, võimalik kasutada ka teisi võimalikke e-allkirju, mitte ainult digitaalallkirja. Omaette küsimuseks on see, kas kõik määruses lubatud neli taset peaksid olema lubatud või tuleks esialgu laiendada allkirja andmise õigust nendele e-allkirjadele, mis on tegelikult praktikas näiteks Eestis juba küllaltki levinud, nt Smart-ID.

Alternatiivselt on võimalik seadusandjal kaotada TsÜS § 78 ja § 80 vahelised vastuolud, et madalama tasemega e-allkirja elektroonilise vorminõude, mis on võrdustatud kirjaliku vorminõudega, täitmiseks lugeda. Sellise lahendusega oleks võimalik kirjalik vorminõue ÄS § 173 lg-tesse 6 ja 7 alles jätta, kuid osanikud saaksid juurde võimaluse otsuse allkirjastamiseks ka muid e-allkirja vorme kuigi digiallkiri kasutada.

2.2.3. Piirangud otsuste vastuvõtmise korra valimisele

Kui seadustega on ette nähtud lihtsustatud otsuste vastuvõtmise vorm (nt kirjalikult ilma koosolekut kokku kutsumata otsuste vastuvõtmine), siis tekib küsimus sellest, kas siis selline vorm kehtib kõigi otsuste puhul või kas mingeid otsuseid ei ole siiski võimalik lihtsustatud vormis vastu võtta. *Companies Act*'i kohaselt on osanikul keelatud kirjalikult otsust vastu võtta kahel juhul: juhatuse liikme või audiitori tagasikutsumine enne tema ametiaja lõppu (CA 288 § lg 2). Sellise lahenduse abil on juhatuse liikmel või audiitoril võimalik osanike koosolekul end n-ö kaitsta ning tuua välja põhjuseid, miks neid ei peaks ametist tagasi kutsuma. Eesti õiguses ei ole eeltoodud erisusi sätestatud, mistõttu on osanikel otsuste vastuvõtmise korra valimisel suurem diskretsiooniõigus.

Isegi juhul, kui ülejäänud otsuste puhul on kirjalik vastuvõtmine võimalik, võib tekkida diskussioon selle üle, kas kõiki ülejäänud otsuseid peaks siiski kirjalikult vastu võtma. Ka Eestis on kõikide küsimuste puhul osaühingul õigus vabalt otsustada, kas kutsuda otsuse tegemiseks kokku osanike koosolek, hääletada kirja teel või teha kirjalik otsus. Samuti on võimalik põhikirjas kehtestada piiranguid, nt ette näha juhtumid, millede puhul on koosoleku pidamine ühingus kohustuslik. Seejuures on Eesti õiguskirjanduses välja toodud, et kui arutelu ei ole esitatava küsimuse puhul tingimata vajalik ning otsustamine on pigem tehnilist laadi, siis on

mõistlik korraldada hääletamine kirja teel.⁸⁷ Seega peaks ka põhikirja koostades ja sinna teatud juhtumeid lisades, millede puhul on koosoleku pidamine kohustuslik, mõtlema, kas seesugune tegevus on siiski vajalik, kuivõrd osanike koosolekul osalemine ei pruugi kõigi osanike jaoks võimalik olla ning osanikul võib olla mugavam oma õigusi teostada hääletades kirja teel või kirjaliku otsusena.

Seejuures on otsuste vastuvõtmisele kohalduvad normid osaühingus siiski liberaalsemad kui aktsiaseltsis. Nii näiteks peab aktsiaseltsides toimuma korraline üldkoosolek, mille päevakorras on majandusaasta aruande kinnitamine, vähemalt üks kord aastas (ÄS § 291 lg 1). Osaühingule pole sellist nõuet aga ette nähtud. Samamoodi pole ka Ühendkuningriigis ette nähtud kohustust eraõiguslikele juriidilistele isikutele korralist üldkoosolekut üks kord aastas kokku kutsuda.⁸⁸

Küll pole selline lihtsustatud majandusaasta aruande kinnitamine, st ilma üldkoosolekut kokku kutsutama, võimalik kõikides muudes EL liikmesriikides. Näiteks Prantsusmaal (*Societas a responsabilite limitee* ehk SARL'i puhul) peab majandusaasta aruande kinnitama osanike üldkoosolek (C. com § L 223–26 lg 1) ning isegi põhikirjas ei ole võimalik selles teisiti kokku leppida (C. com § L 223–27 lg 1). Ka H.-J. de Kluiver on tähelepanu juhtinud sellele, et juhul, kui igal aastal peab toimuma vähemalt üks osanike koosolek, et majandusaasta aruannet vastu võtta, siis tema arvates võiks vähemasti ühe osanikuga ühingutes selle nõude üle vaadata ja eeltoodud probleemile oleks lahendus lihtne, kui nõustuda sellega, et kõik otsused, sh aasta aruande vastuvõtmine, võiksid toimuda ka väljaspool osanike koosolekuid.⁸⁹ Kuivõrd ka näiteks SARL'i võib moodustada üks isik (C. com § L 223-1), siis ei ole Prantsusmaal ette nähtud erandit ka ühe osanikuga SARL'i puhuks.

Eeltoodust järeldub, et Eesti õiguses on piirangud otsuste vastuvõtmise korra valimisele leebemad kui seda on näiteks Ühendkuningriigis või Prantsusmaal, kus teatud otsuseid ei ole võimalik lihtsustatult vastu võtta. Eestis on võimalik kõiki otsuseid ükskõik millises kolmest võimalikust vormist vastu võtta, järgida tuleb vaid otsuse vastuvõtmise formaalseid reegleid. Seejuures on lubatud aga ka teatud rangemate vorminõuete järgimise kohustuse sätestamine põhikirjaga, nt et teatud otsuseid võib vastu võtta ainult osanike koosolekul.

⁸⁷ K. Saare jt, lk 187.

⁸⁸ The Concept of a Meeting and Quorum, lk 3. – http://www.beck-shop.de/fachbuch/leseprobe/9780199665129_Excerpt_001.pdf (19.04.2018).

⁸⁹ H.-J. de Kluiver, lk 56.

2.2.4. Osanike koosolekute läbiviimise lihtsustamine infotehnoloogiliste lahendite abil

Arvestades infotehnoloogia arengut ning seda, et tegelikult võib osanikele osanike koosolekutel osalemine põhjustada näiteks märkimisväärset ajakulu, käsitleb magistritöö autor järgnevalt teisigi võimalusi osanike koosolekute läbiviimiseks. Näiteks otsuses *Byng v London Life Assurance* leiti, et kui osanike koosolek toimub erinevates ruumides, mis on ühendatud audiovisuaalsete lahenduste abil, siis on tegemist korrektselt läbi viidud osanike koosolekuga, seega ei ole osanike füüsiline kohaolek samas kohas tingimata teatud riikides osanike koosoleku eelduseks.⁹⁰ Õiguskirjanduses on välja toodud, et näiteks eeltoodud lahendis toimunud olukord on hea näitamaks seda, et tegelikult ühingud tunnistavad vajadust osanike koosolekute järgi, kuid soovivad ära kasutada ka osanike koosoleku laiendatud definitsiooni, mille kohaselt ei tähenda „koosolek“ enam pelgalt ühes ruumis viibimist.⁹¹ Juhul, kui osanike füüsiline kohalolek ühes ruumis ei oleks enam osanike koosoleku eelduseks, siis oleks tarvis reguleerida ka seda, mis juhtub, kui näiteks juhul, kui Interneti ühendus kaob ning osanikul pole võimalik osanike koosolekul seetõttu osaleda.

Eestis on võimalik otsuseid vastu võtta ilma osanike koosolekut kokku kutsumata, hääletades kirjalikult või ühehäälse kirjaliku otsusena. Küsimus tekib aga selles, kas koosoleku pidamine eraldi ruumides või eraldi asukohtades oleks seaduse kohaselt võimalik. Tegelikult on ka Eestis võimalik hääle edastamine elektrooniliselt. Nimelt võib osaühingu põhikirjaga ette näha, et osanikud võivad osanike koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid hääletada elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (ÄS § 170³ lg 1). Õiguskirjanduses on aga välja toodud, et kui osanikul on õigus hääletada näiteks e-maili teel, siis ei ole tema otsus ilmselt mitte arutelu tulemus, vaid põhineb teistel kaalutlustel, kuid see ei ole ideaalne olukord.⁹² Seega peaks magistritöö autori arvates olema seesugune otsuste vastuvõtmise viis mitme osanikuga ühingutes pigem erand kui reegel, seda eriti juhul, kui otsus võetakse vastu enne koosolekut, kuivõrd koostoimes ÄS § 170³ lg-ga 5 võib olla osanikul võimalik siiski koosoleku ülekannet jälgida. Kui osanikul on võimalik samaaegselt nii koosoleku ülekannet jälgida kui ka otsuste

⁹⁰ H. M. Ali jt. Some Legal Uncertainties in Electronic Corporate Meetings. – International Journal of Computer Theory and Engineering 2013/5, No. 2, lk 284-285. – <http://www.ijcte.org/papers/694-EN20065.pdf> (19.04.2018).

⁹¹ R. C. Nolan. The Continuing Evolution of Shareholder Governance. – Cambridge Law Journal, 2006/65, No. 1, lk 119. – <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S0008197306007057> (19.04.2018).

⁹² A. Van der Kans. The Virtual Shareholders Meeting: How to make it work? – Journal of International Commercial Law and Technology, 2007/2 (1), lk 32. – <https://media.neliti.com/media/publications/28726-EN-the-virtual-shareholders-meeting-how-to-make-it-work.pdf> (19.04.2018). Seejuures on käesoleva artikli autor eeltoodud probleemi ületamiseks pakkunud välja uue võimaluse osanike otsuste vastuvõtmiseks – virtuaalse üldkoosoleku (*Virtual General Meeting*), vt lähemalt lk 32 jj.

eelnõusid hääletada, siis on osanikul siiski parem võimalus end otsuse aluseks olevate asjaoludega kurssi viia.

Nagu eelnevalt välja toodud, on hääle edastamine võimalik elektrooniliselt, kui selles ollakse osahõlpselt põhikirjas eelnevalt kokku lepitud. Eeltooduga on piiratud võimalusi, kuidas häälet elektrooniliselt edastada. Kui Eesti ühinguõigusesse viidaks veel sisse lihtsustatud lahendusi, mille kasutamine on võimalik ainult juhul, kui see on eelnevalt põhikirjas sätestatud, siis võib sageda vajadus põhikirjade muutmiseks, kui soovitakse lahendusi kasutada. Kuivõrd VKE-de juhtimisreeglite lihtsustamise eesmärgiks on ka (näiteks õigusabi-) kulusid kokku hoida, siis peab seadusandja põhjendatult kaaluma, kas uuenduste sisseviimine on põhjendatud ainult põhikirjaga või lihtsustatud lahendused sätestada ka seaduses, nagu seda on teinud näiteks ühehäälsed kirjalike otsuste puhul. Magistritöö autori autor pooldab üldjuhul viimati nimetatud varianti, kuivõrd selliselt ei oleks ühingul seda tarvis enam põhikirjas reguleerida ning vajaduse korral oleks lihtsustatud võimalusi võimalik operatiivselt kasutada.

Magistritöö autor nendib, et kui ÄS § 170' lg-s 1 sätestatud võimaluse kasutamine ei sõltuks sellest, kas eeltoodu on põhikirjaga lubatud või mitte, võib tekkida küsimus, kas eeltoodud lihtsustatud lahenduse kasutamise üle peaks siiski osanik ainuisikuliselt otsustama ning esmapilgul võib heaks lahenduseks olla analoog näiteks ÄS § 170' lg-s 5 sätestatuga. ÄS § 170' lg-s 5 kohaselt on võimalus koosoleku osalist või täielikku ülesannet ette näha ka juhatase või nõukogu otsusega. Selliselt oleks otsustamine aga ÄS § 170' lg 1 puhul autori hinnangul juhatase või nõukogu jaoks ebaproportsionaalselt mahukas tegevus, kuna kui põhikirjas ei oleks reguleeritud hääletamise täpset korda, siis peaksid viimati nimetatud selle otsustama otsusena. Seetõttu leiab magistritöö autor kokkuvõttes, et analoogselt sellega, et põhikirjas õiguse sätestamine võib olla osanike jaoks piirav, ei oleks heaks lahenduseks ka see, kui õiguse kasutada ÄS § 170' lg-s 1 sätestatud hääletamist peaksid otsustama nõukogu või juhatus.

ÄS § 170' lg 5 kohaselt võib põhikirjaga või juhatase või nõukogu otsusega võib ette näha, et toimub koosoleku osaline või täielik ülekande reaalajas Interneti vahendusel, kahesuunalise side abil või muul tehniliselt turvalisel viisil. Seejuures on aga oluline välja tuua, et ülekande jälgimist ei loeta koosolekul osalemiseks käesoleva seadustiku tähenduses. See omakorda tähendab, et osanikel ei ole võimalik oma hääleõigust teostada. Õiguskirjanduses on välja toodud, et näiteks võib ÄS § 170' lg-s 5 sätestatud võimalus osutada kasulikuks neile, kes ei saa füüsiliselt koosolekul kohal olla, kuid kes on eelnevalt hääletanud ning kellele osutub

ülekannet järgides võimaluks teada saada, milline on koosolekul toimunud arutelu.⁹³ Samuti võib eeltoodud koosoleku ülekanne olla heaks võimaluseks koosolekul toimuvat jälgida, kui osanikul on samaaegselt ka võimalus osanike koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid hääletada elektrooniliste vahendite abil koosoleku kestel, ÄS § 170' lg-s 1 sätestatud korras.

Eeltoodud ÄS § 170 sätted on Eesti õigusesse üle võetud EL direktiivist, täpsemalt sätestab direktiivi noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta (edaspidi: aktsionäride õiguste direktiiv) artikkel 8, et liikmesriigid lubavad äriühingutel pakkuda oma aktsionäridele mis tahes vormis osalemist üldkoosolekutel elektrooniliste vahendite abil, eelkõige mõnda või kõiki lg-s 1 välja toodud osalemise vormidest, mille hulka kuulub ka üldkoosoleku ülekanne reaalajas ning süsteem, mis võimaldab hääletada enne üldkoosolekut või selle ajal, ilma vajaduseta määrata esindaja volituse alusel, kes on koosolekul füüsiliselt kohal.⁹⁴ Aktsionäri õiguste direktiiv peaks kohalduma börsiaktsiaseltside aktsionäride suhtes, mitte aga n-ö tavaaktsiaseltside ja osaühingute suhtes ning suurendama börsiaktsiaseltside aktsionäride kaasamise suurendamist. Eesti seadusandja valikuks oli teha eeltoodud direktiivi näitel muudatusi ka reguleeritud turul mitte osalevate aktsiaseltside ja osaühingule kohalduvas regulatsioonis, et lihtsustada ka selliste äriühingute juhtimist ning anda aktsionäridele ning osanikele võimalus oma õiguste paremaks teostamiseks.⁹⁵

Magistritöö autor on vastupidiselt eelnõu seletuskirjas väljatoodud seisukohale arvamisel, et eeltoodud sätted võivad väiksemate aktsiaseltside ja osaühingute puhul hoopis piiravaks ja seetõttu mittevajalikuks osutada. Magistritöö autori arvates oleks paremaks lahenduseks see, kui ÄS §-s 170 sätestatud lubavaid norme seadus ei reguleeriks ning eeltoodud võimalused jäetaks pooltevaheliseks privaatautonomia küsimuseks. Seda seetõttu, et autori arvates on üheks lihtsustamise võimaluseks ka see, kui siseriiklikes küsimustes on võimaluse korral pooltel võimalik kokku leppida nii, nagu soovitakse. Seega ei ole magistritöö autori hinnangul heaks lahenduseks see, et aktsionäri õiguste direktiivis välja toodud regulatsiooni on mh laiendatud ka osaühingutele.

⁹³ K. Saare jt, lk 200.

⁹⁴ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ, 11. juuli 2007, noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. – ELT L 184, lk 17-24.

⁹⁵ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 2. – https://cdn.fsbx.com/v/t59.2708-21/30875214_1867410193329222_1315538003044597760_n.docx/seletuskiri-VVse.docx?_nc_cat=0&oh=fa45ab2a6a8a941c2b42de591d584239&oe=5AE00594&dl=1 (22.04.2018).

2.3. Muud probleemid seoses osanike otsusega SUP direktiivi eelnõu näitel

Paljudes riikides, nagu eelpool välja toodud ka Eestis ja Suurbritannias, on tavapärane, et osanikud võtavad otsuseid vastu üldkoosolekul. Juhul, kui osaühingul on üks osanik, ei ole võimalik rääkida „osanike koosolekust“, kuna osanikul on võimalik ainult ainuisikuliselt koosolekul osaleda. Sellisel juhul võiks magistritöö autori arvates kaaluda otsuste vastuvõtmise lihtsustamist, näiteks eelnevalt väljatoodud viisil, st Eesti seadusandja võiks kaaluda otsuste vastuvõtmise lihtsustamiseks CA §-ga 357 analoogse otsuste vastuvõtmise korra sisseseadmist. Alljärgnevalt analüüsib magistritöö autor ainuosaniku otsuse vastuvõtmise lihtsustamist ja sellega seotud probleeme ka SUP direktiivi näitel, mis on just ühe osanikuga ühingutele mõeldud vorm.

SUP direktiivi eelnõu on keskendunud informalsele otsuste vastuvõtmise protsessile ilma koosoleku kokkukutsumise vajaduseta. Nimelt sätestab ka SUP direktiivi eelnõu artikkel 21 lg 3, et ainuosanikul on õigus teha otsuseid üldkoosolekut kokku kutsumata. Kuivõrd koosoleku pidamise eesmärgiks on anda osanikele võimalus üheskoos küsimusi läbi arutada, siis ühe osanikuga ühingutes ei ole niikuinii võimalik seda koosoleku pidamise eesmärki täita. Seega on ka mõistetav, mis SUP direktiivi eelnõus on sisse viidud ainuosaniku võimalus teha otsuseid üldkoosolekut kokku kutsumata.

Siiski ei ole direktiivi ettepaneku kohaselt ainuosanikul võimalik teha otsuseid pelgalt oma peas, kuna SUP direktiivi eelnõu artikkel 21 lg 1 sätestab, et otsused peab ainuosanik kirjalikult talletama. Otsuseid tuleb talletada vähemalt viis aastat. Magistritöö autor on arvamusel, et otsuste kirjaliku talletamise nõue on väga vajalik, kuna näiteks juhul kui ühingul tekib maksejõuetus ning selle põhjustamise taga võib olla osanik, siis on just kirjalikult talletatud otsused need, mille kaudu on võimalik näha, milliseid otsuseid ainuosanik vastu on võtnud. Siiski on õiguskirjanduses kritiseeritud, et kirjalike otsuste vastuvõtmist, sest isegi juhul, kui juhatuse liikmetel või kolmandatel isikutel oleks juurdepääs eelnimetatud kirjalikele otsusele, saaksid osanikud põhimõtteliselt otsust iga kell muuta, võttes lihtsalt vastu uue otsuse.⁹⁶ Kuivõrd olemas on aga otsuste kirjaliku talletamise nõue, siis jäävad vastu võetud otsused n-õ alles. Samuti ei ole ka teistes ühingutes kuidagi piiratud seda, et osanikud ei võiks vastuvõetud otsuseid uute otsustega asendada. Seetõttu jääb väljatoodud kriitika SUP direktiivi eelnõu osas autori hinnangul põhjendamatuks.

⁹⁶ AK Position Paper. Proposal for a Directive of the European Commission on single-member private limited liability companies (Societas Unius Personae - SUP), lk 8-9.

Hoolimata sellest, et SUP direktiivi eelnõus on ette nähtud informaalne otsuse vastuvõtmise kord ning probleemne ei ole see, et osanikud võivad vabalt vastu võtta uusi otsuseid, ei ole magistritöö autori arvates alltoodud näidete tõttu regulatsioon tervikuna siiski hästi läbi mõeldud ning võib seetõttu liikmesriikides probleeme tekitada. Näiteks on C. Teichmann juhtinud tähelepanu osanike otsusele seoses põhikirja muutmisega. SUP direktiivi ettepaneku artikkel 21 lg 1 sätestab, et SUP-i ainoosaniku otsused peab kirjalikult talletama ainoosanik ning lg 2 sätestab muuhulgas, et osanik teeb põhikirja muutmise otsuseid. Artikkel 12 sätestab hoopiski, et pärast registreerimist võib SUP oma põhikirja vastavalt kohaldatavale siseriiklikule õigusele elektrooniliselt või muul viisil muuta. C. Teichmann on välja toonud, et näiteks ei ole Saksa siseriikliku õigusega kooskõlas see, kui põhikirja muudetakse direktiivi ettepaneku artikkel 21 kohaselt.⁹⁷ Eeltoodu näitab magistritöö autori arvates seda, et mida rohkem küsimusi jätta siseriikliku õiguse reguleerida, seda rohkem võib tekkida ka vastuolusid ning ebaselgust. Samas peab nentima ka seda, et tegemist on Saksa õigusele omase probleemiga, mida paljudes liikmesriikides tekkida ei pruugi.

Teise näitena toob magistritöö autor välja selle, et SUP direktiivi eelnõu artikkel 21 lg 2 (a) sätestab, et ainoosanik teeb otsuseid mh järgmistes küsimustes: väljamaksed ainoosanikule. SUP direktiivi ettepaneku artikkel 18 lg 1 sätestab, et SUP võib juhatuse soovitusel teha väljamakseid ainsale osanikule, eeldusel et see on kooskõlas lõigetega 2 ja 3. Eeltoodust tulenevalt saab osanik otsustada väljamakse tegemise ainult olukorras, kus juhatus on seda soovitanud. Siiski on eeltoodud reegel karmim, kui osades teises liikmesriikides, kus juhatus võib dividende maksta ka ilma osanike otsuseta või osanik võib otsustada dividendide maksmise ilma juhatuse soovituseta, kui põhikiri nii lubab.⁹⁸

Eestis võivad osanikud otsustada kasumit jaotada vaatamata juhatuse ettepanekule jätta kasum jaotamata; samuti võivad osanikud jätta kasumi jaotamata vaatamata juhatuse ettepanekule kasumit jaotada.⁹⁹ Seega võib tekkida teatud liikmesriikides SUP direktiivi vastuvõtmise järgselt olukord, kus väljamaksete tegemine ainoosanikule muutub keerulisemaks, kuivõrd väljamaksete tegemiseks peab olema juhatuse soovitus, mida siseriikliku õiguse kohaselt tarvis ei oleks. Seda küll aga vaid olukorras, kui ainoosanik ja juhatuse liige ei ole samad isikud, sest isikusamasuse korral ei tohiks juhatuse soovituse saamine keeruline olla. Samuti tagab juhatuse

⁹⁷ A. Kravets, lk 134.

⁹⁸ V. Knapp. Directive on Single-Member Private Limited Liability Companies: Distributions. – European Company and Financial Law Review 2015/12 (2), lk 193.

⁹⁹ K. Saare jt, lk 246.

tagasikutsumise võimalus osanikule selle, et tegelikult peab juhatus käituma osanike soovides ning on ebatõenäoline, et juhatus väljamaksete tegemiseks soovitust ei anna.

Kokkuvõttes on magistritöö autor seisukohal, et osanike otsuste vastuvõtmise lihtsustamise eesmärgiks peaks olema see, et osanikud saaksid aktiivsemalt ning probleemide vabalt otsuste tegemises kaasa lüüa. EL tasandil, nt SUP direktiivi eelnõu näitel peaks eeltoodu tähendama muuhulgas seda, et juhul, kui otsustakse lahenduse kasuks, millega osad nüansid tuuakse välja direktiivis ning osad jäetakse siseriikliku õiguse lahendada, siis tuleb püüda vältida olukorda, kus võivad tekkida vastuolud. Seetõttu on parem teatud küsimusi n-ö poolikult mitte reguleerida. Vastasel juhul ei ole lihtsustamise üks eesmärk, osanike suurem probleemivaba kaasatus ühingu juhtimisse, efektiivselt saavutatav.

3. OSANIKE ÕIGUS ANDA JUHATUSELE JUHISEID

3.1. Kontsernidega seotud regulatsioon liikmesriikides ja Euroopa Liidu tasandil

Osaniku õigus anda juhatusele juhiseid toob kaasa n-ö traditsioonilisest ühingute juhtimisstruktuurist kõrvale kaldumise, mille kohaselt on juhatusel ja osanikel oma õigused, kohustused ja vastutus. Magistritöö autori hinnangul on aga SUP direktiivi eelnõus sätestatud osaniku õigus anda juhatusele juhiseid vajalik eelkõige seetõttu, et kontsernidel on majanduses oluline tähendus, mistõttu peaks praktikas tegelikult toimuv olema õigusliku regulatsiooniga kooskõlas ning seetõttu peaks magistritöö autori hinnangul olema esmapilgul osanikel õigus juhatusele kontsernisiselt juhiseid anda. Seejuures peitub ühinguõiguse lihtsustamine selles, et emaühing kui osanik ei pea tütarühingule juhiseid edastama formaalsete osanike otsuste kaudu. Seetõttu käesolevas peatükis osaniku õigust juhatusele juhiseid anda kui üht lihtsustamisviisi juhtimisstruktuuris ka täpsemalt analüüsitakse.

Äriseadustikus on kontserni mõiste defineeritud kui emaettevõtja koos tütarettevõtjatega (ÄS § 6 lg 3). Seega ei ole kontserni mõiste ühinguõiguses seotud kuidagi ettevõtte suurusega ning ka üks emaühing koos tütarühinguga võib kontsernina tegutseda. Samuti ei eristata tütarühinguid lähtudes nende suurusest, funktsioonist või muudest kriteeriumitest. Küll on aga EL tasandil *Forum Europaeum on Company Groups*¹⁰⁰ (edaspidi: FECG) välja toonud vajaduse reguleerida kontsernidega seonduvat ja töötanud seetõttu välja kontsernidele kohalduvad põhiprintsiibid, jagades tütarühingud seejuures kaheks, lähtudes eelkõige tütarühingute suurusest ning funktsioonist. FECG eristab väikseid tütarühinguid, kellel on kontsernis täita mõni abifunktsioon (*Service Companies*) ja suuremaid ning iseseisvaid tütarühinguid (*Ordinary Companies*).¹⁰¹ Selleks, et ühingut oleks võimalik vaadata kui abifunktsiooni täitvat tütarühingut, peab FECG kohaselt olema täidetud kolm kriteeriumit. Esiteks peab ühing täitma ainult abistavat funktsiooni kontsernis, st teenima teiste kontsernis olevate ühingute huve. Näiteks võib abifunktsiooni täitvateks ühinguteks lugeda neid, mis pakuvad müügi- või õigusteenusid. Teiseks ei tohi tütarühingu suurus ületada ühtegi EL-s keskmise suurusega ettevõtetele seatud ülempiiri, st töötajaid ei tohi olla rohkem kui 250 ja bilansimaht ei tohi olla suurem kui 20 000 000 eurot ning netokäive rohkem kui 40 000 000 eurot. Kolmandaks peab

¹⁰⁰ FECG näol on tegemist erinevatest Euroopa riikidest pärit akadeemikute ja praktikutega, kes on näidanud suur huvi kontsernide asutamist ja juhtimist reguleeriva õiguse vastu üles ning on selles vallas oma ala eksperdid. Näiteks kuulub FECG-sse Conac, Hommelhoff, Teichmann jt, kellede arvamus on käesolevas magistritöös ka mujal arvesse võetud.

¹⁰¹ Forum Europaeum on Company Groups, lk 299-306.

tütärühing olema saajaprotsendilisel kontserni kuuluvate ühingute omandis.¹⁰² Käesolevas käsitluses on lähtunud eelkõige sellest, et juhiste andmisel kontsernis ei eristata tütärühingute suurust ning funktsioone, v.a juhul kui sellele on eraldi viidatud (st FECG määratlus).

Nagu välja toodud, reguleerib äriseadustik küll kontserni mõistet, kuid täpsem regulatsioon seoses kontsernide või tütärühingute juhtimisega puudub. Eesti õiguse kohaselt on tütärühingud õiguslikult iseseisvad juriidilised isikud, kellel on kõigil oma vara, õigused ja kohustused. Sarnane regulatsioon on ka näiteks Ühendkuningriigis, kus pole samuti kontsernidele kohalduvaid norme eraldi sätestatud, mistõttu on üldiseks aluseks see, et iga tütärühing on iseseisev juriidiline isik.¹⁰³ Osades EL liikmesriikides on kontsernide puhul eraldi õigusnormid, mille abil proovitakse emaühingu ja tütärühingu huvisid tasakaalustada, nt Saksamaal.

Majanduslikust vaatenurgast ei ole võimalik eirata asjaolu, et kontserniühingud on siiski tihedalt üksteisega seotud ning sellele on ka õiguskirjanduses tähelepanu pööratud. Nimelt on C. Teichmann väljendanud arvamust, et õiguslikult iseseisvad ühingud on majanduslikult seotud kontsernisisese poliitika kujundamisega ning allutatud ka emaühingu poolt tulenevatele juhistele või üldistele suunitlustele.¹⁰⁴ Näiteks on õiguskirjanduses viitena majanduslikus mõttes seotusele välja toodud, et praktikas kohtab ka „kontsernide maksejõuetust“, isegi kui õiguslikult on korrektne öelda, et tegelikult on tegemist kontserni moodustavate õiguslikult iseseisvate juriidiliste isikute eraldiseisvate maksejõuetustega, mitte aga kontserni maksejõuetusega.¹⁰⁵ Samuti viitab kontsernisisesele majanduslikule sõltuvusele see, et mitmed tütärühingu tegevuseks vajalikud aspektid, olgu selleks siis näiteks kontserni ärinime kasutamine, tootevalik vms tulevad suuresti emaühingu poolt.¹⁰⁶ Seega tekib küsimus sellest, et kui kontsernidesse kuuluvad ühingud on majanduslikult niivõrd lähedalt seotud, siis kas oleks tarvis seda seotust ka rohkem õiguslikul tasandil reguleerida, olgu selleks siis Eestis siseriiklikult või EL tasandil. Näiteks tekib küsimus emaühingu poolt tütärühingule juhiste andmisest.

Kuivõrd riigiüleised kontsernid on reaalsus aga nende juhtimine toimub endiselt erinevate riikide õigusnormide alusel, mis teeb kontsernide juhtimise ühtlasi ka raskemaks, on magistritöö autori hinnangul kontsernidega seonduvat tarvis EL tasandil, mitte aga ainult

¹⁰² Forum Europaeum on Company Groups, lk 303-304.

¹⁰³ C. Teichmann (viide 31), lk 210.

¹⁰⁴ C. Teichmann (viide 31), lk 212-213.

¹⁰⁵ H. Hirte. Towards a Framework for the Regulation of Corporate Groups' Insolvencies. – European Company and Financial Law Review 2008/5 (2), lk 214.

¹⁰⁶ European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward, 2016, lk 14. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2849865 (19.04.2018).

liikmesriikide tasandil, reguleerida, et ühingute juhtimist lihtsustada. Magistritöö autori arvates on M. Winner tabavalt kokku võtnud seisukohad, miks kontsernidega seonduvat oleks tarvis EL-s reguleerida.¹⁰⁷ Ta on mh välja toonud selle, kuidas on kontsernidele kohalduva õiguse suund viimasel ajal muutunud võlausaldajate ja väikeosanikke kaitsvast õigusest pigem n-ö võimaldavaks õiguseks (*enabling law*), mille eesmärgiks peaks olema piiriüleste kontsernide loomise ja juhtimise lihtsustamine ning soodustamine. N-ö võimaldava õiguse põhimõttega on nõustunud näiteks ka P. Kindler.¹⁰⁸ Põhiliseks vahendiks, kuidas eeltoodud eesmärki täita, peaks olema piiriülese tegevuse kulude vähendamine asutades tütarühinguid ühtsete normide alusel. Kulude vähendamise all mõeldakse eelkõige neid kulusid, mis vastasel juhul kulusid näiteks teiste liikmesriikide regulatsioonidega tutvumiseks, juhul, kui tütarühinguid ei oleks võimalik asutada ja juhtida ühtsete normide alusel kõikides liikmesriikides, nagu seda näiteks SUP direktiivi eelnõu proovib ühe osanikuga ühingute puhul võimaldada.¹⁰⁹

Magistritöö autor on arvamisel, et siiski ei peaks n-ö võimaldava õiguse suund muutuma domineerivaks, kuna seeläbi on oht, et vähemusosanike ning võlausaldajate huvid võivad saada kahjustada või jäävad kaitseta.¹¹⁰ Ka näiteks FECG töögrupp on teadlik, et kontsernidele kuuluv regulatsioon peab samaaegselt olema suunatud nii kontserni tegevuse soodustamisele kui ka seotud ühingute positsioonide kaitsmisele.¹¹¹ Samuti võib magistritöö autori hinnangul n-ö võimaldava õiguse domineerimine vähendada seadusandjate soovi luua täiendavaid kaitsemeetmeid näiteks võlausaldajate huvide kaitseks, isegi kui neid tegelikult tarvis oleks. Muuhulgas võib juba praegu tekkida kahtlus, kas erinevates liikmesriikides välja toodud lahendused pakuvad nii võlausaldajatele kui vähemusosanikele võrreldavat kaitset. Kuna ka SUP direktiivi eelnõus ei ole kaitsemeetmeid ette nähtud, siis jääks see küsimus tervenisti siseriikliku õiguse reguleerida. Liikmesriikides aga võivad kehtida erinevad normid. Seega tekib küsimus, kas EL tasandil peaks olema näiteks direktiiviga vähemalt ühtlustatud huvitatud osapooltele pakutav minimaalne kaitse. Näiteks on avaldatud arvamust, et üheks selliseks minimaalse kaitse tagamise vahendiks võlausaldajate jaoks võiks olla õigusvastase kauplemise õiguskaitsevahendi rakendamise võimalus kõikides liikmesriikides.¹¹² Ilma EL tasandil

¹⁰⁷ M. Winner, Group Interest in European Company Law: An Overview. – Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies, 2016/5, No. 1, lk 90-91. – <http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf> (19.04.2018).

¹⁰⁸ P. Kindler, lk 29.

¹⁰⁹ Le Club des Juristes. Towards Recognition of the Group Interest in the European Union. Report, 2015, lk 19. – https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/28103/1/CDJ_Rapports_Group-interest_UK_June-2015_web.pdf (19.04.2018).

¹¹⁰ Ainuosanikuga äriühingutes vähemusosanike kaitse probleemi tekkida ei saa.

¹¹¹ Forum Europaeum on Company Groups, lk 302.

¹¹² European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward, lk 35.

reguleerimata, ei ole aga võimalik garanteerida, et eeltoodud võlausaldajate kaitsemeede kõikides liikmesriikides olemas on.

Lisaks sellele, et kontserni kuuluvad ühingud on omavahel seotud majanduslikust vaaturgast, on M. Winner välja toonud selle, et finantsteenuste puhul võetakse juba praegu osaliselt kontserni kuulumist arvesse.¹¹³ Samuti leidub Euroopa Kohtu lahendeid, kus emaühing on vastutusele võetud oma tütarühingu tegevuse eest, näiteks konkurentsioigust puudutavas lahendis *Akzo Nobel NV jt. vs Euroopa Ühenduste Komisjon* (edaspidi: Akzo Nobel).¹¹⁴ Nimetatud Euroopa Kohtu lahend puudutas kontserni kuuluvate ühingute osalemist kartellikokkuleppes ning sellega seoses trahvide maksmist. Euroopa Kohus leidis, et kui emaühing omab tütarühingus 100%-st osalust, siis võib emaühing tütarühingu käitumisele otsustavat mõju avaldada ning esineb emaühingu poolt ümberlükatav eeldus, et emaühing avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütarühingu käitumisele. Seega leidis Euroopa Kohus, et kui kostja tõendab, et emaühing omab tütarühingus 100%-st osalust, siis võib sellest järeldada, et emaühing avaldab otsustavat mõju tütarühingu turunduspoliitikale, välja arvatud juhul, kui emaühing suudab esitada piisavalt tõendeid, et tütarühing tegutseb turul iseseisvalt. Seega leiti selles lahendis, et 100%-line osalus tütarühing loob ümberlükatava eelduse, et emaühing kontrollib tütarühingut ning seetõttu on ema- ja tütarühing konkurentsioiguse rikkumise tõttu nõutavate trahvide maksmise eest solidaarselt vastutavad. Omaette küsimuseks on aga see, kuivõrd lihtne on praktikas eeltoodud eeldust ümber lükata. Kui eelduse ümberlukkamine on keeruline ja peaaegu võimatu, siis tekib sellega olukord, kus emaühing võib vastutada ka olukorras, kus tegelikku mõju tütarühingu käitumisele küll ei avaldatud.

Kokkuvõttes on näha, et EL võib erinevates valdkondades liikuda erinevate kontserni käsitlevate regulatsioonide või kohtupraktika loomiseni. SUP direktiivi eelnõu aitaks vaid osaliselt lahendada EL tasandil ühinguõiguses valitsevat kontsernidega seonduvat ebaselgust, kuid ei lahendaks probleemi tervikuna, kuna SUP direktiiv kehtiks ainult ühe osanikuga ühingutele. Samuti jääks kehtima n-ö ebavõrdsus erinevate valdkondade vahel. Näiteks konkurentsioiguses *Akzo Nobeli* lahendi valguses võib öelda, et kontserne vaadeldakse kui majanduslikku tervikut ning kontsernilikkeid võib ähvardada solidaarvastutus, samas

¹¹³ M. Winner, lk 90-91. Vt lähemalt ka The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Recognition of the interest of the group, 2016, lk 15-18. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863 (21.04.2018). Näiteks finantstoetuse puhul vt kontsernidega seonduvat: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/59/EL, 15. mai 2014, millega luuakse krediitiasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (EMPs kohaldatav tekst) artikkel 19.

¹¹⁴ Eko C-97/08, *Akzo Nobel NV jt. Vs. Euroopa Ühenduste Komisjon*, eelkõige p-d 60-61.

ühinguõiguses kontsernide kollektiivvastutust kui sellist ei tunnustata. Magistritöö autori hinnangul peaks olema aga kontserni kuuluvate ühingute seotust võimalik arvestada ka õiguslikult.

3.2. Emaühingu kui ainuosaniku õigus anda tütarühingu juhatusele juhiseid

Oluliseks küsimuseks õiguses on see, mida on õigus otsustada juhatusel, mida aga osanikel ning kui suures ulatuses peaks olema osanikel võimalik ühingu juhtimist mõjutada.. Osa eeltoodud küsimusest moodustab ka see, kas osanikel on või peaks olema õigus juhatusele juhiseid anda. Juhiste andmine on üks võimalusi emaühingu jaoks tütarühingut ja selles toimuvat kontrollida, mistõttu kontsernides võibki olla soovitatav juhiste andmist kasutada.

Kui osades EL liikmesriikides on osaniku õigus anda juhatusele juhiseid kui ühinguõiguse keskne osa sätestatud seadustes, siis osades riikides peab õigus anda juhiseid olema sätestatud näiteks osanike lepingus. Kolmanda osa liikmesriike moodustavad need, kus ei tunnustata osaniku õigust anda juhatuse liikmetele juhiseid.¹¹⁵ Seega on normid, mis käsitlevad osaniku õigust juhatusele juhiseid anda, liikmesriigiti väga erinevad.

Näiteks on osaniku õigust anda juhatusele juhiseid sõnaselgelt tunnustatud Saksamaal, mistõttu võttis ka Saksamaa eeltoodud sätte hästi vastu, samas ei ole osaniku õigust anda juhatusele juhiseid otsesõnu tunnustatud näiteks Prantsusmaal.¹¹⁶ Siiski võib Prantsusmaal P.-H.Conaci arvates olla võimalik eeltoodut reguleerida ühingu põhikirjas, kuigi selle kohta puudub täpsem kohtupraktika, mistõttu on P.-H. Conac kokkuvõtlikult seisukohal, et liikmesriikides kohalduv regulatsioon on erinev pigem vormilt kui sisult.¹¹⁷

Alljärgnev näide illustreerib magistritöö autori arvates hästi seda, miks ei piisa EL tasandil isegi sellest, kui liikmesriikides kohalduv regulatsioon on erinev pigem vormilt kui sisult. Juhul, kui ühes liikmesriigis on juhiste andmine aktsepteeritud (nt emaühingu), teises liikmesriigis (tütarühingu) aga peab juhiste andmise õigus olema näiteks sätestatud põhikirjas, siis tekib olukord, kus emaühing ei ole kursis, et seda on tarvis teha ning selleks, et sellest regulatsioonist teada saada, on ilmselt tarvis kasutada välist õigusabi, mis omakorda on emaühingu jaoks kulukas. Juhul, kui eeltoodud olukorras antakse emaühingu poolt aga tütarühingu juhatusele

¹¹⁵ C. Teichmann, A. Fröhlich (viide 37), lk 21.

¹¹⁶ AktG lepingulise kontserni puhul, Aktiengesetz (AktG) § 308 lg 1 sätestab, et valitseval ühingul on õigus anda valitsetava ühingu juhatusele juhiseid, sh viimase jaoks kahjulikke. – <https://dejure.org/gesetze/AktG> (03.04.2018); P.-H. Conac, lk 162.

¹¹⁷ P.-H. Conac, lk 162.

juhiseid ilma, et näiteks eelnevalt oleks välist õigusabi kasutatud ja seeläbi teada saadud, et eeltoodut on põhikirjas tarvis reguleerida, siis on juhised antud ilma õiguseta neid tegelikult anda. Seega on erinevates liikmesriikides kehtivad erinevad reeglid ajendanud vajadusele harmoniseerimise järele ning on tervitatav, kui EL seadusandja prooviks, näiteks direktiiviga, kõikidele liikmesriikidele kohalduvat ühist lahendust sätestada, mis oleks osa lihtsustamisest.

Tegelikult on EL seadusandja proovinud ka lähiajal liikmesriikidele kohalduvat ühist lahendust leida, nimelt sätestab SUP direktiivi ettepaneku artikkel 23 lg 1, et ainuosanikul on õigus juhatusele juhiseid anda. Artikkel 23 lg 2 sätestab, et ainuosaniku juhised ei ole ainuosaniku jaoks siduvad ulatuses, milles need rikuvad äriühingu põhikirja või kohaldatava siseriikliku õiguse sätteid. Arvestades artikkel 23 lg-t 2, tuleb põhimõtteliselt juhatusel vajadusel võtta arvesse ka kontsernihuvi, kui siseriikliku õigusega on lubatud sellist huvi järgida. Seega ei ole EL seadusandja sooviks olnud kuidagi kontsernihuvi EL-s esile tõsta ning juhiste tunnustamisega ei kohustaks SUP direktiiv tunnustama kontsernihuvi liikmesriikides, kus seda senini ei tehta. Seejuures on magistritöö autori arvates artikkel 23 lg 2 näol tegemist sättega, mille kasutusala on piisavalt lai, kuivõrd sama sätet on võimalus kasutada, kui SUP-i ainuosanikuks on füüsiline või juriidiline isik.

Hoolimata eelpool väljatoodust, mille kohaselt peaks EL tasandil kontsernidega seonduvat reguleerima, ollakse õiguskirjanduses erinevatel arvamustel osas, kas SUP direktiiviga peaks spetsiifiliselt just juhiste andmist reguleerima. J. L. Hansen on seisukohal, et sätet, mis toob välja, et osanikul on õigus anda juhatusele juhiseid, ei oleks üldsegi tarvis. Tema arvates on oluline see, et õigusakt sätestaks osaniku õiguse valida ning tagasi kutsuda juhatust ning kui see õigus on olemas, siis polegi õigust juhatusele juhiseid anda tarvis.¹¹⁸ Kui algselt oli direktiivi eelnõus ka J. L. Hanseni soovitud osaniku õigus juhatuse liikmeid tagasi kutsuda, siis kompromissettepanekuga see õigus kaotati. Samas on õigusteadlased õigust juhatuse liikmeid tagasi kutsuda ka mujal õiguskirjanduses pigem toetanud, mistõttu on küsitav, miks eeltoodud õigus SUP direktiivist välja jätta otsustati. C. Teichmann on välja toonud, et asutades teise liikmesriiki tütarühingut, on tarvis selle ühingu juhatust ka usaldada ja usalduse kadumise korral peaks osanikule olema võimalus juhatuse liige tagasi kutsuda.¹¹⁹ C. Teichmann on arvamusel, et kui ainuosanik ja juhatuse liige on erinevate EL liikmesriikide elanikud, siis on juhatuse liikmel ainuosaniku ees eelis sellega, et tema on paremini kursis selle riigi ühinguõigusega, kus tütarühing asub.¹²⁰ Seda näiteks juhul, kui juhatuse liige esitab väidetavaid

¹¹⁸ A. Kravets, lk 132.

¹¹⁹ A. Kravets, lk 134.

¹²⁰ C. Teichmann (viide 31), lk 226

argumente, et tema kohene tagasikutsumine võib olla vastuolus tütarühingu asukoha riigi ühinguõigusega. Seetõttu leiab magistritöö autor, et selleks, et küsitavuste tekkimist vältida, oleks parem SUP direktiivis jätta alles osaniku õigus juhatuse liikmeid tagasi kutsuda.

Ühe osanikuga äriühingu puhul ei tohiks osanikul olla praktikas raske juhatuse liiget tagasi kutsuda, kuivõrd ei teki probleeme üldkoosoleku kokku kutsumisega nagu see probleem võib tõusetuda mitme osanikuga ühingutes. Seejuures on autori hinnangul positiivne, et SUP direktiivi artikkel 22 lg-ga 5 reguleeritaks ka seda, millal juhatuse liige kaotab õiguse tegutseda SUP-i nimel juhatuse liikmena. Kui seesugust sätet aga direktiivis ei oleks, võib liikmesriigiti olla tagasikutsumise jõustumise aja ja põhjuste osas erinev regulatsioon, mis omakorda mitmetimõistetavusi võib kaasa tuua. Õiguskirjanduses on välja toodud, et teatud juhtudel võib regulatsiooni mõistmine, ilma kuluka välise õigusabita, olla raskendatud.¹²¹ Eelnimetatud näites töid Iirimaa õigusakte lugenud A. Fröhlich ning C. Teichmann välja, et neile jäi arusaamatuks, kas juhatuse liiget on igal ajal võimalik ilma põhjuseta tagasi kutsuda.

Seevastu C. Teichmann on aga J. L. Hansenist erineval seisukohal ning leiab, et just SPE-st edasiminekul eristakski SUP-i osaniku õigus juhatusele juhiseid anda, mistõttu on juhiste andmise õiguse olemasolu SUP direktiivi ettepanekus oluline.¹²² Seejuures ei ole C. Teichmanni arvates uue sobiva juhatuse liikme leidmine ning ametisse nimetamine tegevus, mida peaks ühingu liiga tihti ette tulema.¹²³ Sellega põhjendab ta põhimõtteliselt seda, miks J. L. Hanseni väljapakutud lahendus ei oleks sobiv. Eeltoodud seisukohta jagab ka P.-H. Conac, kes on arvamusel, et just ainuosaniku õigus anda juhatusele juhiseid on SUP direktiivi eelnõus põhjuend.¹²⁴

Seega selgub õiguskirjandusest, et hoolima sellest, et ollakse erinevatel arvamustel osas, kas SUP direktiiviga peaks juhiste andmist üldse reguleerima või mitte, on valdavaks siiski seisukoht, millega juhiste andmise reguleerimist direktiivis peetakse oluliseks. Ka magistritöö autori hinnangul on juhiste andmise reguleerimine direktiivis oluline, kuivõrd J. L. Hanseni välja pakutud lahendus juhatuse liikmete tagasikutsumiseks on halb variant, kuivõrd liiga sage juhatuse liikmete tagasikutsumine võib mõjutada ühingu juhtimiskvaliteeti. Samuti on juba praegu juhiste andmine tegelikkus, mis paljudes kontsernides toimub ning magistritöö autori arvates on oluline, et õiguslik regulatsioon oleks suunatud eelkõige sellele, mille järele ettevõtted ise vajadust tunnevad. Küll on aga C. Teichmann ja A. Fröhlich koos

¹²¹ A. Fröhlich, C. Teichmann (viide 37), lk 24.

¹²² A. Kravets, lk 134.

¹²³ C. Teichmann (viide 31), lk 227.

¹²⁴ P.-H. Conac, lk 162

õiguskirjanduses välja toonud, et kui direktiiv annab ainuosanikule õiguse juhatusele juhiseid anda, aga ei täpsusta, mis ulatuses on kontsernis juhtiste andmine võimalik, ei ole tegemist hea lahendusega, mistõttu peaks seadusandja siiski ka juhatuste andmise ulatust täpsustama.¹²⁵ Seega, kui näiteks ei ole välja toodud, kas juhised peavad olema tütarühingu huvides või võivad olla ka emaühingu või kontserni kui terviku huvides või kas anda võib ka tütarühingule kahjulikke juhiseid, siis pole seesugune lahendus teatud õigusteadlaste arvates piisav ning vajaks täpsustamist.¹²⁶

3.3. Emaühingu ja kontserni huvidega arvestamine juhiste andmisel

SUP direktiivi eelnõu jätab vastuseta mitmed olulised küsimused, nagu näiteks selle, kas juhiste andmisel tuleks arvestada kontserni või tütarühingu huve ning kas kontserni huvides antud juhiseid on lubatud juhatuse liikmel järgida. Näiteks võib selline küsimus tekkida juhul, kui emaühing vajab täiendavaid investeeringuid ning nende tarvis näiteks tütarühingult tagatise vaja, kuigi tütarühing ise otseselt tagatiste andmisest kasu ei saa.

Eeltoodud küsimustele vastates tuleb arvestada seda, et kontserni moodustavad äriühingud on kõik siiski iseseisvad äriühingud, kes on iseseisvalt vastutavad näiteks ka oma võlausaldajate ees. Seega ei ole vastutajaks kontsern kui tervik. Ka Eestis puudub kontsernide kollektiivvastutus kui selline. Kui vastutus ei ole ühine ning tütarühingu näol on tegemist iseseisva äriühinguga, siis tekib ka küsimus selleks, miks peaks iseseisvalt juhitav äriühing võtma arvesse kellegi teise kui enda huvisid. Küll ei ole selline põhimõte, et arvesse võetakse ainult tütarühingu huve tegelikkus, mis paljudes kontsernides toimub, kuivõrd praktikas võib emaühing võtta vastu otsuseid, mis on kontserni huvides, ning need siis tütarühingule nt soovide, grupijuhiste vms vormis edasi suunata.¹²⁷ Just see, et õiguslik regulatsioon ei tunnusta seda, mis praktikas toimub, on magistritöö autori hinnangul põhjus, miks võiks kaaluda kontsernihuvi tunnustamist ka nendes liikmesriikides, kus seda veel tehtud ei ole.

Õiguskirjanduses on välja toodud väide, et enamikes liikmesriikides peab juhatuse liige siseriikliku õiguse tõttu toimima ühingu huvides, mitte aga kontserni huvides, kuhu ühing kuulub.¹²⁸ Arvestades SUP direktiivi ettepaneku artiklit 23 lg 2, kehtivad liikmesriikides

¹²⁵ C. Teichmann, A. Fröhlich (viide 50), lk 541.

¹²⁶ Magistritöö autor käsitleb antud teemat punktis 3.3.

¹²⁷ M. Winner, lk 86

¹²⁸ C. Teichmann, A. Fröhlich (viide 50), lk 541. Magistritöö autori arvates on olukord muutumas, vt lähemalt The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Recognition of the interest of the group, lk 21-25.

sätetatud piirangud ka SUP-le. Näiteks Saksamaal üldiselt ei tunnustata kontsernihuvi, vähemalt mitte väljaspool lepingulist kontserni.¹²⁹ Seejuures on aga õigusarvamustes Saksa lahendust kritiseerides välja toodud, et kontsernihuvi rakendamise lihtsuse huvides ei tohiks huvi rakendamine olla seoses sellest, kas teatud formaalsed tingimused on eelnevalt täidetud või mitte.¹³⁰ Seejuures ongi näitena välja toodud Saksa lepinguline kontsern, kus poolte vahel peab olema sõlmitud valitsemisleping.

Teise grupi liikmesriike moodustavad need, kes vähemalt osaliselt, kontserni huvi tunnustavad.¹³¹ Viimati mainitute hulka kuulub näiteks Prantsusmaa ja sealsest kohtupraktikast alguse saanud Rozenblumi doktriin. Rozenblumi otsuses tunnustati kontsernihuvi ning seda, et tütarühingu juhatuse liikmetel on õigus teatud juhtudel (doktriini kohaldamise eelduste täidetuse puhul) vastu võtta otsuseid, mis on tütarühingule küll kahjulikud, kuid mis lähtuvad kontserni kui terviku huvist.¹³² Põhimõtteliselt võib kõrvaltvaatajale, vähemalt majanduslikust seisukohast vaadatuna, Rozenblumi doktriin mõistlik tunduda, kuna kontserne moodustataksegi üldjuhul seetõttu, et läbi kontsernistruktuuri tegutsemine on osapoolte jaoks parem võimalus piirata erinevate tütarühingute asutamisel vastutust. Seega oleks ka autori hinnangul mõisteta, et kontserni kuuluvad ühingud peaksid taluma ka teatud tingimuste täidetuse korral negatiivseid tagajärgi, mis kontserni kuulumisega kaasnevad.

Ühendkuningriigi õiguses käsitletakse osanikke kui ühingus ülimaid otsuste langetajaid. Seetõttu on ka kontsernihuvi tunnustamise näol põhimõtteliselt tegemist domineeriva osaniku soovide tunnustamisega, mis on eeltoodut võttes ka loogiline.¹³³ Kokkuvõttes võib magistritöö autori hinnangul siiski öelda, et tendents on liikumas (vähemalt osalise) kontsernihuvi tunnustamisele. Näiteks proovitakse liikmesriikides järgida Rozenblumi doktriini.¹³⁴ Samuti võib liikmesriikide poolt kontsernihuvi tunnustamisele kui õigele lahendusele kindlust juurde anda see, et kontsernihuvi tunnustamisele, vähemalt osaliselt, on avaldatud heakskiitu akadeemilisel tasandil – nii on vähemalt osaliselt kontsernihuvi tunnustamisega nõustunud näiteks nii EMCA koostajad, kui ka ECLE töögrupp.¹³⁵

¹²⁹ P.-H. Conac, lk 163; C. Teichmann (viide 31), lk 210. AktG lepingulise kontserni puhul, Aktiengesetz (AktG) § 308 lg 1 sätestab, et valitseval ühingul on õigus anda valitsetava ühingu juhatusele juhiseid, sh viimase jaoks kahjulikke. – http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/___308.html (03.04.2018).

¹³⁰ Le Club des Juristes. Towards Recognition of the Group Interest in the European Union. Report.

¹³¹ M. Winner, lk 88.

¹³² Cass crim, 84-91.581, 04.02.1985.

¹³³ M. Winner, lk 89.

¹³⁴ Le Club des Juristes. Towards Recognition of the Group Interest in the European Union. Report, lk 17.

¹³⁵ EMCA ehk European Model Companies Act, vt lähemalt European Model Companies Act, 2017 lk 372. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2929348. ECLE ehk European Company Law Experts, vt lähemalt European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward.

Magistritöö autori arvates on oluline välja tuua, et tegelikult ongi kontsernide, sh kontsernihuviga seonduvat proovitud EL tasandil reguleerida ka varem. M. Winneri teadmiste kohaselt tõstatati küsimus kontsernihuvist akadeemilisel tasemel esmakordselt 1990. aastatel õigusteadlaste töögrupi poolt, *Forum Europaeum on Group Law* (edaspidi: FEGL), mille tulemusena soovis töögrupp Euroopa tasemel sisse viia modifitseeritud Rozenblumi doktriini.¹³⁶ Ka C. Teichmann on nõustunud väitega, et Rozenblumi doktriin oleks heaks võimaluseks kontsernihuvi tunnustamisel.¹³⁷ 2011. aastal tõi *Reflection Group on the Future of EU Company Law*¹³⁸ ehk äriühinguõiguse ekspertrühma raport EL ühinguõiguse tuleviku kohta kontsernihuvi tunnustamise järele päevakorda. Küll aga jäeti selles dokumendis kontsernidele kohalduva regulatsiooni täpsed tingimused lahtiseks, ilmselt seetõttu, et ekspertrühm ei suutnud tingimustes ühtsele kokkuleppele jõuda.¹³⁹ Näiteks olid osad ekspertrühma liikmetest arvamusel, et kontsernihuvi peaks arvestama ainult juhul, kui tütarühingu osad on 100% emaühingu omandis, teised aga vastupidisel arvamusel¹⁴⁰ Ka ICLEG on välja toonud, et kontsernihuvi peaks olema tunnustatud pigem ainult ühe osanikuga tütarühingute puhul.¹⁴¹

2012. aastal avaldatud Euroopa ühinguõigust puudutavas konsultatsioonis esitati ka küsimus kontsernide kohta, täpsemalt selliselt, kas vastajad näevad vajadust EL sekkumise järele kontsernidega seonduvas, sh ka spetsiifiliselt kontsernihuviga seonduvas.¹⁴² Vastustest selgus, et üle kahe kolmandiku vastajatest tervitasid vajadust EL sekkumise järele kontsernidega seonduvas.¹⁴³ Seejuures selgus, et peaaegu võrdselt toetati nii seda, et kontserni struktuuri kohta oleks võimalik saada paremat, lihtsustatud informatsiooni kui ka kontsernihuvi põhimõtte tunnustamist.

Järgmisena võeti kontsernihuvi tunnustamine jutuks ka Euroopa äriühinguõiguse ja äriühingu üldjuhtimise tegevuskavas, mis just 2012. aasta avalikest konsultatsioonidest inspireeritud dokument.¹⁴⁴ Tegevuskavas märgiti, et 2014. aastal esitab Komisjon algatuse, et parandada

¹³⁶ M. Winner, lk 89; *Forum Europaeum Corporate Group Law*. *Corporate Group Law for Europe*. – *European Business Organization Law Review*, 2002/1 (2), lk 165-264.

¹³⁷ C. Teichmann (viide 31), lk 228-229.

¹³⁸ Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law, lk 59-65.

¹³⁹ M. Winner, lk 89.

¹⁴⁰ Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law, lk 60.

¹⁴¹ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Recognition of the interest of the group, lk 41.

¹⁴² Consultation on the Future of European Company Law, lk 12. – http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/questionnaire_en.pdf (30.03.2018).

¹⁴³ Feedback Statement. Summary of Responses to the Public Consultation on the Future of European Company Law, 2012, lk 12. – http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/feedback_statement_en.pdf (30.03.2018)

¹⁴⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: European Company Law and Corporate

ühelt poolt nii kontsernide kohta kättesaadavat teavet kui ka kontsernihuvi põhimõtte tunnustamist.¹⁴⁵

Eeltoodust selgub, et kontsernihuvi on olnud EL tasandil aktuaalne aastakümneid, kuid üheselt kohalduva regulatsioonini pole jõutud. Seejuures iseloomustab analüüsitud arvamusi see, et kuigi tuuakse välja vajadus kontserne reguleerivate sätete järele, siis suhtutakse kindlate tingimuste väljapakkumisse magistritöö autori hinnangul pigem ettevaatlikult. Eelkõige väljendub eeltoodu selles, et mainitakse kontsernihuvi tunnustamist, kuid ei tooda välja täpsemaid sätteid või soovitakse kontsernihuvi tunnustamine piirata teatud ühingutega, nt ühe osanikuga ühingutele.

Magistritöö autor on arvamusel, et kontsernihuvi tunnustav õigusakt, olgu selleks siis SUP direktiivi ettepanek või midagi uut, ei tohiks olulisi edasisi küsimusi jätta siseriikliku õiguse otsustada. Kuigi M. Winneri arvates aitaks pelgalt kontsernihuvi tunnustamine ning muude küsimuste jätmine siseriikliku õiguse otsustada ilmselt õigusaktide vastuvõtmise protsessi kergemini saavutada, oleks ka tema arvates parem lahendus selline, mis võtaks kõiki asjaolusid arvesse, sh nt ka tütarühingule kahju tekitamise puhul kahju hüvitamise viisi ning ajaperioodi.¹⁴⁶ Magistritöö autor nõustub seisukohaga, et poliitilistele kaalutlustele, sh sellele, kas teatud regulatsiooni on lihtne või vastupidi, keeruline, vastu võtta, peaks eelistama regulatsiooni, mis on siiski asjaosalistele tervikuna kasulik ning aitaks lahendada juba esile kerkinud probleeme. Magistritöö autor mõnab, et tervikliku regulatsiooni vastuvõtmine võib aga olla keerulisem, kuna liikmesriikidel on ilmselt raske jõuda ühisele seisukohale, millist lahendust eelistada, mistõttu tulekski keskenduda olulisemaile. Kuivõrd SUP direktiivi eelnõus ei ole aga üldse kontsernihuvi tunnustamisest tekkivaid võimalike probleeme püütud ennetada, siis ei oleks magistritöö autori hinnangul SUP direktiivi eelnõu vastuvõtmine praegusel kujul heaks lahenduseks.

Näiteks võib SUP direktiivi eelnõu näitel tekkida küsimus sellest, mida on võimalik kontsernihuviks lugeda ning milliste eelduste täidetuse korral on võimalik kontsernihuvi kontsernis rakendada. Kontsernihuvi defineerimine ning konkreetsete juhtumite analüüs jääks SUP direktiivi eelnõu kohaselt siiski riigisisese õiguse defineerida. Magistritöö autori arvates võib aga olukorras, kus kontsernihuvi definitsiooni ega sisu pole seadustega ega muude

Governance – a Modern Legal Framework for more Engaged Shareholders and Sustainable Companies, lk 5, 14-15.

¹⁴⁵Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: European Company Law and Corporate Governance – a Modern Legal Framework for more Engaged Shareholders and Sustainable Companies, lk 15.

¹⁴⁶M. Winner, lk 94.

õigusaktidega reguleeritud, tekkida õiguslik ebaselgus. Sellisel juhul jääks kontsernihuvi sisustamine kohtupraktika otsustada. See omakorda tähendab seda, et isegi soovi korral ei ole võimalik ainuosanikust emaühingul tütarühingu juhatusele juhiseid andes täiesti kindlalt ette ennustada, nt juhul, kui kohtupraktika üldse puudub või on vastuoluline, kas juhised, mida antakse, võivad kvalifitseeruda kontserni kui terviku huvides antud juhisteks või tütarühingu huvides antud juhisteks. See omakorda tekitab õiguslike tagajärgede osas ühingule õigusselgusetu olukorra.

Eesti kuulub nende riikide hulka, kus kontsernihuvi on tulenevalt Riigikohtu praktikast lubatud emaühingute poolt tütarühingute juhtimisel arvestada. Siiski on magistritöö autorile teadaolevalt Riigikohtu praktikas analüüsitud kontsernihuvist lähtumist vaid üks kord. Seega ei ole veel võimalik väita, et Eestis oleks kontsernihuvi tunnustamise osas olemas järjepidev kohtupraktika. Lahendis analüüsis Riigikohus kontsernihuvist lähtumist ja emaühingu antud juhiste järgimist tütarühingu poolt seoses juhatuse liikme poolt hoolsuskohustuse täitmisega.¹⁴⁷

Eeltoodud lahendis leidis Riigikohus, et juhatuse liikme hoolsusstandardi sisustamisel tuleb arvestada ka kontsernisuhteid. Riigikohus tõi välja, et kontsernihuvist lähtumine ja emaühingu antud juhiste järgimine võib teatud tingimuste täidetuse korral välistada tütarühingu juhatuse liikme vastutuse. Sellisel juhul peab tegemist olema selgelt tuvastatava kontsernisuhtega ning sellega, et tegevus, mille hoolsusstandardile vastavust hinnatakse, on äratuntavalt kontserni kui terviku huvides. Seega ei ole Riigikohtu arvamuse kohaselt võimalik kontserni huvina tunnustada ainult emaühingu huve, kuna tehtud tehing peab olema kontserni kui terviku ja nagu Riigikohus on välja toonud – seega ka kokkuvõttes tehingu teinud tütarühingu huvides. Samuti peab tehing olema tehtud vastusooritusega. Lisaks eeltoodule ei saa kontsernihuvi järgimisega õigustada lojaalsuskohustust rikkuvaid kuritarvitusi ega ühtegi sellist tehingut, mis tehakse hoolsuskohustust rikkudes juba maksejõuetu ühingu arvel või millega põhjustatakse tütarühingu maksejõuetus.

Magistritöö autori arvates on kontserniregulatsiooni selgus ning olemasolu oluline just tütarühingu juhatuse liikmete vastutusega seondult, mistõttu on tervitatav, et Riigikohus on antud teemat vähemalt ühes oma lahendis analüüsinud. Tütarühingu juhatuse liikmetel peaks olema õigus teada, milliseid otsuseid nad vastu võtta võivad, ilma et nad juhatuse liikmele seadusega pandud kohustusi rikuksid, sh kas otsuste vastuvõtmisel on neil õigus järgida näiteks emaühingu osanike poolt antud juhiseid või kontsernihuvi. Nagu mainitud, näitab eeltoodud

¹⁴⁷ RKTko 3-2-1-129-15, p 17.

Riigikohtu lahend ka seda, et Eesti kuulub riikide hulka, kus kontsernihuvi tunnustatakse. Seega kui põhimõtteliselt peaks olema kontsernis tütarühingu juhatuse liikmete positsioon samasugune kui mistahes ühingu, siis tegelikult tuleb erisus märgu, kui hakatakse hindama tütarühingu juhatuse liikmete vastutust. Samas puudub magistritöö autorile teadaolevalt Eestis praktika, kas *de facto* juhatuse liikmete puhul kehtiksid samuti eeltoodud Riigikohtu lahendis väljatoodud põhimõtted. Magistritöö autori hinnangul oleks õiguslik käsitlus, milles kontserni huvi tunnustamisest võidavad ainult tütarühingute juhatuse liikmed, kes on valitud õigusnorme järgides, liialt piiratud ning kontserni huvi tunnustamisest peaksid võitma kõik juhatuse liikmed, olgu selleks siis *de facto* või õigusnorme järgides juhatuse liikmeks valitud.

Samuti ei ole kontsernihuvi järgimise tunnustamist tütarühingule juhiste andmisel sätestatud Eestis seaduses. Küll on aga äriseadustikus siiski ette nähtud teatud erisusi kontsernide jaoks, näiteks laenukeelu leevendus (ÄS § 159 lg 2, 281 lg 2') ning raamatupidamislikud ja maksuõiguslikud arvestusreeglid konsolideerimisgrupis. Eeltoodust tulenevalt tõusetubki põhjendatud küsimus, kas kontsernihuvi tunnustamist oleks tarvis ka Eestis seaduse tasandil reguleerida. Sellele on tähelepanu juhitud ka revisjonikomisjoni lähteülesandes, püstitades küsimuse, kas ühinguõiguses oleks senisest enam tarvis reguleerida kontserniõiguslikke küsimusi, sh juhtorgani liikmete vastutust kontsernides tegutsemisel.¹⁴⁸

Magistritöö autori arvates on kontserniõiguslikke küsimusi tõesti tarvis Eesti õiguses rohkem käsitleda, kuna praegune olukord tekitab ebaselgust, puudub järjepidev kohtupraktika ning õiguslik regulatsioon ei vasta tegelikkuses toimuvale. Sellest tulenevalt oleks tarvis äriseadustikus välja töötada erinev regulatsioon kontserni kuuluvate ühingute juhtimisele ja juhatuse liikme vastutusele võrreldes kontserni mittekuuluvate ühingute juhtimise ja juhatuse liikme vastutusega. Kontserni kuuluvate ühingute juhtimise regulatsiooni aluseks võiks olla näiteks eelpool käsitletud Riigikohtu lahendis leitud seisukohad.

Ebaselgust vähendaks seesugune kontsernihuvi puudutav regulatsioon eelkõige sellega, et emaühingul ei ole osanikuna vajalik enam otsuseid vastu võtta formaliseeritud korras osanike otsuste näol, vaid piisab kui antakse tütarühingule juhiseid. Samuti aitaks kontsernihuvi tunnustamine seaduse tasandil vaidluse korral kaasa tõendamisele, kuivõrd tõendid ei oleks enam piiratud osaniku otsusega ning on suurem tõenäosus, et tütarühingu juhatuse, kes on täitnud emaühingult tulenevaid juhiseid, mis ei ole antud otsuse vormis, ei ole tegelikult juhatuse liikmele seadusega pandud kohustusi rikkunud. Eeltoodud põhjendused on magistritöö autori

¹⁴⁸ K. Feldmann (koost.), lk 167-168.

hinnangul piisavad, miks kontsernihuvi ning sellega seonduvaid küsimusi seaduse tasandil reguleerida.

3.4. Vastutus

Olukorras, kui juriidilisest isikust emaühing annab tütarühingu juhatusele juhiseid, tekib küsimus sellest, kas emaühing muutub tütarühingu *de facto* juhatuse liikmeks ning kas talle sellises olukorras kehtiksid samad kohustused ning sama vastutus, mis tavalisele, seaduses sätestatud korra järgi valitud juhatuse liikmele. Vastates eelnevatele küsimustele jaatavalt, kaotaks oma mõtte tütarühingute asutamine piiratud vastutusega ühingutena, kuna tegelikult vastutaks siis ka emaühing *de facto* juhatuse liikmena.

Seega seondub *de facto* juhatuse liikme ja osanikega ka probleem nende kahe kohustuste ja vastutuste eristamisest. SUP direktiivi eelnõu järgi muutuks emaühing tütarühingu juhatusele juhiseid andes *de facto* juhatuse liikmeks. Seda seetõttu, et SUP direktiivi ettepaneku artikkel 22 lg 7 kohaselt loetakse juhatuse liikmeks ka isik, kelle korraldusi või juhiseid on äriühingu juhatuse liikmed harjunud täitma, ilma, et see isik oleks ametlikult ametisse nimetatud, ja sellisel isikul on kõik juhatuse liikme õigused ja kohustused. Arvestades seda, et *de facto* juhatuse liikmele laieneb samasugune vastutus nagu seaduses sätestatud valimiskorda järgides valitud juhatuse liikmele, siis on õigustatud küsimus sellest, kas ja kuidas oleks võimalik siiski vältida olukorda, kus osanik muutub *de facto* juhatuse liikmeks seetõttu, et kasutab direktiivis ette nähtud õigust anda juhatusele juhiseid ning kas selline vastutuse vältimine on üldsegi põhjendatud.

Näiteks on Ühendkuningriigi õigusaktides välja toodud, et *de facto* juhatuse liikmena ei käsitleta emaühingut (CA § 251 lg 3). Ühendkuningriigi võtmine võrdlusriigiks, et ühe osanikuga ühinguid võrrelda on tervitatav seetõttu, et Ühendkuningriigi õigussüsteemis on *de facto* juhatuse liikmetega kokkupuudet olnud juba rohkem kui terve sajand.¹⁴⁹ Ka C. Teichmann ja A. Fröhlich on välja toonud, et SUP direktiivis ei ole mõtet välja tuua ainult *de facto* juhatuse liikmega seonduv kui selline, vaid ka Ühendkuningriigi õiguses välja toodud selgitus, millega määratakse kindlaks, et emaühing ei muutu tütarühingule juhiseid andes *de facto* juhatuse liikmeks.¹⁵⁰ Seejuures on õiguskirjanduses ka välja toodud, et tegelikult eristatakse

¹⁴⁹ M. Eroglu, lk 6.

¹⁵⁰ C. Teichmann, A. Fröhlich (viide 50), lk 541-542.

Ühendkuningriigi õiguses *shadow director*’it ja *de facto* juhatuse liiget¹⁵¹, kuid SUP direktiivi eelnõud analüüsid jään selgusetuks, kas ka selles võiks neid erinevusi arvesse võtta.¹⁵²

Magistritöö autor leiab, et kui SUP direktiivis oleks välja toodud ainult osaniku õigus anda juhatusele juhiseid, kuid mitte see, et sellisel juhul ei muutuks osanik *de facto* juhatuse liikmeks, siis ei oleks juhiste andmise õiguse näol tegelikult tegemist „lihtsama“ võimalusega ühingu juhtimist kontrollida. Seda seetõttu, et kui juhiste andmisega muutub osanik suure tõenäosusega *de facto* juhatuse liikmeks, siis kaotab mõtte ka osaniku piiratud vastutus. Arvestades ettevõtlike ettearvamatus ja ettevõtjate soovi valida tegutsemisvormideks just piiratud vastutusega äriühinguid, tooks taoline lahendus ühingu osanikele kaasa hoopis suuremad riskid. Tütärühingute asutamisega peaks aga olema pigem võimalik nii ühinguid kui ka osanikke ähvardavaid riske hajutada.

Ka C. Teichmann on välja toonud, et tütärühingute asutamisega on võimalik riske maandada.¹⁵³ Selles ei ole ka midagi eriskummalist, kuna piiratud vastutusega äriühingute loomise üheks tõukeks võibki olla riskide maandamine. Kui riskide hajutamise eesmärgiks ei oleks, võiks ka filiaale asutada. N-õ riskide maandamise osas on ka Eesti õiguskirjanduses tõstatatud küsimus, kas juhul, kui kontserni moodustavaid ühinguid ei ole võimalik majanduslikult eristada, peaks majandusüksusesiseselt siiski olema võimalik piirata vastutust kolmandate isikute ees ilma nende nõusolekuta.¹⁵⁴ Magistritöö autori arvates aitaks võlausaldajate kaitse probleemi lahendada näiteks see, kui majandus- ja kutsetegevuses muutuks järjest tavapärasemaks see, et kontsernid ise n-õ tunnustavad kontsernivastutust, näiteks olukorras, kus emaühing annab tütärühingu kohustuste täitmiseks välja garantiikirja. Kui seesugune tegevus oleks majandus- ja kutsetegevuses pigem reegel kui erand, vähendaks see ka vajadust võlausaldajaid kaitsva regulatsiooni järele.¹⁵⁵

Magistritöö autori arvates on oluline välja tuua ka see, juhul, kui kontsernihuvi järgimise tõttu vabaneb teatud juhtudel ka tütärühingu juhatuse liige vastutusest, siis on ilmselt tütärühingu juhatusel kohustus juhiseid järgida, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. See omakorda tähendab seda, et kui tütärühingu juhatuse liige eeltoodud kohustust ei järgi, siis on tegemist

¹⁵¹ J. Davies, lk 12-14.

¹⁵² A. Frölich, C. Teichmann (viide 37), lk 23; kuivõrd tegemist pole käesoleva magistritöö peateemaga, siis autor sellel pikemalt ei peatu. Täpsustuste korral vt nt A Guide to Directors’ Responsibilities under the Companies Act 2006. – <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/business-law/tech-tp-cdd.pdf> (03.04.2018).

¹⁵³ C. Teichmann (viide 31), lk 210.

¹⁵⁴ R. Vahimets. Veelkord kontsernidest. – Juridica, 1997/III, lk 121–123.

¹⁵⁵ European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward, lk 29.

kohustuste rikkumisega, millega võib omakorda kaasneda tütarühingu juhatuse liikme vastutus, mis tegelikult sunnib juhatuse liiget juhiseid järgima (kui soovitakse vastutust vältida). Seega on kontsernihuviga seonduvalt aktuaalsed nii emaühingu kui võimaliku *de facto* juhatuse liikme vastutus kui ka tütarühingu juhatuse liikmete vastutus.

Küll on aga ilma seesuguse tütarühingu juhatuse liikme vastutuseta emaühingul olla võimalus juhatuse liiget n-ö karistada.¹⁵⁶ Näiteks, kui seadustes on sätestatud, et osanikud võivad juhatuse liikmed olenemata põhjusest igal ajal tagasi kutsuda. Ka õiguskirjanduses on välja toodud, et ilmselt on harv juhtum, kui juhatuse liige osaniku kohustusi ei järgi, kuna tavaliselt lõppeks selline teguviis juhatuse liikme lepingu lõpetamisega või vähemalt isiku kontserni sees ümberpaigutamise.¹⁵⁷ Eeltoodud juhul tekib küsimus taaskord sellest, et kas olukord on võrdne juhul, kui seda õigust liikmesriikide tasandil ei reguleerita. Näiteks võib liikmesriikides erineda see, mis alustel on osanikel õigust juhatuse liiget tagasi kutsuda. Olukorras, kus tütarühingu juhatuse liige vastutab emaühingu poolt antud juhiste mittejärgimise eest ning emaühingul on õigus juhatuse liige ka tagasi kutsuda ning emaühing seda õigust kasutab, saab tütarühingu juhatuse liige n-ö karistada kahekordselt. Samas ei tohiks olla probleemiks n-ö kahekordne karistamine, kuna ka tavalist töölepingu alusel töötavat isikut võib töökohustuste rikkumisel ähvardada töölepingu ülesütlemine tööandja poolt.

Küll ei peaks aga kontsernihuvi järgimine olema õigustatud kõikides olukordades ning mittejärgimisega ei tohiks sellisel juhul kaasneda tütarühingu juhatuse liikme vastutus. Näiteks juhul, kui emaühing annab tütarühingu juhatuse liikmetele juhiseid, mis seavad kahtluse alla tütarühingu maksevõimelisuse teatud aja jooksul, siis võiks olla juhatuse liikmetel olla õigus eelnimetatud kohustuse täitmisest keelduda. Nagu eelpool välja toodud, on ka Riigikohus nõustunud, et kontsernihuvi järgimisega ei saa õigustada ühtegi sellist tehingut, millega põhjustatakse tütarühingu maksejõuetus. Kriteeriumiks võib olla ka näiteks see, kui juhised on tütarühingu suhtes ebaõiglased (*unfair*).¹⁵⁸ ICLEG töögrupi poolt pakutud lahendusvariandis on välja toodud, et tütarühingud, mille osad on täielikult emaühingu omandis, võivad (st ei pea) võtta kontsernihuvi arvesse. ICLEG töögrupi poolt koostatud selgituses on välja toodud, et eeltoodu tähendab muuhulgas seda, et osanikud võivad otsustada kontsernihuvi mitte arvesse võtmise juhul, kui nad arvavad, et see on ebasobiv.¹⁵⁹

¹⁵⁶ M. Winner, lk 94-95.

¹⁵⁷ European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward, lk 33.

¹⁵⁸ European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward, lk 14

¹⁵⁹ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Recognition of the interest of the group, lk 41.

Magistritöö autori hinnangul on eeltoodud kriteeriumitest kõige paremaks lahenduseks regulatsioon, mille puhul ei peaks tütarühingu juhatuse järgima juhiseid, mis võivad põhjustada maksejõuetuse. Eelpool välja toodud kahe teise alternatiivi täidetust oleks magistritöö autori arvates raskem hinnata ning see tooks omakorda kaasa selle, et vaidluse korral oleks tütarühingu juhatuse liikmel raskem tõendada, et juhiste mittejärgmine oli õigustatud ning mittejärgmisega ei peaks kaasnema juhatuse liikme vastutus. Kokkuvõttes peaks võimalik tütarühingu maksejõuetuse põhjustamine olema vähemalt üks juhuks, kui juhatuse liige ei pea emaühingult tulevaid juhiseid järgima.

3.5. Edasine võimalik tegevus Euroopa Liidu tasandil

SUP direktiivi kompromissettepanekuga kaotati direktiivist osaniku õigus juhatusele juhiseid anda, kuna paljud liikmesriigid olid sellele sättele vastu. Lisaks neile, kes osaniku õigusele juhatusele juhiseid anda algusest peale vastu olid, tervitasid kompromissettepanekust juhiste andmise õiguse väljajätmist ka need riigid, kus osaniku õigust juhatusele juhiseid anda ei ole seaduses ette nähtud. Näiteks Iirimaa õiguskirjanduses on välja toodud, et neile oli kasulik, et kompromissettepanekust jäeti välja ainuosaniku õigus anda tütarühingule juhiseid, kuna sealsete seaduste alusel on osanikul võimalik juhatusele n-õ juhiseid anda vaid niimoodi, et osanik(ud) muudab põhikirja talle sobivas osas.¹⁶⁰

Kui EL-tasandil soovitakse ühingute juhtimise lihtsustamisega edasi minna ning ühe lihtsustamise võimalusena ka edaspidi luua uut äriühingu liiki, olgu selleks siis ühe osanikuga äriühing, nagu SUP, või piiramatu arvu osanikega äriühing, siis ei ole piisav see, kui reguleeritakse vaid ühingu asutamisega seonduvat. Selleks, et näiteks ema- ja tütarühingute riigiülelisel tegutsemisel ning juhtimisel ei tekiks küsitavusi, oleks magistritöö autori arvates vajalik ka eeltoodud valdkondasid soovitavas direktiivis reguleerida. Seejuures pooldab magistritöö autor lähenemist, et direktiivis antaks osanikele sõnaselgelt õigus anda juhatusele juhiseid. Alternatiivse võimalusena võib seadusandja direktiiviga ette näha osanikele võimaluse anda juhiseid ja tütarühingu juhatuse liikmele kohustuse antud juhiseid järgida juhul, kui seesugune kohustus on põhikirjas ette nähtud. Kolmanda alternatiivina võib seadusandja näha ette võimaluse anda juhiseid vaid juhtudel, kui see on üldiselt riigi enda seadustega lubatud.

¹⁶⁰ D. Ahern. The EU, Close Corporations and Member State Sovereignty: Too Close for Comfort? Critical Reflections on the Evolving Societas Unius Personae (SUP) Proposal. – Irish Business Law Review 2016/3 (1), lk 31. – https://www.researchgate.net/publication/311495520_The_EU_Close_Corporations_and_Member_State_Sovereignty_Too_Close_for_Comfort_Critical_Reflections_on_the_Evolving_Societas_Unius_Personae_SUP_Proposal (19.04.2018).

Viimati mainitud alternatiiv ei ole autori arvates sobiv seetõttu, et need ei taga õiguskindlust, kuna riikides kohalduvad seadused on erinevad ning eeltoodud lahendus tekitaks ühingute piiriüleisel tegutsemisel, nt tütarühingute asutamisel välismaale, probleeme.

Omaette küsimuseks on ka see, kas niivõrd vastuolulist teemat, kui seda on kontsernihuvi tunnustamine ning emaühingu õigus anda tütarühingu juhatuse liikmetele juhiseid, on üldse mõistlik direktiiviga reguleerida ning kas seda on üldse võimalik teha, kui liikmesriigid on eeltoodud küsimustes erinevatel arvamustel. Nii on välja toodud näiteks direktiivi vs soovitusel head ja halvad küljed.¹⁶¹ Direktiiviga on võimalik saavutada kõrgem harmoniseeritus, kuna see on saavutatava tulemuse osas siduv iga sellise liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud.

Küll aga tuleb direktiivide vastuvõtmisel arvesse võtta, eriti arvestades juba luhtunud katseid kontsernidega seonduvat EL tasandil reguleerida, et nende vastuvõtmise protsess on sageli pikk. Soovitusi võib olla küll lihtsam vastu võtta, aga see-eest ei ole neil adreassaate kohustavat iseloomu, mistõttu ei ole autori hinnangul võimalik saavutada juhtimise lihtsustamisega soovitavaid eesmärgi ning magistratöö autor pooldab kontsernidega seonduva reguleerimist direktiiviga. Kui arvestada seda, et ka Riigikohus on nõustunud, et kontserni käsitatakse kui ühte tervikut majanduslikus mõttes,¹⁶² ei tohiks Eestil olla vastuväiteid kontsernidele kohalduva direktiivi regulatsiooni ülevõtmisesse riigisisese õigusesse, kuna regulatsioon peaks puudutama neid valdkondi, mis praktikas olulised on. Lisaks ei ole ühekski käesolevas töös käsitletud ettepanekus välja toodud, et kontserni oleks võimalik käsitleda juriidilise isikuna hoolimata majanduslikest seostest, seega ei tooks siinmainitud regulatsioonid kaasa muutusi ema- ja tütarühingute iseseisvuse osas.

Ka M. Winner on välja toonud, et ettevõtete seisukohast vaadatuna oleks direktiiviga küsimuste lahendamine parim võimalik variant.¹⁶³ Lisaks on tähendatud, et kontsernidega seotud reegleid oleks EL tasandil tarvis reguleerida direktiiviga, milles toodaks välja peamised ühtsed reeglid kontsernide juhtimisel.¹⁶⁴ Ka C. Teichmann on avaldanud arvamust, veel enne kui saab lõplikult selgeks, et SUP direktiivi vastu ei võeta, peaks Euroopa seadusandja siiski leidma võimalusi, et piiriüleste kontsernide juhtimisele ühtset raamistikku kehtestada ning mitte eeltoodud teemakäsitlusest loobuma, kuna kontsernidel, hoolimata nende suurusest, on õiguspärane ootus, et neid Euroopa ühinguõiguses tõsiselt võetaks.¹⁶⁵ Õiguskindluse saavutamist on välja toodud

¹⁶¹ Le Club des Juristes. Towards Recognition of the Group Interest in the European Union, lk 21.

¹⁶² RKTko 3-2-1-71-15, p 11.

¹⁶³ M. Winner, lk 93.

¹⁶⁴ F. Chiappetta, U. Tombari. Perspectives on Group Corporate Governance and European Company Law. – European Company and Financial Law Review 2012/9 (3), lk 272.

¹⁶⁵ C. Teichmann (viide 31), lk 228.

just direktiivide puhul.¹⁶⁶ Eeltoodust selgub, et õiguskirjanduses ollakse peamiselt ühel arvamusel, et õiguskindluse tagamiseks on ainuvõimalik kontsernidega seonduvat reguleerida direktiiviga. Muuhulgas on kontsernide juhtimise ning kontsernihuviga seotud küsimused EL-s jätkuvalt aktuaalsed ning SUP direktiivi mitte vastuvõtmine ei vähendaks teema aktuaalsust EL-s. Seejuures on seadusandjal tarvis ka otsustada, kas kontsernide juhtimise regulatsioon peaks olema võimalikult terviklik või piisab ka osalisest regulatsioonist, mis puudutaks vaid kõige olulisemaid kontsernidega seotud küsimusi ammendavalt.

Kui vaadata aga eesmärki, st lihtsustada ja soosida kontsernide piiriülest tegevust ja juhtimist, mida sageli välja tuuakse kontsernihuvi reguleerimise vajaduse õigustusena, siis võib tekkida ka küsimus, kas kontsernihuvi peaks tunnustama näiteks ainult juhul, kui tegemist on riigiülese kontserniga, st mille puhul on ema- ja tütarühingu asukoht erinevates liidu liikmesriikides. Kuivõrd Eestis moodustab kontserni juba üks emaühing tütarühinguga, siis on küsitav, miks ei peaks selline väiksemat sorti kontsern saama kasutada samu õigusi, mida piiriülesed kontsernid. Magistritöö autor leiab, et seesugune vahetegu ei oleks põhjendatud.

Samuti on M. Winner välja toonud küsimuse, millistele tütarühingutele peaks või võiks loodavad reeglid kohalduma. Eeltoodud küsimus seisneb eelkõige selles, kas loodavad reeglid peaksid kohalduma ainult tütarühingute puhul, mille osad on täielikult emaühingu omandis, või kõikide puhul. M. Winneri arvates on oleks ainult ühe osanikuga tütarühingutele kohalduvat regulatsiooni ilmselt lihtsam harmoniseerimiseks kasutada, kuna ühe osanikuga tütarühingute puhul tuleb kaitsta ainult ühingu võlausaldajate huve, mitte aga vähemusosanike huve.¹⁶⁷ M. Winneri arvamusena nõustuvad ka C. Teichmann ja A. Fröhlich, kelle arvates on vajadus just regulatsiooni järele, mis reguleeriks ühe osanikuga tütarühinguid.¹⁶⁸ Vaid ühe osanikuga ühingutele kohalduvat regulatsiooni võib küll olla lihtsam vastu võtta, kuivõrd vähemusosanike huve pole tarvis kaitsta, kuid autori hinnangul ei ole see piisav põhjus, miks ühe ja mitme osanikuga tütarühingute juhtimist eristada. Selleks, et vähemusosanike kaitse probleemi lahendada, on võimalik õigusaktis ette näha neid kaitsevad meetmed. Samuti kuna juhiste järgimise õigus oleks mitmetel eelpool väljatoodud põhjustel tütarühingu jaoks kasulik, siis peaksid autori arvates eeltoodud positiivset arengut kasutada saama nii ühe kui mitme osanikuga tütarühingud. Kokkuvõttes ei oleks ka SUP direktiivi vastuvõtmine EL tasandil seega kontsernidele kohalduva regulatsiooni puudumise probleemi lahenduseks sobiv.

¹⁶⁶ Le Club des Juristes. Towards Recognition of the Group Interest in the European Union, lk 21.

¹⁶⁷ M. Winner, lk 93-94.

¹⁶⁸ C. Teichmann, A. Fröhlich (viide 50), lk 540.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö peamiseks eesmärgiks oli välja selgitada, mis on ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni lihtsustamise eesmärgid ning kas need eesmärgid on Eesti ühinguõiguses saavutatud. Eeltoodust järelduvalt oli tarvis analüüsida, kas ja kuidas liikuda edasi ning muuta vajadusel ühinguõiguslik keskkond tänapäevastele vajadusele vastavaks ja leida paremaid ning tõhusamaid lahendusi kui praeguseks väljatöötatud meetmed. Töös analüüsis autor ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni probleemkohti, keskendudes ühingu juhtimisele osanike ja juhatuse tasandil. Töö esimeseks hüpoteesiks oli, et ühe osanikuga ühingutele kohalduvas juhtimisalases regulatsioonis on konkurentsivõimelisema õiguskeskkonna saavutamiseks tarvis läbi viia muutuseid. Teiseks hüpoteesiks oli see, et selleks, et ühingutel oleks lihtsam juhtida teises liikmesriikides asutatud tütarühinguid, ei piisa kui liikmesriigid võtavad üksikult vastu uusi regulatsioone – tarvis on luua ühine regulatsioon liikmesriikide üleselt.

Esmalt käsitles autor magistritöös ühe osanikuga ühingute lihtsustamise aluseid ja läbiviimist. Nimelt võib ühingute asutamine oma olemuselt ehk ühingule ning selle asutamisele esitatavatelt nõuetelt liikmesriigiti erineda. Teatud liikmesriikides luuakse lihtsustatud vorme pigem väiksematele ühingutele (nt UG Saksamaal), teatud liikmesriikides ka suurematele ühingutele (nt SAS Prantsusmaal). Kuivõrd eraldi lihtsustatud vormide loomine on ainult üks võimalus lihtsustamiseks, siis on ka Eesti seadusandjal tarvis otsustada, kas muuta ühinguvormi tervikuna lihtsamaks või näha ette teatud lihtsustatud vormid, mille kasutamine on vaid teatud tingimustel võimalik. Hoolimata sellest, et magistritöös väljatoodud liikmesriikide analüüsist selgus pigem, et riigid ei soovi regulatsiooni tervikuna lihtsustada ning nähakse ette vaid lihtsustatud ühinguvormide kasutus, pooldab autor lähenemist, et Eestis puudub siseriiklikult vajadus n-õ lihtsustatud vormi järele ning eelistatav on regulatsiooni muutmine tervikuna. Seda seetõttu, et kuivõrd lihtsustatud vormide kasutamisele on tihti ette nähtud piirangud, näiteks sõltuvalt osanike arvust, ei oleks sellisel juhul võimalik võimalik osadel lihtsustatud regulatsiooni kasutada.

Lihtsustamine ühe osanikuga ühingute osas on aktuaalne ka EL tasandil. Nimelt on nii Euroopa Komisjoni sooviks VKE-de jaoks ärikeskkonda parandada kui ka ettevõtete endi soov, et seadusandja regulatsiooni muudaks. Lihtsustamist on püütud läbi viia näiteks ühe osanikuga äriühingute kohta käiva direktiiviga, mis magistritöö autori hinnangul oma eesmärgi hästi ei täida, kuivõrd direktiiv lubab liikmesriikidel ette näha piiranguid, mis võivad tütarühingute asutamisel olla selgeks takistuseks ning mistõttu oleks SUP direktiivi vastuvõtmine magistritöö

autori arvates heaks lahenduseks. Samas ei oleks aga ka SUP direktiiviga võimalik kõiki ühinguid hõlmavat lihtsustamist läbi viia, kuna nagu öeldud, kehtiks SUP direktiiv vaid ühe osanikuga ühingutele. Küll jääks aga liikmesriikidele valik, kas kohaldada SUP direktiivi kõigi ühe osanikuga ühingute suhtes või luua SUP-i näol uus piiratud äriühingu vorm. Magistritöö autori hinnangul on SUP direktiivi ettepaneku, eriti kompromissettepaneku, negatiivseks küljeks see, et selles ei puudutata valdkondi, mille reguleerimata jätmine mõjutab direktiivi eesmärkide täitmise võimalikkust. Sellise lahenduse abil ei teki EL tasandil ühtseid norme, mida kõik liikmesriigid järgida saaksid ning mis tegelikult magistritöö autori arvates EL tasandil lihtsustamise tuumaks on.

Isegi juhul, kui seadusandja otsustab lihtsustamisel valida tee mitte regulatsiooni tervikuna lihtsustada, vaid näha ette lihtsustatud ühinguvormide kasutuse, tekib analoogselt riigisisese õigusega ka EL tasandil küsimus sellest, kas näiteks lihtsustamise käigus loodav ühinguvorm peaks kohalduma ainult ühe osanikuga ühingutele. Magistritöö autor leidis, et ühinguvorm, milles osanike arv oleks jäetud lahtiseks, pakuks rohkem vajalikku paindlikkust ning võimalust ühingutele kasvada ning areneda, kuivõrd sellisel juhul oleks osakapitali võimalik suurendada ka uute osade väljalaskmise teel kolmandatele isikutele. Isegi juhul, kui Eestis on võimalik ühingusse kapitali kaasata ka olemasolevate osade nimiväärtuse suurendamise teel, ei pruugi osanik sellest huvitatud olla ning samuti ei ole seesugust võimalust üldse kõikides liikmesriikides ette nähtud. Samuti ei oleks avatud osanike arvuga ühingutes tarvis rakendada keerulisi protsesse SUP vormi muutmiseks teiseks ühinguvormiks.

Seoses SUP direktiivi eelnõuga on õiguskirjanduses tõstatatud veel mitmeid probleeme, mille osas jõudis autor järeldusele, et kuigi nõustub seisukohaga, et ühinguõigus peaks osapoolte huvisid tasakaalustama, ei ole magistritöös analüüsitud õiguskirjanduses välja toodud kriitika SUP direktiivi eelnõu suhtes täies osas autori arvates põhjendatud. Magistritöö autor nõustub, et Eesti näitel võib probleemne olla juhatuse ja registrijärgse asukoha lahusus, kuivõrd praktikas ei ole tahteavalduste või dokumentide kättetoimetamine kontaktisikule hästi tagatud. Seetõttu tuleks autori hinnangul kontaktisiku regulatsiooni eelnevalt täiendada tagamaks, et ei tekiks olukorda, kus ühing on ilma kontaktisikuta, kuna ühing pole teda üldse määranud või kontaktisik on äriühinguga lepingu lõpetanud ning äriühingu juhatusel puudub motivatsioon kontaktisikut uuesti määrata. Autori hinnangul peaks Eesti seadusandja kaaluma alternatiivse, lihtsama menetluse loomist juhaks, kui ühing kontaktisikut ei määra ning seetõttu esineb vajadus ühingu sundlõpetamiseks, kuivõrd sundlõpetamise määruse kättetoimetamine võib ilma kontaktisikuta keeruliseks osutada ning menetlust venitada.

Kritiseeritud on ka SUP direktiivi eelnõu osas kontsernidega seonduvat. Seejuures oli üks keskseid küsimusi see, kas kontsernidega seonduva järele on üldse EL tasandil vajadus ning kui jah, siis millises mahus, st kas vajadus esineb detailse kõikehõlmava regulatsiooni järele või hoopiski üksikute kontserne reguleerivate sätete järele. Töös jõuti järeldusele, et käesoleva magistritöö näitel seoses kontsernide juhtimisega piisab üksikutest kontserne reguleerivatest sätetest, mis olulisi valdkondi reguleeriksid. Selliselt ei muutuks EL tasandil regulatsiooni maht väga suureks ning liikmesriikidel jääks õigus ka teatud küsimusi ise otsustada, kuid seejuures oleks siiski kõige olulisemates küsimustes õiguskindlus tagatud, mis omakorda aitaks kaasa SUP direktiivi eelnõu eesmärkide, st piiriülese tegevuse, soodustamisele. Teiseks keskseks küsimuseks on EL tasandil see, kas lihtsustamist võiks piirata ka tulenevalt näiteks töötajate keskmisest arvust aruandeaasta jooksul, bilansimahust ja netokäibest või tuleks lihtsustamist kohaldada kõikide ühingute suhtes hoolimata eeltoodud kriteeriumitest. Analoogselt sellega, et lihtsustamiseks loodud normid ei peaks kohalduma ainult ühe osanikuga ühingutele, ei tohiks magistritöö autori hinnangul seada ühinguvormi kasutamise õigust sõltuvusse ka muudest teguritest. Lihtsustatud normide kasutamine ei saa magistritöö autori arvates sõltuda ettevõtte kasvades suurenevatest teguritest ka seetõttu, et vastasel juhul ei oleks ettevõtetel motivatsiooni majanduslikult edukad olla.

Teise suurema teemana lihtsustamise osas käsitles magistritöö autor osanike koosoleku võimalust ühingu lihtsustatult juhtida, analüüsides nii juhatuse juhtimismudelit, kui osanike võimalust ühingu lihtsustatult juhtida, kui ka osanike võimalust lihtsustatud korras otsuseid vastu võtta.

Magistritöö autori hinnangul ei ole SUP direktiivi ettepaneku näitel põhjendatud juhatuse juhtimismudeli rakendamise lubamine ka olukordades, kus osanik on samaaegselt ka juhatuse liige, kuivõrd sellisel juhul on juba tagatud, et osanikul on võimalik maksimaalselt ühingu juhtimises osaleda. Lisaks säilib osanikule lihtne viis end ühingu juhtimisest taandada ilma et oleks tarvis ühingu juhtimismudelit muuta. Siseriiklikult võib Eestis juhatuse juhtimismudeli rakendamisel tekkida probleeme EL õigusest tuleneva esindusõiguslike isikute avalikustamiskohustuse tõttu. Osanike nimekirjaga tutvumiseks on Eesti õiguses vajalik õigustatud huvi olemasolu, mistõttu ei saa nimekirjaga tutvuda igaüks, mis omakorda tähendab, et avalikustamiskohustus ei ole täidetud. Seega tuleks ainult osanike poolt juhitud ühingutes esmalt lahendada küsimus, kuidas avalikustamiskohustust täita. Magistritöö autori hinnangul oleks võimalik avalikustamiskohustust täita, kui osanike nimekirja peaks ärireister ning osanikud kantaks ärireistrikaardile. Sellisel juhul oleks ka eeltoodud informatsioonil kolmandate isikute suhtes õiguslik tähendus ÄS § 34 mõttes. Samas ei ole autori arvates siiski

hoolimata võimalusest avalikustamiskohustamise nõuet täita tarvis muuta regulatsiooni, millega nähtaks ette võimalus ühingute osanike juhitavuse osas. Seda seetõttu, et õiguskirjandusest ei selgunud, et ühinged ise tunneksid Eestis vajadust juhtimisstruktuuri muutmise järele, samuti näitavad EL-s läbi viidud arutelud seda, et praktikas ei kujuta kahetasandiline juhtimismudel suuri probleeme ning autor on jätkuvalt arvamusel, et ka osaniku võimalus kuuluda juhatusse tagab võimaluse maksimaalselt ühingu juhtimises osaleda.

Osanike otsuste vastuvõtmise lihtsustamise analüüsimiseks võrdles magistritöö autor Eestis kehtivat regulatsiooni eelkõige Ühendkuningriigis kehtiva regulatsiooniga, kuivõrd seal on ette nähtud erand ühe osanikuga ühingute puhul, kus osanik ei pea formaalselt otsust vastu võtma, vaid võib ühingu ainult otsusest teavitada. Kuivõrd Eestis peab kirjalik ühehääline otsus olema vormistatud kirjalikult, peitub lihtsustamine eelkõige selles, et otsuse vastuvõtmisel puudub vorminõue ning põhimõtteliselt on võimalik igat osaniku poolt juhatusele edastatud korraldust käsitleda osanike otsusena. Magistritöö autori hinnangul on sellise lihtsustatud otsuste vastuvõtmise viisiga kaasnevaid probleeme Ühendkuningriigi õiguses proovitud hästi leevendada sellega, et juhatus peab siiski osaniku poolt edastatu dokumenteerima, mis läbi on võimalik uutel osanikel ja juhatuse liikmetel eelnevate otsustega end kurssi viia. Magistritöö autor leiab, et eeltoodud lihtsustatud otsuse vastuvõtmise viisi sisseviimine Eesti õigusesse oleks heaks lahenduseks, kui osanike otsuste vastuvõtmist lihtsustada. Siiski laiendaks autor eeltoodud lihtsustamist ainult osaühingutele, kus on üks osanik, kuna mitme osanikuga ühingu võib juhatusel olla keerulisem kõikide osanike arvamust kirja saada ning niikuinii esineb mitme osanikuga ühingutes suurem tõenäosus, et osanikud ei jõua otsuse tingimuste osas kokkuleppele.

Kui eeltoodud Ühendkuningriigi õigusest ülevõetav käsitlus Eesti seadusandjale aga sobima ei peaks, siis aitaks autori hinnangul lihtsustamisele alternatiivselt kaasa seegi, kui seadusandja vaataks üle, mida kirjalik vorminõue hetkel tähendab, kuivõrd e-allkirju on võimalik anda ka teises vormis kui digitaalallkiri. Praegu tuleneb äriseadustiku loogikast, et digitaalallkiri on üldjuhul võrdsustatud notariaalse kinnitamise nõudega, mis annab autori arvates tunnistust sellest, et digitaalallkirja soovitakse käsitleda kõrgendatud vorminõudena. Seega peaks üle vaatama, kas tavalise ühehääelse osanike otsuse puhul on samuti kõrgendatud vorminõue põhjendatud või peaks olema võimalik anda ka muid e-allkirju. Tsiviilseadustiku üldosa seaduses näeb ette ka elektroonilise allkirjastamise muude e-allkirjadega kui digitaalallkiri, kuid samas tähendab kirjalik vorminõue omakäelist allkirjastamist, mille õiguslikule toimele eIDAS määruse kohaselt vastab vaid kvalifitseeritud e-allkiri. Eeltoodud probleemi lahenduseks pakkus autor käesolevas töös välja kaks lahendust. Esiteks on seadusandjal

võimalik kaotada ÄS § 173 lg-st 6 ja 7 kirjalik vorminõue otsuse allkirjastamiseks ning jätta alles ainult kohustus otsus osanike poolt allkirjastada kas e-allkirjaga või omakäeliselt. Sellisel juhul oleks muude otsuste puhul, kui need, mis on aluseks juhatuse liikme valimisele, võimalik kasutada ka teisi võimalikke e-allkirju, mitte ainult digitaalallkirja. Teiseks on võimalik seadusandjal kaotada TsÜS § 78 ja § 80 vahelised vastuolud, et madalama tasemega e-allkirja elektroonilise vorminõude, mis on võrdustatud kirjaliku vorminõudega, täitmiseks lugeda. Sellise lahendusvariandiga ei peaks seadusandja ÄS § 173 lg-test 6 ja 7 kirjalikku vorminõuet kaotama.

Isegi kui regulatsiooniga loodaks lihtsustatud võimalus osanike otsuste vastuvõtmiseks, olgu seda siis ühe osanikuga ühingutes või kõigis ühingutes, tõusetub küsimus ka sellest, kas lihtsustatud vormis on ja peaks olema lubatud kõikide otsuste vastuvõtmine. Kuivõrd analüüsi tulemusena selgus, et Eestis võib kõiki otsuseid võtta vastu ükskõik millises kolmes eeltoodud vormis, va kui põhikirjas on sätestatud erisusi, siis on Eestis võrreldes magistritöö võrdlusriikideks võetud riikide regulatsiooniga piiranguid vähem.

Magistritöö autor leidis, et vajalik on analüüsida ka osanike koosolekute läbiviimist infotehnoloogiliste lahendite abil, kuivõrd selgus, et teatud riikide kohtupraktikas ei tähenda „osanike koosolek“ enam füüsilist koosviibimist samas ruumis. Kuigi ka Eesti õiguses on ette nähtud võimalus hääle edastamiseks elektrooniliselt, siis on eeltoodud võimaluse kasutamine piiratud, kuna see tuleb eelnevalt sätestada põhikirjas. Analüüsi tulemusena leidis magistritöö autor, et kui soovitakse viia sisse uusi lahendusi, siis peaks seadusandja kaaluma, kas uuenduste sisseviimine on põhjendatud ainult põhikirjaga või võib lihtsustatud võimaluste kasutamise ka seaduses üldiselt ette näha. Autor ise pooldab seejuures just viimast varianti, kuivõrd sellisel juhul ei oleks ühingul tarvis võimaluse kasutamist ette näha põhikirjas ning sellega seonduvalt kulutada õigusabile raha, samuti oleks lihtsustatud hääle edastamise võimalust võimalik operatiivsemalt kasutada.

Järgmiseks küsimuseks oli aga see, kas sellist detailset regulatsiooni on üldse tarvis isegi seadusega reguleerida ning kas ei võiks eeltoodud küsimust jätta osanike vaheliseks privaatautonomia küsimuseks. Eeltoodud küsimuse ajendiks oli see, et analüüsitud sätted on tegelikult üle võetud börsiaktiisiaseltsidele kohalduvast direktiivist. Magistritöö autori arvates on üheks lihtsustamise võimaluseks ka see, kui siseriiklikes küsimustes on võimaluse korral pooltel võimalik kokku leppida nii, nagu soovitakse. Eeltoodud näited kuuluvad autori hinnangul just nende näidete alla, mida ei ole tingimata tarvis reguleerida seaduse tasandil.

Kolmanda suurema teemana käsitles autor osanike õigust anda juhatusele juhiseid kui võimalust traditsioonilisest ühingute juhtimisstruktuurist kõrvale kalduda. Seejuures peitub lihtsustamine ühe osanikuga ühingute jaoks eelkõige selles, et emaühing kui osanik ei pea enam tütarühingule juhiseid edastama formaalsete otsusena, sest juhiste andmist tunnustatakse. Kuivõrd kontserni kuuluvad ühingud on üksteisega majanduslikult seotud, siis peaks magistritöö autori hinnangul olema eeltoodud võimalik arvestada ka õiguslikult. Siiski ei piisa autori arvates reguleerimisest siseriiklikult tasandil ning esineb vajadus harmoniseerimise järele EL tasandil, kuivõrd kontsernid võivad olla rahvusvahelised ning nende juhtimine erinevate riikide õigusnormide alusel võib olla keerukas. Seejuures on juhiste lubamise juures keskseks küsimuseks see, kas eeltoodut on üldse tarvis lubada, kuivõrd osanikel on võib juhatuse liikmete tagasikutsumise teel ikkagi olla võimalus juhatuse liikmeid mõjutada. Autori arvates ei ole see aga hea mõjutamisviis, kuna sage juhatuse liikmete tagasikutsumine mõjutab autori hinnangul juhtimiskvaliteeti.

Samas ei oleks ka SUP direktiivi näol tegemist probleemi täieliku lahendamisega, kuivõrd direktiiv kehtib ainult ühe osanikuga ühingute suhtes, samuti ei lahendaks direktiivi vastuvõtmine n-ö ebavõrdsust erinevate valdkondade vahel, millest osades, nt konkurentsioiguses võib kontserniliikmeid ähvardada solidaarvastutus, samas ühinguõiguses kontsernide kollektiivvastutust ei tunnustata. Samuti ole tunnustataks SUP direktiiviga otsesõnu kontsernihuvi ja seega ka juhiste andmise ulatust, vaid jäetaks see siiski siseriiklikuks küsimuseks. Isegi kui kontsernihuvi tunnustataks, siis tekib järgmine küsimus, kas oleks tarvis reguleerida direktiivis või muul viisil EL tasandil ka edasist, olgu selleks siis näiteks kasvõi kahjuhüvitamise viis ja ajaperiood juhul, kui kontserni huvides tegutsemisel on tütarühingul tekkinud kahju või näiteks seda, kas emaühing võib tütarühingule juhiseid andes muutuda *de facto* juhatuse liikmeks.

Kuivõrd päriselt ei ole tütarühingutes põhimõtte, et arvesse võetakse ainult enda huvisid, sageli tegelikkus, mis kontsernides toimub, siis peaks magistritöö autori arvates kontsernihuvi siiski käsitlema. Analüüsidest kontsernihuvi tunnustamist Eesti õiguses, leidis magistritöö autor, et Riigikohtu praktikast tulenevalt võib kontsernihuvi järgmine teatud tingimuste täidetuse korral välistada tütarühingu juhatuse liikmete vastutuse. Seega ei peaks olema kontsernihuvi järgimine õigustatud igas olukorras, näiteks on Riigikohus välja toonud, et kontsernihuvi järgimisega ei saa õigustada tehinguid, millega põhjustatakse tütarühingu maksejõuetus. Autori hinnangul ongi maksejõuetuse põhjustamine üks headest kriteeriumitest, mida kasutada. Alternatiivselt võiks öelda ka, et juhiseid ei pea järgima, kui need on tütarühingu suhtes ebaõiglased või tütarühingu arvates ebasobivad, kuid kuivõrd viimati väljatoodud alternatiivide täidetust on

raskem hinnata ning vaidluse korral ka tõendada, siis pooldab magistritöö autor lähenemist, milles vähemalt üheks juhiks, millal juhiste andmist ei tule järgida, on see, kui need võivad põhjustada tütarühingu maksejõuetuse.

Kontsernihuvi tunnustamine on autori hinnangul oluline just tütarühingu juhatuse liikmete vastutusega seonduvalt, kuivõrd lisab neile kindlustunnet. Magistritöö autori hinnangul oleks kontserniõiguslikke küsimusi, olgu selleks siis kontsernihuvi tunnustamine või osanike õigus anda juhatusele juhiseid, tarvis Eesti õiguses ka äriseadustikus käsitleda, kuna esiteks oleks tagatud suurem õiguskindlus ning teiseks aitaks juhiste andmise ning kontsernihuvi tunnustamine kaasa ka sellele, et vaidluse korral, kas osanik rikkus oma kohustusi järgides emaühingu juhiseid, on võimalik tütarühingu juhatuse liikmel kasutada tõendamiseks ka teisi tõendeid kui otsuseid, kuivõrd juhiseid võib emaühing anda ka teises vormis.

Juhatuse liikmetega seonduvad probleemid kontsernihuvi tunnustamisega kaasnevalt ei piirdu aga ainult tütarühingu juhatuse liikme vastutusega. Nimelt võib ka emaühing muutuda SUP direktiivi kohaselt tütarühingu *de facto* juhatuse liikmeks. Sellega kaotab mõtte aga tütarühingute asutamine piiratud vastutusega ühingutena, kuna tegelikult vastutaks siis ka emaühing *de facto* juhatuse liikmena. Just eeltoodu tõttu ei oleks juhul, kui emaühing võiks muutuda tütarühingu *de facto* juhatuse liikmeks, magistritöö autori hinnangul tegemist „lihtsama“ võimalusega ühingu juhtimist kontrollida, mistõttu peaks olema välistatud *de facto* juhatuse liikmeks muutumine.

Eeltoodust selgub, et kontsernidega seonduva reguleerimine on aktuaalne teema ning selleks, et kontsernide piiriülest tegevust ja juhtimist lihtsustada, tuleb meetmeid võtta vastu EL tasandil. Küll aga peaksid magistritöö autori arvates reeglid kohalduma ka siseriiklikele kontsernidele, kuna magistritöö autori hinnangul puudub mõjuv põhjus riigiüleste ja siseriiklike kontsernide eristamiseks. Keskseks küsimuseks on ka see, kas reeglid peaksid kohalduma vaid juhul, kui tütarühingu osad on täielikult emaühingu omandis ehk kui tegemist on ainuosanikuga, nagu SUP direktiivis ette nähakse, või peaks kontsernihuvi olema võimalik arvestada hoolimata sellest, mitu osanikku ühingul on. Esimeselt nimetatud juhul võib küll regulatsiooni olla lihtsam vastu võtta, kuivõrd vähemusosanike huve pole tarvis kaitsta, kuid autori hinnangul ei ole see piisav põhjus, miks ühe ja mitme osanikuga tütarühingute juhtimist eristada. Kuivõrd juhiste järgimise õigus oleks mitmetel eelpool väljatoodud põhjustel tütarühingu jaoks kasulik, siis peaksid autori arvates eeltoodud positiivset arengut kasutada saama nii ühe kui mitme osanikuga tütarühingud. Eeltoodud põhjusel ei oleks ka SUP direktiivi vastuvõtmine EL tasandil probleemi terviklikuks lahenduseks sobiv.

Kokkuvõttes on ühe osanikuga ühingutele kohalduva regulatsiooni üheks eesmärgiks see, et ainuosanikuga ühinguid oleks võimalik lihtsamalt ning paindlikumalt juhtida kui mitme osanikuga ühinguid. Magistritöös väljatoodud näidetest on eeltoodud eesmärki võimalik Eestis veel paremini täita ühe osanikuga ühingutes osanike otsuste vastuvõtmise vormi lihtsustamise ning kontsernihuvi tunnustamisega seaduse tasandil. Seega leidis kinnitust esimene hüpotees, et ühe osanikuga kohalduvas juhtimisalases regulatsioonis on tarvis läbi viia muutuseid. Teine hüpotees, mille kohaselt peaks olema ühingutel lihtsam teises liikmesriigis asutatud tütarühinguid juhtida juhul, kui luuaks ühine regulatsioon liikmesriikide üleselt osutus magistritöö näitel tõseks kontsernireeglitega seonduvalt.

SIMPLIFYING THE MANAGEMENT OF SINGLE-MEMBER COMPANIES. SUMMARY.

In order to take into an account international developments and to meet the current needs of entrepreneurs, there is a need for easier solutions, as far as possible, in Estonian Company Law. One way to simplify the legal environment is to adopt regulations of new separate company form, the other way is to simplify the regulation in whole.

As *ca* 70% of the registered private limited companies in Estonia are single-member companies, the focus of the thesis is on the simplification of the legal environment of the single-member companies. The Supreme Court of Estonia has, for example, noted that there is a need for easier regulation for smaller companies and maybe there is also a need for specific rules concerning the groups of companies

As the author of the thesis is of the opinion that the companies that are managed by using modern solutions are more competitive and sustainable as to compared to the companies that are not managed by using modern solutions, the author of the thesis decided to focus on the management of the single member companies as a issue that needs to be simplified. In addition, the management of single-member companies should be easier because of the fact that in single-member companies, there is no need for protection of minority shareholders.

The main purpose of the thesis is to determine what are the purposes of the simplifying the regulation of single-member companies and if these purposes are already fulfilled in Estonian Company Law.

The thesis is divided into three chapters. In the first chapter, the author of the thesis has examined carrying out the simplification of single-member companies, focusing on the simplification carried out so far and the problems that have risen according to that. As the purpose of the SUP directive is to simplify the cross-boarder activities of single member-companies, the problems of groups of companies have been investigated as well.

In the second chapter, the management structure without the need for board of management and adopting decisions without holding the shareholders' meeting shall be discussed. In the third chapter, the right to give instructions to the management by the shareholder shall be analyzed. As the right to give instructions shows the ambition of simplifying the management of groups

of companies, the author of the thesis has discussed problems and solutions arising from that topic.

While preparing the thesis, the comparative-synthesising method was used. That means that the author of the thesis has mainly analyzed the regulation of the SUP directive and compared it to the regulation of Estonian Company Law. In addition, the author of the thesis has selectively brought of the regulation of other countries to find the most conflict situations and best solutions to adopt in Estonian Law. Moreover, the opinions of different lawyers have been taken into an account.

The main materials used while preparing the thesis were the legal literature, laws and judicial practice of Estonian courts and other countries. As the thesis is partly based on the SUP directive, the proposal of the SUP directive was one of the important materials used. In addition, articles in European Company and Financial Law Review and other materials were used.

In the first part, carrying out the simplification of single-member companies was examined. As in some countries, the separate simplified company forms are only used for smaller companies (for example UG in Germany) while in other countries simplification is also used for bigger companies (for example SAS in France). As already mentioned, the adoption of regulations for new separate company forms is only one way for simplification. Therefore, it needs to be evaluated if there is a need to simplify the regulation in whole or to adopt special regulation for simplified company forms that can be used by fulfilling the certain requirements. The author of the thesis is of the opinion that simplifying in whole would be a better solution as more entrepreneurs could make usage of the regulation.

In the European Union, the simplification of single-member companies has not been successful so far as the current directive on single-member companies brings out that member states could limit the concept of groups of companies. Therefore, the SUP directive could be an advantage. On the other hand, SUP directive would only apply to single-member companies and would therefore, not constitute the entire solution. In addition, the author of the thesis is of the opinion that in case the number of members of the company would not be limited, there would be a better opportunity for the company to grow bigger and there would not be the need to convert one company form into another. Also, the right of usage of the company form should not depend on the number of employees or other factors growing bigger because of economic success of the companies.

In addition, as to SUP directive, that may bring up difficulties because of the separation of the registered office and administrative headquarters, specifically because there is no need to designate a contact person. According to Estonian Company law, there should be simplified procedure for the compulsory dissolution of the company in case the company has not designated the contract person.

The second main theme focused on the possibility of the shareholders to manage the company in an easier way. In case the management structure encompasses both, managers and shareholders, the shareholders can be fully integrated in the management in case they choose to be the members of the management board at the same time (allowed by SUP directive and by Estonian Company Law). Therefore, there should be no need for management structure without managers. Considering specifically Estonian Company Law, the management structure without the managers may become problematic as there is a need to disclose those who are justified to act on behalf of the company. Nowadays, the management of the company is disclosed on the registry card. On the other hand, the list of shareholders is not public. In order to fulfill the obligation of disclosure, the list of shareholders should be disclosed in the Commercial Register.

In addition, the shareholders could manage the company in an easier way in case adopting decisions was more flexible. In Great Britain, in case of single-member company, the shareholder may inform the company of the details of the resolution. Therefore, there is no requirement to adopt decision in a written form in case of single-member company. As even in case on single-member companies, there is a requirement of written form in Estonia, adopting the solution of Great Britain would be an advantage. It should be noted that the author of the thesis would not recommend to expand the possibility to adopt decisions without a written form to companies where the amount of shareholders is bigger than one. That is because of the fact that it would be more difficult for the management to keep records of the decisions and the members of the company are more likely not to reach an agreement.

In addition to the aforementioned way to simplify the way adopting the decisions, there should be a way to use other electronic signatures than digital signature for signing the shareholders resolution. Currently, there are some contradictions in Estonian law. The solution for the problem should be to limit the procedure set out in Section 173 (6)(7) of the Estonian Commercial Code for adopting the resolution by only signing it. Therefore, there would not be a requirement of written form. Another way to solve the issue would be to settle contradictions in the General Part of the Civil Code Act.

On the positive side, shareholders may adopt any resolution in any of the three possible ways according to the Estonian Commercial Code. Therefore, the limits of adopting resolutions are smaller than these are in member states that were compared to Estonia. In addition, there is a possibility of electronic voting in Estonian Company Law. On the other hand, this simplified way to vote can be exercised only if previously agreed in the articles of organization. As a result of the analyses, the author of the thesis is of the opinion that such way for electronic voting should not be the question of law. The author of the thesis is of the opinion that the more is possible to freely determine between the parties, the more simplified the system will be.

As to the third big topic, the author of the thesis brought of the possibility of the shareholder to give instructions to the management that shall be regarded as departure from the traditional management system. The simplification lies in the fact that the shareholder does not need to adopt decisions formally but can guide the management by instructions. The main reason for taking legally into an account the group structure would be that economically, the members of the group of companies are bound. The legal regulation should be international, as the groups of companies may be international and management of the companies according to different legal regulations would be difficult.

Yet again SUP directive would not offer the entire solution as the directive should only apply in case of single-member companies, in addition the inequality between the different fields of law shall remain. For example, according to the company law, there is no collective liability of the group, on the other hand the members of the group of companies may face solidary liability in competition law. In addition, the interest of the group shall not be recognized in SUP directive, leaving the scope of the right to give instructions to the question of national law. However, the reality is that the interest of the group is often taken into an account, therefore, the interest of the group shall be the topic to be dealt with.

In Estonian law, according to the court practice, the interest of the group is recognized and following the interest of the group can upon some circumstances exclude the liability of the member of the management. In the opinion of the author of the thesis and as the Supreme Court of Estonia has pointed out, following the interest of the group of companies should be not justified in case the insolvency of the company.

On the other hand, neither the recognition of the group interest nor the right to give instructions is determined in the Estonian Commercial Code. If these were determined in the Estonian Commercial Code, more legal certainty can be gained. In addition, in case of dispute, the

member of the management board could use different evidence, not only resolutions of the shareholder, as instructions can be given in different forms.

As is evident from the above, the topic of regulating issues regarding the management of the groups of companies is the current issue. The central question is whether the regulation should apply only to wholly-owned subsidiaries or to all kinds of subsidiaries. As to the firstly mentioned way, adopting the regulation may be easier as there is no need to protect the interest of the minority shareholders but it should not, in the opinion of the author of the thesis, justify the distinction of the management of single-member companies and other companies. Therefore, in conclusion, adopting the SUP directive will not be suitable for comprehensive solution.

All in all, the author of the thesis reached the conclusion that the purpose of regulation concerning single-member companies is that the management of single-member companies was easier and more flexible than the management of multi-member companies. In order to fulfill the purpose in Estonian Company Law, adopting the resolutions in single member companies should be made easier and the interest of the group should be recognized in the Estonian Commercial Code.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Ahern, D. The EU, Close Corporations and Member State Sovereignty: Too Close for Comfort? Critical Reflections on the Evolving Societas Unius Personae (SUP) Proposal. – Irish Business Law Review 2016/3 (1). – https://www.researchgate.net/publication/311495520_The_EU_Close_Corporations_and_Member_State_Sovereignty_Too_Close_for_Comfort_Critical_Reflections_on_the_Evolving_Societas_Unius_Personae_SUP_Proposal (19.04.2018).
2. Ali, H. M. jt. Some Legal Uncertainties in Electronic Corporate Meetings. – International Journal of Computer Theory and Engineering 2013/5, No. 2. – <http://www.ijcte.org/papers/694-EN20065.pdf> (19.04.2018).
3. Becht, M., Enriques, L., Korom, V. *Centros* and the Cost of Branching. – Journal of Corporate Law Studies 2009/9. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1433311 (18.04.2018).
4. European Company Law Experts. A proposal for reforming group law in the European Union - Comparative Observations on the way forward, 2016. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2849865 (19.04.2018).
5. Boschma, H., Schutte-Veenstra, H. Will the SUP be an Effective Legal Form for SMEs as Well as for Subsidiaries within the European Union? – European Journal of Comparative Law and Governance 2017/4 (3). – http://booksandjournals.brillonline.com/docserver/journals/22134514/4/3/22134514_04_03_s003_text.pdf?expires=1524050719&id=id&acname=guest&checksum=C8B5225A5477BE3B351755CEB72F743A (18.04.2018).
6. Chiappetta, F., Tombari, U. Perspectives on Group Corporate Governance and European Company Law. – European Company and Financial Law Review 2012/9 (3).
7. Conac, P.-H. The Societas Unius Personae (SUP): A “Passport” for Job Creation and Growth. – European Company and Financial Law Review, 2015/12 (2).
8. Davies, J. A Guide to Directors’ Responsibilities under the Companies Act 2006. <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/business-law/tech-tp-cdd.pdf> (27.03.2018).
9. Eroglu, M. Single-Member Companies in Turkish Law. – Legal Hukuk Dergisi 2008 (64). – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1158421 (18.04.2018).
10. Forum Europaeum Corporate Group Law. Corporate Group Law for Europe. – European Business Organization Law Review, 2002/1 (2).
11. Forum Europaeum on Company Groups. Proposal to Facilitate the Management of Cross-Border Company Groups in Europe. – European Company and Financial Law Review, 2016/12 (2). – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2886365 (18.04.2018).
12. Frölich, A., Teichmann, C. How to make a Molehill out of a Mountain: The Single-Member Company (SUP) Proposal after Negotiations in the Council. 11/2015 working

- paper. –
http://www.jura.uniwuerzburg.de/fileadmin/02130100/Teichmann_Froehlich_SUP.pdf
 (26.03.2018).
13. Hansen, J. L. The SUP Proposal: Registration and Capital (Articles 13-17). – *European Company and Financial Law Review*, 2015/12 (2).
 14. Harbarth, S. From SPE to SMC: The German Political Debate on the Reform of the “Small Company”. – *European Company and Financial Law Review* 2015/12 (2).
 15. Hardman, J. C. The Duomatic Principle. LL.M® thesis, Glasgow: 2017. –
<http://theses.gla.ac.uk/8200/1/2017hardmanllm.pdf> (19.04.2018).
 16. Hirte, H. Towards a Framework for the Regulation of Corporate Groups' Insolvencies. – *European Company and Financial Law Review* 2008/5 (2).
 17. Hopt, K. J. Corporate Governance in Europe A Critical Review of the European Commission’s Initiatives on Corporate Law and Corporate Governance. Working Paper No. 296/2015. –
http://www.ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/SSRN-id2644156.pdf (02.04.2018).
 18. Hornuf, L., Lindner, J. End of Regulatory Competition in European Company Law? – Andrassy Working Paper Series No. 33. –
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2494309 (18.04.2018).
 19. Jovic, D. R. A Single Member Company – Convenient or not for the Founders. *Facta Universitatis*, Series: Economics and Organization 2005/1, No. 3. –
<http://facta.junis.ni.ac.rs/eao/eao2005/eao2005-03.pdf> (18.04.2018).
 20. Käerdi, M. jt. Ettevõtja õigus. Tegevuskava ettevõtjalase õiguskeskkonna rahvusvahelise konkurentsivõime parandamiseks. – *Juridica* 2006/4.
 21. Kask, L. E-Eestist e-Euroopasse: elektrooniline allkiri riigisiseses ja piiriüleses suhtluses. – *Juridica* 2017/10.
 22. Kindler, P. The Single-Member Limited Liability Company (SUP). A Necessary Reform of EU Law on Business Organizations. München: C. H. Beck; Oxford: Hart Publishing; Baden-Baden: Nomos, 2016.
 23. Kluiver, H. J. de. Towards a Simplier and More Flexible Law of Private Companies: A New Approach and the Dutch Experience. – *European Company and Financial Law Review* 2006/3 (1). – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=981447 (18.04.2018).
 24. Knapp, V. Directive on Single-Member Private Limited Liability Companies: Distributions. – *European Company and Financial Law Review* 2015/12 (2).
 25. Kravets, A. Discussion Report: The Proposal for a Directive on the Single-Member Private Limited Liability Company. – *European Company and Financial Law Review* 2015/12 (2).
 26. Le Club des Juristes. Towards Recognition of the Group Interest in the European Union. Report, 2015. – https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/28103/1/CDJ_Rapports_Group-interest_UK_June-2015_web.pdf (19.04.2018).

27. Madisson, K. Riigikogu keeras äriseadustiku muutmisega vindi üle, 2008. – <http://www.sorainen.com/et/Publications/legal-blogs/1442/riigikogu-keeras-ariseadustiku-muutmisega-vindi-ule> (04.04.2018).
28. Nolan, R. C. The Continuing Evolution of Shareholder Governance. – *Cambridge Law Journal*, 2006/65, No. 1. – <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S0008197306007057> (19.04.2018).
29. Ots, M. Start-up ettevõtja kapitali kaasamist lihtsustavad äriseadustiku muudatused. – *Juridica* 2015/1.
30. Rammeloo, S. The 2015 Proposal for an EU Directive on the *Societas Unius Personae* (SUP) – Another Attempt to Square the Circle. – *The Dovenschmidt Quarterly* 2015. – https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/doqu/2015/2/DOQU_2211-9981_2015_003_002_003.pdf (18.04.2018).
31. Rammo, K., Koll, K., Niklus, I. Osaühingu osanike nimekirja õiguslik tähendus ja selle pidamine. Tallinn: 2011. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/osauhingu_osanike_nimekirja_oiguslik_tahendus_ja_selle_pidamine_0.pdf (11.04.2018).
32. Rutledge, T. E. The Lost Distinction Between Agency and Decisional Authority: Unfortunate Consequences of the Member-Managed vs Manager-Managed Distinction in the Limited Liability Company. – *Kentucky Law Journal*, 2004/2005/93, No. 3.
33. Saare, K. jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Juura: 2015.
34. Samat, N. H. A., Ali, H. M. A legal perspective of shareholders' meeting in the globalised and interconnected business environment. – *Procedural-Social and Behavioral Sciences*, 2015/172. – <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281500467X> (19.04.2018).
35. Schmidt, S. Austria's Limited Liability Companies: "Less Light". – <http://roadmap2015.schoenherr.eu/austrias-limited-liability-companies-less-light/> (05.04.2018).
36. Teichmann, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment. – *European Company and Financial Law Review* 2015/12 (2).
37. Teichmann, C. Modernizing the GmbH: Germany's Move in Regulatory Competition. – *European Company Law* 2010/1 (7).
38. Teichmann, C., Fröhlich, A. Legal Development. *Societas Unius Personae* (SUP). Facilitating Cross-Border Establishment. – *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2014/21.
39. The Informal Company Law Expert Group. Recognition of the interest of the group, 2016.– https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863 (21.04.2018).
40. Vahimets, R. Veelkord kontsernidest. – *Juridica*, 1997/3.
41. Van der Kans, A. The Virtual Shareholders Meeting: How to make it work? – *Journal of International Commercial Law and Technology*, 2007/2 (1). –

<https://media.neliti.com/media/publications/28726-EN-the-virtual-shareholders-meeting-how-to-make-it-work.pdf> (19.04.2018).

42. Vellemaa, S. Äriühingute elektrooniline asutamine ühe osanikuga osäühingute (SUP) direktivi ettepaneku kohaselt ning selle mõju Eesti õigusele. Magistritöö. Tartu: 2016.
–
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51642/vellemaa_siim.pdf?sequence=1&isAllowed=y (05.04.2018).
43. Vutt, A. Aktsiakapitali õiguslik reguleerimine: eesmärgid ja moodustamine. Magistritöö, Tartu 2005.
44. Winner, M. Group Interest in European Company Law: An Overview. – Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies, 2016/5, No. 1. –
<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf> (19.04.2018).

Kasutatud normatiivallikad

Eesti õigusaktid

45. Äriseadustik. – RT I, 17.11.2017, 22.
46. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.04.2017, 21.
47. E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seadus. – RT I, 25.10.2016, 1.

Euroopa Liidu õigusaktid

48. Euroopa Liidu Nõukogu määrus nr 2157/2001, 8. oktoober 2001, Euroopa äriühingu (SE) põhikirja kohta. – EÜT L 294, lk 1-21.
49. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/1132, 14. juuni 2017, äriühinguidõiguse teatavate aspektide kohta (kodifitseeritud) (EMPs kohalduv tekst). – ELT L 169, lk 46-127.
50. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ, 11. juuli 2007, noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. – ELT L 184, lk 17-24.
51. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/34/EL, 26. juuni 2013, teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ EMPs kohaldatav tekst. – ELT L 182, lk 19-76.
52. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/59/EL, 15. mai 2014, millega luuakse krediitiasutuste ja investeerimisühingute finantsstabiilsuse taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 173, lk 190-348.

53. Euroopa parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2009/102/EÜ, 16. September 2009, mis käsitleb äriühinguõiguses reguleeritavaid ühe osanikuga osaühinguid (kodifitseeritud versioon) (EMPs kohalduv tekst). – ELT L 258, lk 20-25.
54. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 910/2014, 23. juuli 2014, e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ. – ELT L 257, lk 73-114.
55. Kaheteistkümmes nõukogu äriühinguõiguse direktiiv 89/667/EMÜ, 21. detsember 1989, ühe osanikuga osaühingute kohta. – ELT L 395, lk 40-42.

Muud õigusaktid

56. Aktiengesetz (AktG), zuletzt geändert durch Gesetz vom 17.07.2017 (BGBl. I S. 2446). – <https://dejure.org/gesetze/AktG> (03.04.2018).
57. Code de Commerce (C. com), Version consolidée au 14 avril 2018. – <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379> (18.04.2018).
58. Companies Act (CA) 2006. 2006 c. 46. – <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (02.04.2018).
59. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/> (02.04.2018).
60. Limited Liability Company Act. - <http://delcode.delaware.gov/title6/c018/index.shtml> (11.04.2018).

Kasutatud kohtupraktika

Kasutatud Eesti kohtulahendid

61. RKTKo 3-2-1-116-10.
62. RKTKo 3-2-1-76-14.
63. RKTKo 3-2-1-129-15
64. RKTKo 3-2-1-71-15.
65. RKTKo 3-2-1-44-17.

Kasutatud Euroopa Kohtu lahendid

66. EKo 09.03.1999, C-212/97, *Centros Ltd vs. Erhvers-og Selskabsstyrelsen*.
67. EKo 5.11.2002, C-208/00, *Überseering BV vs. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)*.

68. EKo 30.09.2003, C-167/01, *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam vs. Inspire Art Ltd.*
69. EKo 10.09.2009, C-97/08, *Akzo Nobel NV jt. Vs. Euroopa Ühenduste Komisjon.*

Kasutatud välisriikide kohtulahendid

70. Cass crim, 84-91.581, 04.02.1985.

Muu kirjandus

71. AK Position Paper. Proposal for a Directive of the European Commission on single-member private limited liability companies (Societas Unius Personae - SUP), 2014. – http://www.akeuropa.eu/_includes/mods/akeu/docs/main_report_en_341.pdf (02.04.2018).
72. Aukstuolyte, D. New Legal Form – Small Partnership. – <https://www.ebn.lt/news-and-events/news/new-legal-form-small-partnership/> (19.04.2018).
73. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: European Company Law and Corporate Governance – a Modern Legal Framework for more Engaged Shareholders and Sustainable Companies, Strasbourg, 12.12.2012 COM(2012) 740 final. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0740&from=EN> (30.03.2018).
74. Communication from the Commission. Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. Brussels, 3.3.2010 COM(2010) 2020. – <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (22.03.2018)
75. Company Law Made Easy – Decisions by Shareholders, 2010. – <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=8b7cc8c5-2aca-488d-ac85-6fb61591b367> (25.03.2018).
76. Consultation on the Future of European Company Law. – http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/questionnaire_en.pdf (30.03.2018).
77. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettepanekud. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/eesti_kaubandus-toostuskoja_ettepanekud.pdf (10.04.2018).
78. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osäühingute kohta, COM/2014/0212 final, 2014/0120 (COD). – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52014PC0212> (02.04.2018).
79. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühe osanikuga osäühingute kohta”, COM(2014) 212 final, 2014/0120 (COD). – ELT C 458/19. –

- http://publications.europa.eu/resource/cellar/6d6dee57-874d-11e4-b8a5-01aa75ed71a1.0007.03/DOC_1 (02.04.2018).
80. European Commission, Memo, Proposal for a Directive on single-member private limited liability companies – frequently asked questions, Brussels, 9 April 2014. – http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-274_en.htm (18.04.2018).
81. Feedback Statement. Summary of Responses to the Public Consultation on the Future of European Company Law, 2012. – http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/feedback_statement_en.pdf (30.03.2018).
82. Feldman, K. (koost.). Ühinguõiguse revisjoni lähteülesanne. Tallinn: 2016 – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_lahteulesanne_loplik_10.5.2016.pdf (05.04.2018).
83. Notarite Koda. Ettepanekud ühinguõiguse kodifitseerimise ettevalmistamiseks, 04.07.2014 nr 4-1/131-1. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/notarite_koja_ettepanekud.pdf (10.04.2018).
84. Outcome of Proceedings: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Single-Member Private Limited Liability Companies – General Approach. Interinstitutional File: 2014/0120 (COD). – <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9050-2015-INIT/en/pdf> (02.04.2018).
85. Proposal for a Council Regulation embodying a Statute for the European Company, COM/70/600FINAL. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:51970PC0600> (02.04.2018).
86. Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company (presented by the Commission), Brussels, COM(2008) 396/3. – http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/epc/proposal_en.pdf (18.04.2018).
87. Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law, Brussels: 2011. – http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/reflectiongroup_report_en.pdf (19.04.2018).
88. Riigikohus. Arvamus ühinguõiguse kodifitseerimise kohta.. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/riigikohtu_ettepanekud.pdf (10.04.2018).
89. Saunders, K., Walker, R. Duomatic Principle. https://www.stevens-bolton.com/cms/document/Duomatic_principle.pdf (19.04.2018).
90. Seletuskiri äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu juurde, 785 SE. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9335e955-8011-4483-a232-359d10580407/%C3%84riseadustiku%20ja%20asja%C3%B5igusseaduse%20muutmise%20seadus> (18.04.2018).
91. The Concept of a Meeting and Quorum. – http://www.beck-shop.de/fachbuch/leseprobe/9780199665129_Excerpt_001.pdf (19.04.2018).

92. Äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 5-6. – <https://www.employers.ee/wp-content/uploads/Ariseadustiku-jt-seaduste-muutmise-SE-SK.pdf> (13.04.2018).
93. Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 2. – https://cdn.fsbx.com/v/t59.2708-21/30875214_1867410193329222_1315538003044597760_n.docx/seletuskiri-VVse.docx?_nc_cat=0&oh=fa45ab2a6a8a941c2b42de591d584239&oe=5AE00594&dl=1 (22.04.2018).

KASUTATUD LÜHENDID

1. CA – *Companies Act*
2. ECLE – *European Company Law Experts*
3. EL – Euroopa Liit
4. EMCA – *European Model Companies Act*
5. EUTS - E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seadus
6. FECCG - *Forum Europaeum on Company Groups*
7. FEGL - *Forum Europaeum on Group Law*
8. GmbH – *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*, Saksa osaühing
9. GmbHG - *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, Saksa osaühinguseadus
10. ICLEG - *Informal Company Law Expert Group*
11. SA - *Société Anonyme*, Prantsuse aktsiaselts
12. SARL - *Societas a responsabilitate limitatae*, Prantsuse osaühing
13. SE - *Societas Europaea*, Euroopa äriühing
14. SPE - *Societas Privata Europaea*, Euroopa osaühing
15. SUP - *Societas Unius Personae*
16. TsÜS – Tsiviilseadustiku üldosa seadus
17. UG – *Unternehmergeellschaft*, lihtsustatud asutamisviisiga äriühing Saksamaal
18. VKE – väikese ja keskmise suurusega ettevõtte
19. ÄS – Äriseadustik

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helen Sool,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Ühe osanikuga äriühingute juhtimise lihtsustamine“, mille juhendaja on *dr. iur.* Andres Vutt,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **23.04.2018.**